

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA VELAYET DAVALARI VE VELAYET
DAVALARINDA ÇOCUĞUN GÖRÜŞÜNÜN ALINMASI

TEZİ YAZAN
Cavide Develi GÜRANİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Selin Sert SÜTÇÜ (Akdeniz Üniversitesi)
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Selen KARAAĞAÇ
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Şenol KANDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / HAZİRAN 2021

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

20183026 numaralı öğrencimiz olan **Cavide Develi GÜRANİ** tarafından hazırlanan “**Yargıtay Kararları Işığında Velayet Davaları ve Velayet Davalarında Çocuğun Görüşünün Alınması**” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından **oy birliği** ile **Özel Hukuk** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır
Üniv.dışı üye – Tez Danışmanı – Jüri Başkanı : Doç. Dr. Selin Sert SÜTÇÜ
(Akdeniz Üniversitesi)

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır
Üniv.İçİ – Jüri asıl Üyesi : Dr. Öğretim Üyesi Şenol KANDEMİR

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır
Üniv.İçİ – Jüri asıl Üyesi: Dr. Öğretim Üyesi Selen KARAAĞAÇ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır
18/06/2021

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Kıymetli babam, annem ve eşime,

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada ;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dökümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

08.06.2021

Cavide Develi GÜRANİ

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam sırasında bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Selin Sert SÜTÇÜ' ye teőekkürlerimi ve őükranlarımı bir borç bilirim. Ayrıca bu çalışmaya baőlamama vesile olan anneme, fedakarlıkları ve özverileri için eőim ve oğluma, özellikle de fikirleriyle yolumu aydınlatan ve desteklerini esirgemeyen babam Av. İbrahim Etem DEVELİ' ye teşekkür eder, çalıőmamın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Cavide Develi GÜRANİ

ÖZET

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA VELAYET DAVALARI VE VELAYET DAVALARINDA ÇOCUĞUN GÖRÜŞÜNÜN ALINMASI

Cavide Develi GÜRANİ

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Selin Sert SÜTÇÜ

Haziran 2021, 102 Sayfa

Çalışma konumuzu “Yargıtay Kararları Işığında Velayet Davaları ve Velayet Davalarında Çocuğun Görüşünün Alınması” oluşturmaktadır. Türk Medeni Kanunu’nda velayet madde 335- 351 hükümleri arasında düzenlenmiştir.

Velayet davaları çocuğu ilgilendiren en önemli düzenlemelerdendir. Çalışmamızda velayet davaları, ilgili Yargıtay kararları ile birlikte incelenmiştir.

Anayasa ve uluslar arası sözleşmeler uyarınca idrak çağındaki çocuk, velayetin belirlenmesi sırasında sürece dahil edilmeli ve çocuğun görüşü alınmalıdır. Çalışmamızda çocuğun idrak çağı, çocukla yapılacak görüşmenin yöntemi, çocuğun yüksek yararı ve görüşünün alınması arasındaki denge ve hakim velayet konusundaki takdir yetkisi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Velayet, Çocuğun Görüşü, İdrak Çağı, Çocuğun Üstün Yararı, Hakim Takdiri

ABSTRACT

GIVING CUSTODY ACCORDING TO THE SUPERME COURT DECISIONS ON CUSTODY CASES TAKING THE CHILD'S OPINION DURING THE COURT

Cavide Develi GÜRANİ

Master's Thesis, Department of Private Law

Thesis Supervisor: Dr. Selin Sert SÜTÇÜ

June 2021, 102 Page

The subject of this study is " Giving Custody According to the Superme Court Decisions on Custody Cases and Taking The Child's Opinion During The Court". In Turkish Civil Code, custody regulated in Article 335- 351.

Custody cases are one of the most important arrangement related to the child. In our study, custody cases were reviewed with the relevent Supreme Court judgments.

In accordance with the constitution and international conventions, the child at the age of discernment should be included in the process and the child's opinion must be taken during the custody cases. In our study the age of discernment, the method of interview with the child, the balance between the child's best interests and taking his/her opinion, and the discretion of the judge on custody have been emphasized.

Keywords : Custody, Child's Opinion, Age Of Discernment, Superior Benefit Of The Child, Discretion Of The Judge

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
EKLER LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

VELAYET

1.1. Kavram ve Tanım	2
1.2. Hukuki Niteliği	3
1.3. Vesayetten Farkı	4
1.4. Velayetin Özellikleri	5
1.4.1. Velayetin Çocuğun Yararına Olması	5
1.4.2. Velayetin Bir Bütün Olması	6
1.4.3. Velayetin Süreye Bağlı Olması	7
1.4.4. Velayetin Kamu Düzenine İlişkin Olması	8
1.5. Velayetin Kapsamı ve Hükümleri	9
1.5.1. Çocuğun Kişiliği Üzerinde Velayet	9
1.5.1.1. Çocuk Üzerinde Egemenlik	10
1.5.1.2. Çocuğun Yerleşim Yeri	10
1.5.1.3. Çocuğun Adı Ve Vatandaşlığı	11
1.5.1.4. Çocuğun İtaate Zorlanması	11
1.5.1.5. Çocuğun Yetiştirilmesi Ve Eğitilmesi	12
1.5.1.6. Çocuğun Dini Eğitimi	13
1.5.2. Çocuğun Mal Varlığı Üzerinde Velayet	13
1.5.2.1. Genel Olarak	13

1.5.2.2. Çocuğun Mallarını Yönetme	13
1.5.2.3. Çocuğun Mallarını Kullanma	14
1.5.3. Çocuğun Temsili	14
1.6. Velayet Hakkının Kullanılması.....	16
1.6.1. Kimin Tarafından Kullanılacağı	16
1.6.1.1. Evlilik Birliği İçinde Velayet.....	16
1.6.1.2. Eşlerin Evli Olmamaları, Ayrılmaları, Boşanmaları veya İçlerinden Birinin Ölümü Halinde Velayet	18
1.6.2. Velayetin Kullanılmasında Temel İlkeler	20
1.6.2.1. Çocuğun Üstün Yararı İlkesi.....	20
1.6.2.2. Çocuğun Görüşünün Alınması İlkesi	22
1.7. Velayetin Sona Ermesi.....	24
1.7.1. Velayetin Kanundan Dolayı Sona Ermesi	24
1.7.2. Velayetin Mahkeme Kararı İle Sona Ermesi	25

İKİNCİ BÖLÜM

VELAYET DAVALARI

2.1. Genel Olarak.....	27
2.2. Velayetin Tevdii.....	27
2.2.1. Tarafların Talebi.....	29
2.2.2. Tarafların Boşanma Davasındaki Kusurları	30
2.2.3. Çocuğa İlişkin Hususlar	31
2.2.3.1. Çocuğun Yaşı.....	31
2.2.3.2. Çocuğun Cinsiyeti	34
2.2.3.3. Kardeşlerin Mümkün Oldukça Ayrılmaması.....	35
2.2.3.4. Alıştığı Ortam (Çevre).....	36
2.2.4. Anne Baba Açısından Göz önünde Tutulacak Hususlar	37
2.2.4.1. Ekonomik Durumları	37
2.2.4.2. Şahsen Bakabilme Olanakları	38
2.2.4.3. Ahlaki Değer Yargıları ve Yaşam Tarzları	39
2.2.4.4. Meslekleri	41
2.2.4.5. Yaşam Alanları	42
2.2.4.6. Çocuğa Karşı Davranışları	43
2.2.4.7. Diğer Etkenler.....	43

2.3. Velayetin Değiştirilmesi	44
2.3.1. Evlenme	45
2.3.2. Başka Bir Yere Gitme	46
2.3.3. Ölüm	46
2.3.4. Diğer Olgular	47
2.3.4.1. Fiili Durum	47
2.3.4.2. Kişisel İlişkinin Engellenmesi	48
2.3.4.3. Velayet Görevinin İhmalı	49
2.4. Velayetin Kaldırılması	50
2.4.1. Genel Olarak	50
2.4.2. Velayet Görevinin Gereği Gibi Yerine Getirilmemesi	52
2.4.3. Anne veya Babanın Çocuğa Yeterli İlgiyi Göstermemesi	54
2.4.4. Anne ve Babanın Yükümlülüklerini Ağır Biçimde Savsaklamaları	54
2.4.5. Velayetin Kaldırılmasının Sonuçları	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VELAYET DAVALARINDA ÇOCUğUN GöRüşüNüN ALINMASI

3.1. Hukuki Düzenleme	57
3.1.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	57
3.1.2. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi	58
3.2. İdrak Yaşı	60
3.3. Çocuğun Görüşünün Alınması İlkesinin Kapsamı	63
3.3.1. Bilgilendirilme Hakkı	63
3.3.2. Görüşlerini Serbestçe İfade Etme Hakkı	64
3.3.3. Dinlenilme Hakkı	65
3.4. Çocukla Görüşme	67
3.4.1. Görüşmeyi Kimin Yapacağı	67
3.4.2. Görüşmenin şekli	70
3.4.3. Görüşmenin Nerede Yapılacağı	71
3.5. Çocuğun Görüşünün Alınması ve Çocuğun Yararı İlkeleri Arasında Denge Kurulması	72
3.6. Hakimin Velayet Konusundaki Takdir Yetkisi	74
SONUÇ	76
KAYNAKÇA	78

KISALTMALAR

a.g.e	: adı geçen eser
a.g.m	: adı geçen makale
b.	: bent
BK	: Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
ÇHKİAS	: ocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
HDS	: ocuk Haklarına Dair Sözleşme
dn.	: dipnot
E.	: Esas
MK	: Medeni Kanun
f.	: fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
md.	: madde
R.G	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TMK	: Türk Medeni Kanunu

vd. : ve devamı
Y. : Yargıtay
YİBK : Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

EKLER LİSTESİ

EK- 1 : Tez Etik Kurul İzin İstek Formu	84
EK- 2 : Tez Etik Kurul İzin İstek Formu Onay E-Postaları	86
EK- 3 : Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik İzin İstek Yazısı	87
EK- 4 : Çağ Üniversitesi Tez Etik İzin Yazısı.....	88

GİRİŞ

Çocuğun, eğitimini ve gelişimini toplumun temel yapı taşı olan ailesi içinde sürdürmesi ve kazanması ideal olmakla birlikte, evlilikler çeşitli nedenlerle sona ermekte ve çocuk gelişimini taraflardan biri ile tamamlamak zorunda kalabilmektedir.

Evlilik birliğinin sona ermesinin bir takım sonuçları vardır. Bunların çocuklarla ilgili olan kısmı velayet konusunu oluşturmaktadır.

Velayetin kime verileceği hususu kamu düzeni ile ilgili olduğu için hakim, tarafların istekleriyle bağlı değildir. Resen araştırma ilkesinin geçerli olduğu bu davalarda kıstas çocuğun üstün yararıdır. Hakim karar verirken, çocukların cinsiyeti, huyu, anne ve babanın karakterleri, yaşama biçimleri, ekonomik durumları, ahlaki yapıları, anne ve babanın çocuğun gelişmesi üzerindeki etki derecesi, çevreleri gibi nice özelliği göz önünde bulundurarak, çocuğun menfaati doğrultusunda velayetin kime verileceğini belirleyecektir.

Hakimin velayetin kime verileceği konusunu değerlendirirken göz önünde bulundurması gereken hususlardan biri de çocuğun görüşüdür.

Yasalarımızda velayet konusunda çocuğun görüşünün alınmasına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak Anayasa md. 90 hükmü gereğince iç hukuk normu haline gelmiş ve doğrudan uygulanma niteliği kazanmış iki sözleşme bulunmaktadır. Bu sözleşmeler; Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'dir.

Sözleşmelere göre çocuk, haklarının aktif bir öznesidir. Aktif süje olan çocuğun; velayetin belirlenmesi sırasında sürece dahil edilmeli ve görüşü alınmalıdır. Çocuğun, kendisini ilgilendiren en önemli konulardan biri olan velayet hakkında görüşüne başvurulması şüphesiz üstün yararına hizmet edecektir.

Yargıtay da son yıllarda velayetin belirlenmesinde idrak çağına gelmiş çocuğun dinlenerek, görüşünün alınmasını gerekli görmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

VELAYET

1.1. Kavram ve Tanım

Velayet, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Aile Hukuku Kitabının İkinci Kısımında düzenlenmiştir.

Etimolojik yönden bakıldığında velayet sözcüğü Arapça “wly” (walaya) kökünden gelmekte ve

a) yakın olma, yanında olma

b) koruma ve kollama, göz kulak olma, bir sorumluluk üstlenme manalarına gelmektedir ¹.

Kayıtlara geçmiş ve bu sözcüğün kullanıldığı ilk yazılı kaynak olduğu söylenen Dede Korkut kitabındaki “Korkut velayet ıssı (sahibi) idi, dileği kabul oldu” cümlesinde geçen velayet kelimesinin “manevi otorite” anlamına geldiği belirtilmiştir ². Nitekim; sözlük anlamı sevmek, sahip çıkmak, yardım ve idare etmek olan ³ velayete hukuk alanında bir başkasına sözünü geçirmek, onun üzerinde egemenlik ve otorite kurma yetkisi anlamları yüklenmektedir.

Yeni tarihli kanunlarda bağımlılık ve baskı çağrışımı yapan “velayet” sözcüğü yerine “koruma ve bakma” tabirlerinin kullanıldığı görülmektedir ⁴. Örneğin, Alman Medeni Kanununda yapılan değişiklikle velayet kavramının yerini ana baba bakımı ve özeni anlamına gelen “Elterliche Sorge” kavramı almış, İngiltere’de 1975 tarihli Çocuk Kanunu’nun yerini alan 1989 tarihli Çocuk Kanunu’nda “parentel rights and duties” yerine çocuklar için sorumluluk anlamına gelen “responsibility for children” deyimini kullanılmıştır ⁵.

¹ <https://www.etimolojiturkce.com>, E.T.: 21.12.2020.

² Mustafa Yıldız, **Türk Siyasi Bilgelisinin Kadim Kapıları**, Ötüken Yayınları, İstanbul 2017, s.153.

³ Ferit Develioğlu, **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Sözlük**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2001, s.1145.

⁴ Rona Serozan, **Çocuk Hukuku**, Vedat Kitapçılık, 2. Basım, İstanbul 2017, s.250.

⁵ Emine Akyüz, **Çocuk Hukuku (Çocukların Hakları ve Korunması)**, Pegem Akademi Yayıncılık, 6. Basım, Ankara 2018, s. 223, Selma Çetiner, **Velayet Müessesesinin Tarihi Gelişimi ve Hukuki Niteliği**, **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, C.19, Özel Sayı – 217, İzmir 2017, s.37.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisinde olduğu gibi 2001 yürürlük tarihli Türk Medeni Kanunu'nda da velayet tanımlanmamış, içeriği belirtilmekle yetinilmiştir. Keza Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nde de velayetin tanımına yer verilmemiştir.”

Velayetin tanımına rastlayabildiğimiz tek mevzuat Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Ebeveynlerin Velayet Sorumlulukları Hakkında Tavsiye Kararı Eki'dir. Burada velayet şu şekilde tanımlanmıştır. “Ebeveynlerin velayet hakları (sorumlulukları) ifadesi, özellikle çocuğu bakıp gözetmek, çocukla kişisel ilişki kurup sürdürmek ve çocuğun eğitimini, barınmasını sağlamak, yasal temsilciliğini yapmak ve mal varlığını yönetmek suretiyle, çocuğun manevi ve maddi esenlik ve refahını güvence altına almayı amaçlayan bir ödevler ve yetkiler toplamıdır ⁶.

Doktrinde de velayet; küçüklerin, kimi durumlarda da ergin kısıtlı çocukların kişiliklerini, mallarını korumak, onları temsil etme açısından anne babaya verilen görevlerle, bunların çocuğun üstün yararına uygun şekilde yürütülmesini sağlayan yetkileri kapsayan ve öncelikle çocuğun gözetilmesini amaçlayan bir kurumdur ⁷.

1.2. Hukuki Niteliği

Velayetin hukuki niteliği hakkında farklı görüşler vardır.

Eski hukuk sistemlerinde velayet babanın çocuk üzerinde mutlak hakkı olarak görülmüştür. Baba bu hakka dayanarak çocuğun hayatı hakkında dahi karar verme hakkını haizdir.

Önceleri anne ve baba yararına tanınan doğal bir hak, hatta eşya üzerindeki mülkiyet hakkına benzer bir hak olarak düşünülen⁸ bu kavram modern hukuk sistemlerinde velayetin bir vazife yönünün de olduğunun kabul

---

⁶ Mehmet Semih Gemalmaz , Çocuk ve Genç Haklarına İlişkin Ulusalüstü Belgeler, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2002, s.245'ten naklen Safa Koçoğlu, **Boşanmanın Çocuk Açısından Sonuçları**, Beta Basım Yayıncılık, İstanbul 2018, s.27, dipnot 2.

⁷ İsmail Özmen, **Velayet Hukuku Davaları**, Adalet Yayınları, 3. Basım, Ankara 2013, s.88 ; Selma Baktır Çetiner, **Velayet Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2000, s.28 ; Ömer Uğur Gençcan, **Velayet Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s. 99.

⁸ Von Thur, Der Allgemeine Teil des Deutschen Bürgerlichen Rechts In Systemtisches Handbuch der Deutschen Rechtswissenschaft, Abteilung, 1. Teil 1. Band, Leipzig, 1910, s.145'den naklen Çetiner, a.g.m., s.32.

edilmesiyle gelişmiştir. Çocuk hakları hukuk düzeni içerisinde önemli bir yer kaplamaya başlamıştır.

Velayetin amacı çocuğu yetiştirerek onun makul bir olgunluğa erişmesini sağlamak ve onu hayata hazırlamaktır. Aynı zamanda çocuğu korumak ve zamanla korunmaya ihtiyacının kalmamasını sağlamaktır. Bir başka deyişle velayetin varlık sebebi anne-baba değil; çocuktur⁹.

Velayeti yalnızca görev olarak kabul edenler¹⁰ olmakla birlikte yaygın görüş velayetin hak ve yükümlülüklerden oluşan bir kavram olduğu yönündedir.

Anayasa Mahkemesi¹¹ ve Yargıtay'ın¹² görüşleri de bu doğrultudadır.

1.3. Vesayetten Farkı

Vesayet de, tıpkı velayet gibi korunmaya muhtaç kişileri gözetmek amacıyla kabul edilmiş bir kurumdur¹³.

Hukuki temsil ve sorumluluk açısından aralarında benzerlikler bulunmakla birlikte, belli başlı bazı farklar da mevcuttur. Öncelikle belirtilmelidir ki, velayet ile vesayet bir arada bulunmazlar. Velayet kural olarak küçüğün dünyaya gelmesiyle başlar ve erginliğe kadar devam eder¹⁴. TMK md. 404 hükmü velayete tabi olmayan her küçüğün vesayet altına alınacağını öngörmüştür.

Velayet kan bağı nedeni ile anne babaya verilen bir yetki ve hak olup, doğuşu bu hısımlığa dayanır. Vesayet ise, tamamen yasadan doğmuştur.

⁹ Serozan, s.250.

¹⁰ Şakir Berki, Türk Medeni Kanunu'nda Velayetin Çocuğun Şahıs ve Malları Bakımından Şümulü, Ankara 1970, s.5'ten naklen Çetiner, agm, s. 38.

¹¹ Anayasa Mahkemesi, Soyadı Kanunu'nun 4/2. Maddesinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla baktığı bir davada velayeti, "Reşit olmayan çocukların bakım ve gözetimi konusunda ana- babaya verilen hak ve yükümlülüklerden oluşan bir müessesedir. Önceleri ana-babanın çocukları üzerindeki hakimiyet hakkı olarak görülen velayet, günümüzde hem yükümlülük hem de bir hak olarak anlaşılmaktadır." şeklinde tanımlamıştır. Anayasa Mahkemesi, 06.12.2011 Tarih, 2011/119 E.- 2011/165 K. sayılı kararı, **Kaynak:** <https://www.legalbank.net>, E.T: 03.03.2021.

¹² YHGK'nın 23.11.2011 Tarih ve 2011/2-547 E.- 2011/695 sayılı ve 12.03.2008 Tarih ve 2008/2-247 E. – 2008/ 247 sayılı kararlarında "Velayetin, aynı zamanda ana babanın velayeti altındaki çocukların kişiliklerine ve mallarına ilişkin hakları, ödevleri, yetkileri ve yükümlülükleri de içerdiği" ifade edilmiştir, **Kaynak:** <https://www.legalbank.net>, E.T: 04.03.2021.

¹³ Turgut Akıntürk/ Derya Ateş, **Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku**, C:2, 21. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul 2019, s.469, Aydın Zevkliler, **Medeni Hukuk**, 6. Basım, Seçkin Yayınları, Ankara 1999, s. 1143.

¹⁴ Baktır Çetiner, s.49.

Vesayet, vasi ile sulh ve asliye hukuk mahkemelerinin sahip oldukları yasanın tanıyıp belirlediği yetkilerle çevrelenmiş bir görevdir, hak olarak değerlendirilemez¹⁵.

Velinin, küçüğün malları ile ilgili hesap verme yükümlülüğü yoktur, bu mallar ile ilgili istediği şekilde tasarrufta bulunabilir; yerine getirdiği görevler için herhangi bir bedel talep edemez. Vasinin ise vesayeti altındaki kimselerin malları hakkında defter tutma, sulh hukuk hakimliğine hesap verme yükümlülükleri vardır. Vasi tek başına bu mallar ile ilgili herhangi bir tasarrufta bulunamaz. Ayrıca yerine getirdiği görevler için bir bedel talep etme hakkına sahiptir.¹⁶

Velinin azledilmesi veya istifası söz konusu değil iken, vasinin istifa edebilmesi veya görevden alınabilmesi mümkündür.

Velinin, küçüğü temsil ederken mahkemeden izin alma zorunluluğu yoktur¹⁷, vasi ise bir takım işlemler için mahkemeden izin almak zorundadır.

1.4. Velayetin Özellikleri

1.4.1.Velayetin Çocuğun Yararına Olması

Velayet ilişkisinde anne-baba ve çocuk olmak üzere iki taraf mevcuttur. Bu ilişkide birbiriyle paralel olduğu kabul edilen ebeveyn ve çocuğun bir takım çıkarları bulunmaktadır. Fakat bu çıkarlar bir gün çatışabilir ve bu noktada hangi tarafın çıkarının tercih edileceği sorunu ortaya çıkabilir¹⁸.

Uluslararası sözleşmelerde, çocukla ilgili tüm konularda çocuğun üstün yararının öncelikli olduğu vurgulanmıştır. Yargıtay da söz konusu uluslararası sözleşmeler gibi bu görüşü benimsemiştir¹⁹.

---

¹⁵ Özmen, s.123.

¹⁶ Bilge Öztan, **Medeni Hukuk'un Temel Kavramları**, 8. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s.467-468, Akıntürk, s.471

¹⁷ Yargıtay ana-babanın yanlışlıkla vasi olarak atanmasında dahi velayet hükümlerinin uygulanacağını içtihat etmiştir. (Yargıtay 1. H.D. 04.10.1988 Tarih ve 6695/ 10273 sayılı kararı), **Kaynak:** <https://www.legalbank.net.>, E.T.: 10.03.2021.

¹⁸ Sera Reyhani Yüksel, **Velayet Hakkının Anayasal Sınırları**, Legal Yayıncılık, İstanbul 2016, s.24 ; Baktır Çetiner, s.32.

¹⁹ Yargıtay 2. H.D.'nin 20.02.2007 Tarih ve 2007/ 2045 E., 2007/ 2362 K. Sayılı kararında “Velayetin düzenlenmesi ve değiştirilmesinin kamu düzeni ile ilgili olup, tarafların bu konuda anlaşma içerisinde

Velayetin üç yönü bulunmaktadır. Bunlar çocuğun menfaati, ebeveynlerin menfaati ve toplumun menfaatidir. Çocuğun menfaati iyi bakılması ve iyi eğitilmesidir. Ebeveynlerin menfaati nesillerinin devamını sağlamak ve bir birey yetiştirmektir. Toplumun menfaati ise iyi yetişmiş insanların oluşturduğu toplumsal huzur ortamının sağlanmasıdır. Çocuk ile anne babanın menfaatlerinin ters düşmesi halinde çocuğun yararına öncelik verilmesi şüphesiz toplumun da yararına olacaktır ²⁰.

1.4.2. Velayetin Bir Bütün Olması

Velayeti meydana getiren hak ve sorumluluklar anne baba arasında paylaştırılmaz. Anne ve baba velayet hakkını beraber kullanmalıdır ²¹.

Türk Medeni Kanunu md. 336/ 1 hükmü, evlilik birliği sürdüğü müddetçe anne ve babanın velayeti beraber kullanacaklarını öngörmüştür. Bu hükümden yola çıkarak evlilik birliği devam ederken velayet hakkının bölünmesinin söz konusu olamayacağını söyleyebiliriz. Buradaki bölünme velayete ait hak ve görevlerin bir ölümünün anneye, bir bölümünün babaya verilmesidir. Örneğin, velayet bir süreliğine anneye ya da bir süreliğine babaya verilemez. Çocuğun üstün yararı eğitiminin devamlılığını ve alıştığı ortamın dışına çıkarılmamasını gerektirdiğinden, velayetin bu şekilde bölüştürülmesi çocuğun yararına aykırılık teşkil edecektir ²².

Evlilik birliği sona ermiş ise hakim velayeti eşlerden birine tevdi eder. Bu durumda velayet kime verildiyse, velayeti alan eş tarafından kullanılacaktır. Bu durumun istisnası boşanma sonrası anne ve babanın anlaşması halinde ortak velayete hükmedilebilmesidir. Yargıtay iki yıl öncesine kadar süregelen kararları ile Türk Hukuku'nda ortak velayetin kamu düzenine aykırılığı nedeniyle mümkün olmadığı şeklinde görüş bildirmekteydi. Ancak Yargıtay, 2. Hukuk Dairesinin iki

---

olmalarının tek başına yeterli olmadığı, velayet düzenlenmesinde asıl olanın çocuğun yüksek çıkarının en uygun çözüme ulaşmak" olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde Yargıtay 2.H.D.'nin 23.02.2009 Tarih ve 2008/ 16521 E., 2009/ 2881 K. Sayılı kararında da "Çocuğun yüksek çıkarına açıkça ters düşmediği takdirde çocuğu ilgilendiren davalarda adli mercilerin çocuğun ifade ettiği görüşe gereken önemi vermeleri gerektiği" ifade edilmiştir.**Kaynak:** <https://www.legalbank.net.>, **E.T.:** 10.03.2021.

²⁰ Reyhani Yüksel, s. 25; Baktır Çetiner, s. 33.

²¹ Hasibe Sena Akkışla, **Velayetin Tevdii**, Turhan Yayınları, Ankara 2017, s. 35 ; Akyüz, s. 224 ; Baktır Çetiner, s. 38.

²² Akyüz, s. 224.

yıl önce verdiği bir kararla görüş değiştirmiştir ²³. Yargıtay verdiği bu kararla ortak velayet düzenlemesinin Türk kamu düzenine aykırılık teşkil etmediğini ve Türk toplumunun çıkarlarını ihlal etmediğini belirtmiştir.

Velayet hakkının ayrılmaz olması, bu hakka herhangi bir sınır getirilemeyeceği manasına gelmemelidir ²⁴. Türk Medeni Kanunu md. 346. ve devam hükümleri uyarınca anne ve baba sorumluluklarına aykırı hareket ederek çocuğun yararını tehlikeye sokarlarsa, hakim çocuğun korunması için gereken tedbirleri alacaktır.

1.4.3. Velayetin Süreye Bağlı Olması

Velayet hakkı sürelidir ²⁵. Genel olarak çocuğun ergin olmasına kadar devam eder ²⁶. Türk Medeni Kanunu md. 335 çocuğun ergin oluncaya dek anne ve babasının velayetinde olduğunu hükme bağlamıştır. Buradaki ergin olma hali sadece on sekiz yaşın tamamlanmasını değil, evlenme ve mahkeme kararı ile ergin olma hallerini de içerir.

Velayetin içeriği çocuğun ergin olma yolunda giderek azalarak, ergenlikle son bulur. Velayetin gayesi çocuğu, güçlü, özgüvenli, sorumlu bir birey olarak hayata hazırlamak ve topluma kazandırmaktır ²⁷.

Türk Medeni Kanunu md. 339 hükmü uyarınca anne ve baba çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi için, yararına öncelik vererek gerekli kararları alır ve uygularlar. Anne ve baba bu görevlerini yerine getirirken, çocuğun yaşı ilerledikçe, onun istek ve düşüncelerine daha çok değer vermelidir.

On sekiz yaşını dolduran ya da ergin kılınan çocuğun herhangi bir nedenle kısıtlanması halinde, hakim kendisine vasi atanmasına gerek görmedikçe ana ve babasının velayeti altında kalacağı TMK 335/2 md. hükmüdür. Bu durumda dahi velayet süresiz değildir. Kısıtlanmayı gerektiren nedenin ortadan kalkması halinde velayet de sona erecektir ²⁸.

---

²³ Yargıtay 2. H.D. 20.02.2017 Tarih ve 2016/15771 E., 2017/ 1737 K. sayılı kararı, **Kaynak:** <https://www.legalbank.net.>, E.T.: 11.03.2021.

²⁴ Akyüz, s. 224.

²⁵ Serozan, s. 251 ; Baktır etiner, s. 43 ; Akkışla, s. 42 ; Akyüz, s. 224 ; Özmen, s. 90.

²⁶ Serozan, s. 251.

²⁷ Akyüz, s. 224.

²⁸ Baktır etiner, s.43, Akkışla, s. 43.

1.4.4. Velayetin Kamu Düzenine İlişkin Olması

İnsan ve toplum arasındaki bağ aile vasıtasıyla kurulduğundan ailenin toplumun en önemli yapı taşı olduğu söylenebilir ²⁹. Anne baba ve çocuk arasındaki ilişkiler ise sosyolojik açıdan oldukça önemlidir.

Çocuk aile içinde doğar, büyür ve gelişir. Çocuğun bedensel, duygusal, zihinsel olarak sağlıklı yetişmesinde toplumsal yarar vardır.

Bu nedenle tüm hukuk sistemleri anne baba ve çocuk arasındaki ilişkiye büyük önem vermiş, bu ilişkinin sağlıklı sürdürülmesi ve anne babanın sorumluluklarını gerektiği gibi yerine getirip getirmediğinin kontrol edilmesi için bir takım emredici kurallar belirlemişlerdir ³⁰. Buradan yola çıkarak velayet ile ilgili hükümlerin kamu düzeni ile ilgili hükümler olduğu söylenebilir.

Velayetin kamu düzenine ilişkin bir yetki ve görev olması nedeniyle anne ve baba velayetten feragat edemeyeceklerdir. Anne babanın isteği üzerine hakim tarafından velayetin kaldırılması da mümkün değildir ³¹.

Velayet hakkını elinde bulunduran kişi, bu görevi yerine getiremeyecek durumda ise TMK md. 346 ve devamındaki hükümlere göre hakim çocuğun gözetilmesini sağlayacak koruma tedbirlerini almak zorundadır ³².

Çocuk Haklarının Korunmasına İlişkin Avrupa Sözlaşmesinin 8.maddesinde de belirtildiği gibi, çocuğun esenliğinin ağır bir tehlike altında olduğunun iç hukuk tarafından belirlendiği durumlarda koruma tedbirlerini alma konusunda hakimin re'sen harekete geçme ve olayları da re'sen araştırma hak ve görevi vardır. Bu nedenle dava konusuyla ilgili tüm araştırmaları bizzat yapar, tarafların sunduklarıyla yetinmeyip karar etkili olabilecek tüm bilgi ve belgeleri de bizzat tespit etmeye çalışır³³.

---

²⁹ Akyüz, s. 225.

³⁰ Akyüz, s. 225.

³¹ Y.2.HD.12.02.1998 tarih ve 698/1454 s.k. : “Çocuğun bedeni ve fikri gelişmesinin tehlikeye düştüğü yönünde ilgili mahkemeye bir başvuru olduğunda, başvuruyu yapan isteğinden feragat etse dahi, feragat sebebiyle isteğin reddine karar verilemez. Hakimin kendiliğinden inceleme yaparak, çocuk yararına olan en uygun kararı alması gereklidir.”, **Grassinger**, s.83, dn:302

³² Özmen, s. 90.

³³ Grassinger, s.82.

Tedbir kararı vermeden önce ilgili tüm kişileri dinleyebileceği gibi ³⁴ anne babanın ve çocuğun dinlenmesi de alınacak tedbirin belirlenmesi yönünden yararlı olacaktır. Böylelikle hakim, çocuk-anne baba ilişkisinin sarsılmasına meydan vermeyecek en uygun tedbiri alabilecektir ³⁵.

Çocuğun korunmasına ilişkin tedbirlerin alınması doğrudan kamu düzeniyle ilgili olduğundan, tarafların davadan vazgeçmeleri, davayı kabul etmeleri veya sulh olmaları da hakimi bağlamayacaktır ³⁶.

1.5. Velayetin Kapsamı ve Hükümleri

1.5.1. Çocuğun Kişiliği Üzerinde Velayet

Türk Medeni Kanunu md. 339-341. hükümlerinde velayetin manevi boyutu düzenlenmiştir. Bu maddelerde, çocuğun adının seçilmesi, yerleşim yerinin belirlenmesi, mesleki ve dini eğitiminin yanısıra özel yaşamının düzenlenmesine ilişkin tüm bakım, gözetim, eğitim yetki ve görevleri belirtilmiştir ³⁷.

Anne babanın çocuk üzerindeki velayet hakkının, görüştüğü kişileri, gideceği yerleri, okuyacağı kitapları belirleme, çantasını karıştırma, telefonlarını dinleme gibi çocuğun özel alanına giren durumları kapsayıp kapsamadığı konusu tartışmalıdır ³⁸. Burada sınırın, anayasal temel hakların sınırlanmasında geçerli olan “ölçülülük” ve “çocuğun yüksek yararı” ilkelerinin olması gerektiği belirtilmekte ve çocuğun uyuşturucu kullandığından şüphelenildiği takdirde anne babanın çocuğun çantasını arayabileceği örneği verilmektedir ³⁹.

---

³⁴ Grassinger, s.83.

³⁵ Grassinger, s.84.

³⁶ Grassinger, s.83.

³⁷ Serozan, s. 260.

³⁸ Baktır Çetiner, s. 53.

³⁹ Özmen, s. 54, Baktır Çetiner, s. 53-54.

1.5.1.1. Çocuk Üzerinde Egemenlik

Çocuğun kişiliği üzerindeki velayetin kapsamına öncelikle anne babanın çocuk üzerindeki egemenlik hakkı girer.⁴⁰

TMK 335/1 md. hükmüne göre ergin olmayan çocuk, anne ve babasının velayeti altındadır. Kanuni bir neden olmadıkça velayet hakkı anne babadan alınamaz. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 9. Maddesi de TMK' nın bu hükmüne paraleldir.

Ayrıca çocuğun TMK md.339/2 gereğince anne ve babasının sözünü dinleme yükümlülüğünün olması ve TMK md.339/4 gereğince anne ve babasının rızası dışında evi ya da onların yerleştirdikleri yeri (Akyüz,s.230) terk edememesi, yasal bir sebep olmaksızın onlardan alınamaması, anne babanın çocuk üzerindeki egemenlik hakkına işaret etmektedir⁴¹.

Çocuk Haklarının Korunmasına İlişkin Avrupa Sözlaşmesinin 9.maddesine göre de çocuğun anne babasından ayrılması kararının çocuğun üstün yararına uygun sayılabilmesi; ancak, yetkili makamlar tarafından alınmış olması, temyiz yolunun açık olması ve ilgili bütün taraflara işleme katılma ve görüşlerini bildirme olanağının tanınmış olması halinde mümkündür.⁴²

Anne babanın çocuk üzerindeki egemenlik hakkı mutlak haklardan olup, çocuğu anne babadan haksız bir şekilde alan herkese karşı ve her zaman ileri sürülebilir.⁴³

1.5.1.2. Çocuğun Yerleşim Yeri

Türk Medeni Kanunu md 21. hükmü uyarınca anne ve babasının yerleşim yeri çocuğun yerleşim yeridir. Böyle bir ortak yerleşim yeri bulunmuyorsa çocuğun velayetinin verildiği anne veya babanın yerleşim yeri geçerli olur. Bunun dışındaki hallerde ise çocuğun yerleşim yeri, çocuğun oturma yeridir.

---

⁴⁰ Yeliz Yücel, **Türk Medeni Hukuku'nda Boşanma Halinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s.74.

⁴¹ Yücel, s.75.

⁴² Akyüz, s.73.

⁴³ Özmen, s.55; Reyhani Yüksel, s.63; Baktır Çetiner, s.54; Yücel, s.75.

Yargıtay bir kararında anne ve babasının ölümünden sonra anneye ve teyzesinin yanında kaldığı anlaşılan çocuğun yerleşim yerinin, onların yerleşim yeri olması gerektiğine karar vermiştir.⁴⁴

1.5.1.3. Çocuğun Adı Ve Vatandaşlığı

Türk Medeni Kanunu md. 321 hükmü, çocuğun, anne ve babasının evli olmaları halinde ailenin soyadını alacağını öngörmüştür. Vatandaşlık Kanunu md. 1 hükmüne göre ise, Türk anne veya babadan doğan çocuklar doğumlarından itibaren Türk vatandaşıdır.

Çocuğa isim koyma hakkı ise TMK md. 339/ 5 hükmü uyarınca anne ve babaya aittir.

Anne babanın bu konuda fikir birliğinde olmamaları halinde babanın kararının geçerli olduğuna ilişkin hüküm (MK md. 263) Türk Medeni Kanunu'na alınmamıştır. Anne baba çocuğun ismini koyma konusunda anlaşmazlığa düşerlerse, TMK md. 195/ 1 hükmüne göre, ayrı ayrı veya birlikte mahkemeye başvurarak hakimin müdahalesini isteyebilirler.

Görüş ayrılığı durumunda hakim kararı anne babadan birine bırakmalıdır⁴⁵.

Hakim anne ve babanın yerine geçerek çocuğun adını belirleyemez⁴⁶. Böyle bir durumda çocuğa iki isim konulmasının önünde herhangi bir engel yoktur, hatta pratikte en makul çözüm olabilecektir⁴⁷.

1.5.1.4. Çocuğun İtaate Zorlanması

Türk Medeni Kanunu md. 339/ 2 hükmü uyarınca çocuk anne ve babasını dinlemekle yükümlüdür. Anne ve babanın velayetten doğan görevlerini

---

⁴⁴ Yargıtay 2. H.D. 04.10.2010 Tarih ve 2010/ 8139 E. , 2010/ 16073 K. sayılı kararı, **Kaynak:** <https://www.legalbank.net.>, E.T.: 12.05.2021.

⁴⁵ Serozan, s. 108.

⁴⁶ Mustafa Dural, Türk Özel Hukuku, Cilt: 3, Aile Hukuku, İstanbul 2005, s.248'den naklen Serdar Çelikel, **Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukuki Sonuçları**, Adalet Yayınları, Ankara 2012, s. 39.

⁴⁷ Baktır Çetiner, s. 55.

gereği gibi yerine getirebilmeleri, çocuğun onların sözünü dinlemesine bağlıdır⁴⁸.

Çocuk anne babasının söz ve isteklerine uyarken, bunlardan genel ahlaka, hukuka aykırı nitelikte olanlara uymayı kabul etmeyebilir⁴⁹.

Medeni Kanun md. 267 hükmünde düzenlenmiş olan tedip (uslandırma) hakkına, Türk Medeni Kanunu'nda yer verilmemiştir. Bunun nedeni, içinde bulunduğumuz çağda artık bunun bir gereklilik olarak görülmemesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ruhuna aykırı olmasıdır⁵⁰.

1.5.1.5. Çocuğun Yetiştirilmesi Ve Eğitilmesi

Türk Medeni Kanunu md. 340 hükmü uyarınca anne ve baba, çocuğu imkanları ölçüsünde eğitmekle, onun bedensel, ruhsal, zihinsel, ahlaki ve toplumsal gelişimini sağlamakla yükümlüdür. Anne ve baba, özellikle bedensel ve zihinsel engeli olan çocuklara yeteneklerine uygun şekilde genel ve mesleki eğitim sağlamalıdır.

Çocuk yetiştirmek, çocuğu hem kendisi hem de içinde yaşadığı toplum için yararlı hale getirmektir⁵¹. Anne ve babanın bu görevinin kapsamı, sadece çocuğun gelişimini sağlıklı bir biçimde tamamlamasını sağlamak değil, çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek tehlikeleri de bertaraf etmektir⁵².

Türk Medeni Kanunu md. 339/ 3 hükmü uyarınca göre anne ve baba çocuğun eğitim ve gelişiminin düzenlenmesinde birlikte karar almalı, genel ve mesleki eğitim konularında da, görüşlerini açıklama olgunluğuna erişmiş çocuğun düşüncelerini de göz önünde tutmalıdırlar.

---

⁴⁸ Reyhani Yüksel, s. 71.

⁴⁹ Özmen, s. 53, Reyhani Yüksel, s. 72, Baktır Çetiner, s. 56.

⁵⁰ Reyhani Yüksel, s. 72.

⁵¹ Baktır Çetiner, s. 37.

⁵² Ahmet Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, 4. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2019, s. 503, Gülçin Elçin Grassinger, **Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 30.

1.5.1.6. Çocuğun Dini Eğitimi

Türk Medeni Kanunu md. 341. hükmü uyarınca anne ve baba çocuğun dini eğitimini belirleme hakkına sahiptir. İlgili kanun hükmü, velayetin sınırları içinde kalmak kaydıyla anne babaya büyük bir serbesti tanımıştır. Anne baba çocuğu herhangi bir dini inanca göre yetiştirebilecekleri gibi, hiçbir dini eğitim de vermeyebilirler⁵³.

Türk Medeni Kanunu md. 341/ 2. hükmüne göre anne ve babanın bu konudaki hakları sınırlanamaz.

1.5.2. Çocuğun Mal Varlığı Üzerinde Velayet

1.5.2.1. Genel Olarak

Çocuk doğduğu andan itibaren hak ehliyetine sahip olduğu için vasiyet, bağışlama vb. çeşitli yollarla mal edinmiş olabilir.

Türk Medeni Kanunu md. 352 hükmü, anne ve babanın, velayetleri devam ettikçe çocuğun mallarını yönetme hak ve yükümlülüğüne sahip olduklarını öngörmüştür.

Anne babanın çocuğun malları üzerindeki sorumluluğu, yalnızca çocuğun dünyaya geldiği veya velayetin başladığı zamanda var olan malları değil, çocuğun velayete tabi iken kazandığı bütün malları kapsayacaktır⁵⁴.

1.5.2.2. Çocuğun Mallarını Yönetme

Yönetim, çocuğun mal varlığını oluşturan tüm unsurların korunması, bakımı, onarımı, ekonomik amacına uygun şekilde işletilmesine yönelik tüm işlemlerin yapılmasıdır⁵⁵.

Velayet hakkını elinde bulunduran anne ve baba yönetim hakkı kapsamında çocuğun mallarını kiralayabilir, faiz ve kira bedellerini alabilir⁵⁶.

---

⁵³ Kılıçoğlu, s.504, Akyüz, s. 244.

⁵⁴ Bakır Çetiner, s. 81.

⁵⁵ Reyhani Yüksel, s.78.

⁵⁶ Reyhani Yüksel, s.78.

Kanun koyucu vasilerin aksine, anne ve babayı çocuğun mallarını idare ederken mahkemeye hesap verme yükümlülüğünden ayırık tutmuştur ⁵⁷.

1.5.2.3. Çocuğun Mallarını Kullanma

Türk Medeni Kanunu md. 354 hükmü, anne ve babanın, velayet hakları kusurları nedeniyle kaldırılmadıkça, çocuğun mallarını kullanabileceklerini öngörmüştür. Örneğin çocuğun evinde oturabilir, çocuğa ait bir aracı kullanabilirler, bu kullanmadan ötürü çocuğa herhangi bir bedel ödemek zorunda değildirler. Fakat kullanım esnasında bu eşyalara hataları sebebiyle bir zarar verirlerse, bu zarardan sorumlu olacaklardır ⁵⁸.

Türk Medeni Kanunu md. 352/ 2 hükmüne göre, kural olarak anne ve baba çocuğun mallarını kullanırken hesap vermezler. Ancak, anne ve baba, çocuğun mallarını idare ederken gerekli özeni göstermezlerse hakim, malların güvenliği için uygun tedbirleri alacaktır ⁵⁹. Bu tedbirler TMK md. 360/ 2 ve 361. hükümlerinde belirtilmiştir ⁶⁰.

1.5.3. Çocuğun Temsili

Türk Medeni Kanunu md. 342 hükmü anne ve babanın, velayetleri kapsamında üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisi olduklarını öngörmüştür.

Çocuğu temsil yetkisi, velayet hakkının devamı olarak kabul edildiğinden, anne ve babanın bu yetkiyi birlikte kullanmaları esastır.

Temsil yetkisi, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve mallarının idaresi ile ilgili tüm görevleri içerir ⁶¹.

---

⁵⁷ Koçoğlu, s. 102.

⁵⁸ Reyhani Yüksel, s. 81; Özmen, s. 107; Akyüz, s. 254.

⁵⁹ Gençcan, s. 73.

⁶⁰ TMK 360/2 ve 361 uyarınca “Hakim özellikle malların yönetimi konusunda talimat verebilir; belirli zamanlarda verilen bilgi ve hesabı yeterli görmezse, malların tevdi edilmesine veya güvence gösterilmesine karar verebilir. Çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hakim, yönetimin bir kayıma devredilmesine karar verebilir.”

⁶¹ Çelikel, s. 49.

Velayet hakkı sahibi anne ve baba okul, mahkeme, hastane, banka gibi ortamlarda çocuğun maddi ve manevi menfaatini korumak ve gözetmekle yükümlüdür⁶².

Çocuğun temsili, onun tam ehliyetsiz veya sınırlı ehliyetsiz olması durumlarına göre değişiklik gösterebilir. Çocuk ayırtım gücüne sahip değilse, anne ve baba tam ehliyetsizlerin yasal temsilcisi gibi hareket edecektir. Ancak çocuk ayırtım gücüne sahip fakat yaşının küçük olmasından dolayı sınırlı ehliyetsiz ise temsil yetkisi buna göre tayin edilir⁶³.

Türk Medeni Kanunu md. 343/ 2 hükmüne göre çocuk, borçlarından anne ve babanın çocuk malları üzerindeki haklarına bakılmaksızın kendi malvarlığı ile sorumludur.

Türk Medeni Kanunu md. 344 hükmü uyarınca velayet altındaki çocuk, ayırt etme gücüne sahip ise anne ve babanın rızası ile aile adına hukuki işlemler yapabilir; bu işlemlerden dolayı anne ve baba borç altına girer.

Anne ve baba üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcileridir. TMK md. 342/ 2 hükmü uyarınca bu iyi niyetli üçüncü kişiler, eşlerden her birinin diğerinin rızasıyla işlem yaptığını varsayabilirler.

Medeni Kanun'da olmayan bu yeni hüküm iyi niyetli üçüncü kişileri korumak amacıyla düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu çocuğun temsili ve velayetin kullanılmasında anne ve babanın birlikte hareket etmesi ilkesini benimsediği ve içlerinden birine üstünlük tanımadığı için, iyi niyetli üçüncü kişilerin korunmasına yönelik bu düzenleme yerinde olmuştur⁶⁴.

Anne ve baba temsil yetkisini çocuğun yararına ters düşmeyecek şekilde kullanmalıdır.

Velayet hakkına sahip olan anne ve baba, temsil yetkisine dayanarak çocuğun mallarını başkasına bağışlayamaz, kefil olamaz, vakıf kuramazlar. (TMK md. 449)

---

⁶² Reyhani Yüksel, s. 74.

⁶³ Ahmet Cemal Ruhi/ Hayrunnisa Özdemir, **Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2016, s. 986-987.

⁶⁴ Madde Gerekeşi, Türk Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun ve Gerekeşleri, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, s. 437'den naklen Çelikel, s. 47.

Bir hukuki işlemde anne baba ile çocuk arasında çıkar çatışması varsa anne babanın temsil yetkisi kendiliğinden sona erer. Nitekim TMK md. 345, çocuk ile anne - baba arasında veya anne - babanın yararına olacak şekilde çocuk ile üçüncü kişiler arasında yapılacak bir hukuki işlem sonucu çocuğun borç altına girebilmesi, bir kayyımın katılmasına ve hakim onayına bağlıdır.

Kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması söz konusu olduğu takdirde, anne ve baba çocuğu temsil edemezler; çünkü niteliği gereği bu tür haklarda temsil geçerli değildir⁶⁵.

1.6. Velayet Hakkının Kullanılması

1.6.1. Kimin Tarafından Kullanılacağı

1.6.1.1. Evlilik Birliği İçinde Velayet

Evlilik birliği içinde bir çocuk dünyaya getiren anne ve babanın velayet hakkı çocuğun doğumuyla başlar. TMK md. 336/1 hükmü evlilik birliği sürdüğü müddetçe anne ve babanın velayet hakkını beraber kullanacaklarını öngörmüştür. Anayasa md. 41 ise ailenin, Türk toplumunun temeli olduğunu ve eşler arası eşitliğe dayandığını hükme bağlamıştır. Bu iki hükümden yola çıkarak evlilik birliği devam ederken velayetin bölünemeyeceği, anne ve babanın velayeti eşit biçimde kullanacakları söylenebilir.

Velayeti eşit biçimde birlikte kullanma ilkesine bir parantez açılıp, anne ve babanın her birinin velayetin kullanılmasından ayrı ayrı tek başlarına sorumlu oldukları da belirtilmelidir. Sorumluluğu yerine getirmeyen taraf için tedbir uygulanması veya velayetin kaldırılması da mümkündür⁶⁶.

Velayet sorumluluğunun yerine getirilmesinde birbirlerinden bağımsız olmalarına rağmen, anne ve baba velayet hakkının kapsamına giren her konuda birlikte hareket edip, çocuğu birlikte temsil edeceklerdir⁶⁷.

Velayetin anne ve baba tarafından birlikte kullanılacak olması, sürekli, birlikte hareket edecekleri anlamına gelmemelidir. Anne ve babadan her biri

⁶⁵ Grassinger, s. 39 ; Reyhani Yüksel, s. 76.

⁶⁶ Sevgi Usta, **Velayet Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 106.

⁶⁷ Usta, s. 106.

diğerinin açık veya örtülü rızası ile bazı işlemlerde velayeti tek başına yürütebilecektir ⁶⁸.

Anne ve baba velayet haklarını kullanırken her zaman aynı fikirde olmayıp, anlaşmazlığa düşebilirler. Bu tür bir anlaşmazlığın nasıl çözümleneceği Medeni Kanun' da belirtilmemiştir. Böyle bir durumda anlaşmazlığın evlilik birliğinin ve çocuğun korunmasına ilişkin hükümler uyarınca çözümlenmesi en doğrusudur ⁶⁹. Bahsedilen durumdan farklı olarak Türk Medeni Kanunu md. 195/ 1 hükmü, evlilik birliği ile ilgili önemli bir konuda uyuşmazlık yaşanması durumunda, eşlerin ayrı ayrı veya birlikte hakimin müdahalesini isteyebileceklerini öngörmüştür.

Önemli uyuşmazlıklara örnek olarak çocuğun adının konması, okuyacağı okulun seçilmesi, nişanlanması, mesleki eğitim alanının belirlenmesi, ayırt etme gücüne sahip çocuğun ergin kılınması, evlenmesi gibi konular gösterilebilir ⁷⁰.

Anne ve babanın velayet haklarını kullanırken önemli bir uyuşmazlığa düşmeleri ve ayrı ayrı ya da birlikte hakimin müdahalesini istemeleri durumunda TMK md. 195/ 2 hükmü uyarınca hakim, eşleri sorumlulukları hakkında uyarır; onları uzlaştırmaya çabalar ve gerektiğinde eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerden yardım alabilir.

Türk Medeni Kanunu md. 195/ 2 hükmü hakimin yalnızca anne ve babanın ortak rızası ile uzman kişilere başvurabilmesini öngörürken, uyuşmazlığın çocuğun menfaati ve gelişiminde tehlike yaratması durumunda, hakim rıza aramaksızın resen uzman kişilerin yardımına başvurabilecektir. TMK md. 346. hükmü “çocuğun korunması” başlığıyla bu konuyu düzenlemiştir.

---

⁶⁸ Usta, s. 107, Akyüz, s. 228, Serdar İlknur, “Birlikte Velayet”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 10, Sayı: 1, İzmir 2008, s. 163.

⁶⁹ Hatice Zümbül/Oğulcan Doğan, “Velayet Hukukuna Genel bir Bakış”, **Zümbül Hukuk**, <https://www.zumbul.av.tr.>, E.T.: 13.05.2021.

⁷⁰ Mustafa Dural/ Tufan Öğüz/ Mustafa Alper Gümüş, **Türk Özel Hukuku**, Cilt 3, Aile Hukuku, Filiz Kitapevi, İstanbul 2015, s.

1.6.1.2. Eşlerin Evli Olmamaları, Ayrılmaları, Boşanmaları veya İçlerinden Birinin Ölümü Halinde Velayet

Anne ve babanın evli olmamaları halinde velayetin kime verileceği Türk Medeni Kanunu md. 337 hükmünde öngörülmüştür. Bu hüküm uyarınca anne ve baba evli değilse velayet hakkı annenindir.

Annenin ergin olmaması, ölmesi veya velayetin ondan alınmış olması durumlarında, hakim velayeti çocukla arasında soy bağı kurulmuş olması ve çocuğun menfaatine uygun olması durumunda babaya verilebileceği gibi, vasi de tayin edilebilir⁷¹.

Eşlerin herhangi bir mahkeme kararı olmaksızın ayrı yaşamaları velayet düzenlemesini değiştirmeyecektir. Fakat TMK md. 197/ 4. hükmü gereğince eşler haklı sebeplerle birlikte yaşamaya ara vermişse, hakim ergin olmayan çocuklar hakkında gerekli önlemleri alabilir ve velayeti eşlerden birisine verebilir.

Türk Medeni Kanunu md. 157/ 2 ve 182/ 1 hükümleri uyarınca anne ve baba arasındaki evlilik birliği boşanma veya iptal kararı ile son bulursa hakim anne ve babanın haklarını ve çocukla ilişkilerini düzenleyecektir.

Velayetin anneye, babaya ya da her ikisine verilmesi noktasında hakim in oldukça geniş bir takdir yetkisi vardır. Hakim gerekli incelemeyi yaparak, çocuğun bedensel, duygusal ve zihinsel yararlarını daha iyi gözetecek ve çocuğu daha iyi yetiştirecek tarafı belirler⁷².

Velayetin kime verileceğinin belirlenmesi aşamasında hakim in dikkate alacağı en önemli ölçüt çocuğun üstün yararınıdır. Velayet, her somut vakada çocuğun üstün yararı ilkesi gözetilerek karar verilmesi gereken bir konudur. Hem anlaşmalı hem de çekişmeli boşanma davalarında nihai karar, bu ilke doğrultusunda verilmelidir⁷³.

Türk Medeni Kanunu, hakim in takdir yetkisini kullanırken nasıl bir yol izlemesi gerektiği konusunda bir takım düzenlemeler içerir. TMK md. 182/ 1. hükmü uyarınca Mahkeme boşanma veya ayrılığa karar verirken, olanak

⁷¹ Kılıçoğlu, s.498, Akyuz s. 235.

⁷² Gençcan, s. 88

⁷³ Hüseyin Hatemi/ Burcu Kalkan Oğuztürk, **Aile Hukuku**, 6. Basım, On iki Levha Yayınları, İstanbul 2018, s. 131; Koçoğlu, s. 46

bulundukça anne ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, anne ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler.

Velayetin belirlenmesi aşamasında hakimin anne, baba ve varsa vesayet makamını da dinlemesi gerektiği öngörülmüş, ancak ne yazık ki çocuğun görüşüne başvurulmasına ilişkin bir düzenlemeye mevzuatımızda yer verilmemiştir. Oysa Çocuk Haklarına Dair Sözleşme md. 12 hükmü ve Çocuk Haklarının Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi md. 3 ve 6 hükümleri, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendisi ile ilgili tüm konularda görüşlerini özgürce belirtme hakkını, bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk seviyesine uygun olarak, gerekli özenin gösterilmesi gerekliliğini açıkça düzenlemiştir. Neyse ki Yargıtay mevzuatımızdaki bu önemli eksikliği, uygulamada çocuğun dinlenilmesi ilkesine uyulmamasını bozma nedeni yaparak gidermektedir ⁷⁴.

Doktrinde de hakim görüş velayetin tevdiinde çocuğun dinlenmesi gerektiği yolundadır ⁷⁵. Ayrı bir düzenleme yapılması gerektiğine ilişkin yaygın bir görüş olmamakla birlikte kanaatimizce çocuğun da dinlenilmesinin gerekliliği yasalarımızda açıkça düzenlenmelidir.

Türk Medeni Kanunu md. 336. hükmü uyarınca ise anne veya baba ölürse velayet hakkı hayatta kalan eşe aittir. Bunun için herhangi bir mahkeme kararına gerek yoktur.

---

⁷⁴ Usta, s.156; Koçoğlu, s.21; Y.2.HD. 21.01.2014 tarih ve E:2013/15483 – K:2014/1063 s.k.: “Her ne kadar, mahkemece atanan uzman tarafından çocuk ile görüşülmüş ise de, çocuğun velayet konusundaki görüşü alınmamıştır. Bu nedenle, mahkemece adı geçen küçüğün dinlenerek talep hakkında görüşünün alınması ve tüm delillerin birlikte değerlendirilip gerçekleştirilecek sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru görülmemiştir.”, Y.2.HD. 11.12.2013 tarih ve 16184/29266 s.k.: “ .. mahkemece idrak çağında olan müşterek çocuk Hamza'nın velayeti hususunda beyanına başvurulup, gerektiğinde uzman incelemesi de yaptırılarak deliller hep birlikte değerlendirilmek suretiyle velayet düzenlemesi yapılması gerekirken, yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.” **Gençcan, s.105**; Y.2.HD. 02.02.2016 tarih ve E:2015/26694 – K:2016/1506 s.k.: “.. idrak çağındaki küçüğün ebeveynlerinden hangisinin yanında kalmak istediği konusunda mahkemede görüşünün alınması ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasil olacak sonuca göre velayetin düzenlenmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.” **Özdemir/ Ruhi, s. 1035**; Y.2.HD. 21.01.2013 tarih ve 7639/1033 s.k.: “Velayetin değiştirilmesi istemi, çocukları ilgilendiren en önemli konulardandır. Bu amaçla mahkemece müşterek çocuk S.'m dinlenerek talep hakkında görüşünün alınması .. uzman görüşüne de başvurularak tüm delillerin birlikte değerlendirilip gerçekleştirilecek sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru görülmemiştir.” **Özüğür, s.659**.

⁷⁵ Grassinger, s.90; Gençcan, s.104; Yücel, s.25; Koçoğlu, s.48; Özüğür, s.633; Akkışla, s.88; Çelikel, s.88.

1.6.2. Velayetin Kullanılmasında Temel İlkeler

1.6.2.1. Çocuğun Üstün Yararı İlkesi

Çocuk Hakları Sözleşmesine göre on sekiz yaşının altında bulunan herkes çocuktur ve çocuklarla ilgili tüm konularda çocuğun yüksek menfaati önceliklidir.

Çocuğun menfaati kavramı ilk olarak 1959 Çocuk Hakları Bildirgesinde yer almıştır ⁷⁶. Çocuk Hakları Sözleşmesi md. 3 hükmüne göre mahkemeler, idari makamlar, idari veya özel sosyal yardım kurumları ya da yasama organlarınca gerçekleştirilen ve çocuğu ilgilendiren tüm etkinliklerde çocuğun üstün yararı ana prensiptir.

İdare hukukunun kamu yararı kavramının, çocuk hukukunun çocuğun yararı kavramıyla eş değer olduğunu söyleyebiliriz ⁷⁷. Başka bir deyişle çocuk hukukunun anayasası çocuğun yararı ilkesidir ⁷⁸.

Çocuğun yararı prensibi Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHDS) ve kanunlarımızda tanımlanmamıştır. Bunun nedeni muhtemelen bu ilkenin zamana göre değişebilen, göreceli bir kavram olmasıdır ⁷⁹. Kanunlarda ve ÇHDS' de tanımına yer verilmeyen bu ilkeyi, uluslar arası sözleşmeler, mevzuat hükümleri, Yargıtay kararları ve doktrindeki tanımlamalar ⁸⁰ ışığında şu şekilde ifade edebiliriz. Bu konuyu düzenleyen sözleşmeler, mevzuat hükümleri, Yargıtay kararları ve doktrindeki tanımlamalar ışığında bu ilkeyi şu şekilde ifade edebiliriz. Çocuğun yararı, çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal, ahlaki, duygusal ve hukuki bakımdan sağlıklı yetişmesi için en uygun kararı alabilmek adına her durum ve şartta, herkese karşı gözetilmesidir.

Çocuğun yararı, onun içinde bulunduğu koşullara, yaşına ve yaşadığı muhite göre farklılıklar gösterebilen nispi bir kavramdır ⁸¹. Dolayısıyla her çocuk

---

⁷⁶ Memduh Cemil Şirin, “Çocuğun Yüksek Yararı, İdare Hukukunda Uygulanabilirliği Üzerine Bir Deneme”, Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, **Yetişkin Bildirileri Kitabı 2**, Çocuk Vakfı Yayınları, C:2, İstanbul 2011, s. 58

⁷⁷ Serozan s. 65

⁷⁸ Sena Akkışla s. 29

⁷⁹ Özdemir/ Ruhi, s. 17

⁸⁰ Grassinger, s.59; Reyhani Yüksel, s.91; Çelikel, s.69; Elçin, s.5; Arıdemir, s.145; Akkışla, s.85.

⁸¹ Reyhani Yüksel, s. 92

için ayrı değerlendirme yapılmalıdır. Bu değerlendirme yapılırken bilimsel verilerden de faydalanılmalıdır.

Çocuğun yetiştirilmesi, temsil edilmesi, kişisel ilişki kurması, evlat edinilmesi, nafakası, velayeti gibi çocuğu ilgilendiren tüm konularda çocuğun yararı ilkesi her zaman önceliklidir.

Yasama organı ve yasaları uygulayıcı konumda olanlar çocuğun yararı ilkesini her durumda göz önünde bulundurmalıdır. Dolayısıyla hakim çocuğu ilgilendiren tüm konularda, çocuğun yararı neyi gerekli kılıyorsa, o yönde karar vermeli, bu ilkedен sapmamalıdır⁸².

Yargıtay birçok kararında çocuğun yararı ilkesini vurgulamıştır. Örneğin bir kararında "... çocuğun üstün yararı çocuğun bedensel, fikri ve ahlaki bakımdan en iyi şekilde gelişebilmesi ve böyle bir gelişmenin gerçekleştirilmesi için, çocuğa sosyal, ekonomik ve kültürel koşulların sağlanmış olmasıdır. Çocuğun bu konulardaki üstün yararını belirlerken, çocuk yetişkin biri olmuş olsaydı, kendisini ilgilendiren bir olayda, kendi yararı için ne gibi bir karar verebilecekti ise, çocuk için karar verme makamındaki kişinin de aynı yönde vermesi gereken karar, yani çocuğun farazi düşüncesidir."⁸³ denmektedir.

Yargıtay başka bir kararında da, anne ve babanın yararları, boşanmadaki kusurları, sosyal konumları, ahlaki değer yargıları, gibi konuların çocuğun yararını etkilemediği takdirde dikkate alınacağını belirtmiştir. Aynı kararda, velayet düzenlemesinde, çocuk ve anne - babanın yararlarının karşı karşıya kalması halinde, çocuğun yararının üstün görüleceği⁸⁴ ifade edilmiştir.

Çocuğun yararı prensibi çocuğu ilgilendiren tüm konularda karar verilirken kullanılacaktır. Uygulamada en çok velayet düzenlemelerinde bu ilkeye başvurulduğu söylenebilir.

---

⁸² Yücel, s. 17

⁸³ Yargıtay 2. H.D 17.03.2017 tarihli ve 2017/ 778 E. 2017/ 2969 sayılı kararı, **Kaynak:** <https://www.legalbank.net>, E.T.: 08.01.2021

⁸⁴ Yargıtay 2. H.D 21.05.2018 tarihli ve 2016/ 18282 E., 2018/ 6427 sayılı kararı, **Kaynak:** <https://www.legalbank.net>, E.T.: 08.01.2021

1.6.2.2. Çocuğun Görüşünün Alınması İlkesi

Anayasa md. 36 herkesin yasal yollardan faydalanarak yargı mercileri önünde iddia ve savunma aracılığıyla adil yargılanma hakkına sahip olduğunu hükme bağlamıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. Maddesi herkesin ifade özgürlüğü hakkını düzenlemiştir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi md. 12. hükmüne göre ise “Taraf devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar. Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.”

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi md. 3 ve 6 hükümlerinde de çocuğa kendisi ile ilgili davalarda görüşlerini ifade etme hakkı tanınmıştır.

Türk Medeni Kanunu’nda çocuğun görüşlerini ifade etme hakkıyla ilgili genel bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak kendisini ilgilendiren tüm konularda çocuğun görüşünün alınmasının gerekliliği, anayasa ve uluslararası sözleşmeler gereğidir⁸⁵.

Anayasa ve uluslararası sözleşmelerdeki düzenlemelerden yola çıkarak, çocuğun, gelişim derecesi ve yaşına uygun olarak, gerekli itina gösterilerek, görüşlerinin göz önünde bulundurulacağını söyleyebiliriz⁸⁶.

Çocuğun görüşünün alınması ilkesi, birçok kaynakta “çocuğun katılım hakkı” olarak da yorumlanmıştır. Çocuk bu hakkını kimi zaman görüşünü

---

⁸⁵ Yücel, s. 25, Yargıtay 2. H.D 11.05.2004 tarihli 2004/2791 E. 2004/6081 K. kararına göre “Zöhre 24.05.1990 doğumlu olup görüşlerini açıklama olgunluğuna erişmiştir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12, Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin 3. Maddesi uyarınca bu çocuğun görüşlerine başvurulup delillerin hep birlikte değerlendirilip sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru bulunmamıştır.”, **Kaynak:** <https://www.legalbank.net.>, **E.T.:** 10.03.2021

⁸⁶ Reyhani Yüksel, s. 97

bildirme, kimi zaman da olur verme yoluyla kullanabilir ⁸⁷. Bu noktada eklemeliyiz ki, çocuk görüşünü açıklayıp açıklamamak konusunda özgürdür, hiç kimse onu zorlayamaz. Çocuk bu hakkını kullanmamayı da seçebilir ⁸⁸.

Çocuğun görüşünün alınması ilkesi, çocuğun yararı ilkesi ile iç içedir. Çocuğun hiçbir baskı altında olmadan serbestçe düşüncelerini ve isteklerini ifade edebilmesi, bu düşünce ve isteklerinin dikkate alınması pek tabii ki yararınadır.

Çocuğun görüşünün alınmasının nedenlerinden biri de çocuğun bir birey olarak varlığına kıymet vermek ve somut olayın aydınlatılmasına katkıda bulunmaktır ⁸⁹.

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi md. 6 hükmü hakim in çocuğun ifade ettiği görüşlere gereken önemi vermesi gerektiğini öngörmüştür. Hakimin çocuğu sadece usulen dinlemesi bu ilkenin amacına uygun düşmeyecektir. Hakim çocuğu özenli bir şekilde dinlemeli, gerekli bulursa soru sorarak düşüncelerini daha iyi anlamaya çalışmalıdır. İlaveten hakim in, dinleme esnasında pedagog, psikolog gibi uzmanlardan yardım alması da sürece katkı sağlayacaktır ⁹⁰.

Yargıtayın çocuğun görüşünün alınması ilkesiyle ilgili kararları mevcuttur. Örneğin bir kararında “.....idrak çağında olan çocuk annesi kendisine bakmadığından babası ile kalmak istediğini bildirmiştir. Bu nedenle çocukların velayet haklarının üstün yararları esas alınarak babaya verilmesi gerekir.” denmektedir ⁹¹.

Yargıtayın başka bir kararında da “.....velayet hakkı babadan alınıp anneye verilen küçük için iştirak nafakasına hükmolunmaması ve idrak çağında olan diğer çocuğun da anne ile kalmak istediği nazara alınarak velayet hakkının anneye verilmemesi doğru değildir.” denmektedir ⁹².

---

⁸⁷ Serozan, s. 68

⁸⁸ Elçin Grassinger, s. 17; Çocuk Hakları Komitesi 51. Oturum, Hukuki İnceleme Bölümü No:15 ve 16

⁸⁹ Saibe Oktay Özdemir, **Boşanma Davalarında Çocuklara İlişkin Kararlar Bakımından Çocuğun Dinlenme Hakkı**, Hüseyin Hatemiye Armağan, C: 2, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s. 1235

⁹⁰ Garassinger, s. 84 ve s. 90

⁹¹ Yargıtay 2. H.D 11.02.2013 tarihli 16737 E. Ve 3133 K. numaralı kararı, **Kaynak:** <https://www.legalbank.net.>, **E.T.:** 02.04.2021

⁹² Yargıtay 2.H.D 30.01.2013 tarihli 8449 E. Ve 2431 K. numaralı kararı, **Kaynak:** <https://www.legalbank.net.>, **E.T.:** 02.04.2021

Çok açıktır ki, çocuğa görüş ve isteklerini ifade etme hakkının verilmesinin temelinde çocuğun yararı ilkesi vardır . Çocuğun yararına açıkça ters düşmedikçe görüşüne önem verilmelidir. Ancak hakim gerektiği takdirde çocuğun görüşlerinin aksine de karar verebilecektir.

1.7. Velayetin Sona Ermesi

1.7.1. Velayetin Kanundan Dolayı Sona Ermesi

Velayet; çocuğun ölümü veya ergin olması, anne ve babanın ölmesi, çocuğun üçüncü bir kişi tarafından evlat edinilmesi, evlatlık ilişkisinin sona ermesi, ergin çocuğun kısıtlanarak vesayet altına alınması veya soy bağının reddi hallerinde sona erer.

Türk Medeni Kanunu md. 11 ve md. 335 hükümleri uyarınca çocuğun ergin olmasıyla velayet sona erer. Aynı şekilde çocuğun evlenmesi veya mahkeme kararı ile ergin kılınması da velayeti sonlandıracaktır.

Çocuğun ölümü velayeti sona erdirir. Yine anne ve babanın ölümü ile de velayet sona erer⁹³. Evlilik birliği içinde dünyaya gelen çocuğun velayeti anne ve babadan birinin ölümü ile hayatta olan tarafa geçer. Taraflardan biri ile ilgili gaiplik kararı verilmesi durumunda da velayet diğer tarafa geçecektir⁹⁴.

Çocuk evlilik birliği dışında doğmuş ise durum farklıdır. Böyle bir durumda, velayete sahip tarafın ölümü veya gaipliği durumunda velayet kendiliğinden diğer tarafa geçmeyecektir. Velayet hakim karar ile çocuğun üstün yararı gözetilerek sağ kalan tarafa verilebileceği gibi, çocuk vesayet altına da alınabilir. Aynı şekilde anne ve babanın boşanması halinde de velayete sahip tarafın ölmesi, velayetin kendiliğinden diğer tarafa geçmesi sonucunu doğurmaz. Yine hakim çocuğun yararı prensibini göz önünde bulundurarak, velayeti ya diğer tarafa verir ya da çocuğu vesayet altına alıp, onun için vasi tayin eder.

Türk Medeni Kanunu md. 314/ 1, evlat edinme durumunda anne ve babada olan velayet hakkının evlat edinen kişiye geçeceğini hükme bağlamıştır.

⁹³ Bilge Öztan, **Aile Hukuku**, 6. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2015, s.1095.

⁹⁴ Akyüz, s. 237.

Evlat edinen kişinin ölümü halinde velayet kendiliğinden gerçek anne ve babaya geçmeyecektir. 10.11. 1954 tarihli YİBK kararına göre evlat edinenin ölümüyle velayet kendiliğinden asıl anne ve babaya geçmez, çocuğa bir vasi tayin edilir⁹⁵.

Türk Medeni Kanunu md. 286 ve 291 hükümleri uyarınca soy bağının reddi ve evlatlık ilişkisinin son ermesi de velayeti sonlandıracaktır.

1.7.2. Velayetin Mahkeme Kararı İle Sona Ermesi

Boşanma veya evliliğin iptali durumlarında hakim çocuğun velayetini anne veya babaya verebilir. Velayeti alamayan taraf için velayet hakkı son bulur. Ancak mevcut koşulların değişikliği halinde hakim istek üzerine veya resen velayet ile ilgili yeni bir karar verebilir⁹⁶.

Velayetin mahkeme kararıyla sona ermesi hallerinden bir diğeri ise velayetin nezi olarak da bilinen TMK md. 348 hükmünde düzenlenen velayetin kaldırılması, anne ve babadan alınmasıdır. Bu durum çocuğun korunması bakımından alınabilecek en ağır önlemdir.

Türk Medeni Kanunu md. 348 hükmü uyarınca çocuğun korunmasına ile ilgili diğer önlemlerden fayda sağlanamaz ya da bu önlemlerin yetersiz kalacağı anlaşılırsa, anne ve babanın hastalığı, tecrübesizliği, başka bir yerde bulunması veya benzeri nedenlerden biriyle velayet yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirememesi veyahut anne veya babanın çocukla yeterince ilgilenmemesi, ona karşı sorumluluklarını savsaklamaları hallerinde hakim velayeti kaldırabilecektir.

Velayet anne veya babanın sadece birinden kaldırılabilceği gibi her ikisinden de kaldırılabilir. Velayetin her ikisinden de kaldırılması durumunda hakim çocuğu vesayet altına alarak, ona vasi tayin edecektir.

---

⁹⁵ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 10.11.1954 tarihli 1954/ 17 E. ve 1954/ 24 K. sayılı kararı uyarınca “Evlat edinme muamelesinin tamamlanmasıyla evlat edinen kimseye geçen küçük üzerindeki velayet hakkı, bu kimsenin, ölümüyle kendiliğinden asıl ana ve babaya dönemez ve geçemez. Bu gibi hallerde küçüğe bir vasi tayini gerekir., **Kaynak:** <https://www.legalbank.net.>, **E.T.:** 04.04.2021.

⁹⁶ Öztan (2015) , s. 1096; Akyüz, s. 238.

Velayetin kaldırılmasını gerektiren durum devam ettiği müddetçe velayet geri verilmez. Fakat bu durum ortadan kalktığı takdirde tarafların talebi veyahut hakimin resen vereceği karar ile velayet anne ve babaya geri verilebilir ⁹⁷.

---

⁹⁷ Baktır Çetiner, s. 127.

İKİNCİ BÖLÜM

VELAYET DAVALARI

2.1. Genel Olarak

Velayet hususu dava konusu olarak hakimin önüne başlıca üç şekilde gelebilir. Bunlar, boşanma, ayrılık veya evliliğin iptali gibi bir nedenle müşterek çocuğun velayetinin eşlerden birisine verilmesi (Velayetin Tevdii), velayetin tevdi edildiği eşe ilişkin bir nedenle velayetin ondan alınarak diğer eşe verilmesi (Velayetin Değiştirilmesi) ve çocuğa ilişkin bir koruma önlemi olarak velayetin ana ve/veya babadan alınması (Velayetin Kaldırılması) dır.

2.2. Velayetin Tevdii

Evlilik birliği sürdüğü müddetçe anne ve baba velayeti beraber kullanacaktır. Ortak hayat son bulmuş veya ayrılık hali gerçekleşmişse hakim velayet hakkını eşlerden birine verebilir. Türk Medeni Kanunu md. 336 hükmü uyarınca velayet, anne ve babadan birinin ölümü durumunda hayatta kalana, boşanma durumunda ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.

Kanun koyucu, anne babanın herhangi bir talebi olmasa dahi hakimin, boşanma sürecinde gerekli incelemeyi kendiliğinden yaparak çocuğun velayetini anne- babadan birine verme ve çocuk kendisine verilmeyen tarafla çocuk arasındaki kişisel ilişkiyi düzenleme görevlerini belirtmiştir⁹⁸.

Evliliğin iptali halinde de, çocuklar ile anne ve baba arasındaki ilişkilere boşanmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağı TMK md. 157/ 2 hükmü gereğidir. Bu durumda da müşterek çocuğun velayetinin mahkemece re'sen düzenlenmesi gerekecektir⁹⁹.

Velayet hakkı (evlat edinme hali dışında) özellikle anne ve babaya tanınan bir hak olduğu için, anne ve baba dışında herhangi bir kimseye bırakılamaz. Yargıtay bu nedenle velayetin, çocuğun annesi olmadığı anlaşılan

⁹⁸ Bilge Öztan/ Fırat Öztan, "Boşanmada Velayetin Tevdii", **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, Ankara 2016, s.473.

⁹⁹ Yargıtay 2. H.D 05.05.2015 tarihli ve 646/9195 s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s.1157.

kişiyeye ya da üvey anneye¹⁰⁰, dedeye¹⁰¹, anneanneye¹⁰² bırakılmasına ilişkin yerel mahkeme kararlarını usul ve yasaya aykırı bularak, bu kararların bozulmasına karar vermiştir.

Velayetin düzenlenmesinde tüm takdir hakkı hakime aittir. Hakim bu takdir hakkını kullanırken küçüğün ihtiyaçları ile psikolojik ve sosyal gelişimi açısından anne ve babadan hangisi ile kalmasının daha yararlı olacağını göz önünde tutacaktır.

Kural olarak velayetin tevdiinde anne ve baba eşit durumdadır. Birbirlerine öncelik hakları yoktur¹⁰³. Burada hakimin esas alacağı tek kıstas çocuğun menfaatidir¹⁰⁴.

Hakimin değerlendirmesini yaparken yararlanabileceği bazı ölçütlerin, Yargıtay kararları ve doktrin tarafından somutlaştırıldığı söylenebilir. Bunlar birkaç başlık altında incelenecektir.

¹⁰⁰ Y.2.HD 21.05.2012 tarihli ve 2011/17988 E. ve 2012/13764 K. s.k.: “velayet hakkı münhasıran anne ve babaya tanınan bir hak olup, evlat edinme hali hariç, anne ve baba dışında hiç kimseye tevdi olunamayacağından, annesinin Şükriye Erdoğan olduğu anlaşılan küçük Ebru Tuna'nın velayetinin Satu Tuna'ya verilecek şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı bulunmuştur. Y.2.HD 01.04.2009 tarihli ve 3619/6144 s.k.: “dosyadaki nüfus kayıt örneğinden; velayeti davacıya verilen küçüğün annesinin, davalının boşandığı eşi olan Şerife olduğu, tarafların müşterek çocuğu olmadığı anlaşılmıştır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 335'nci maddesinde ‘ergin olmayan çocuk ana ve babasının velayeti altındadır’ hükmü yer almaktadır. Aynı Kanunun 404'ncü maddesinde de velayet altında bulunmayan küçüklerin vesayet altına alınacağı düzenlenmiştir. Sözü edilen yasal düzenlemelere göre velayet hakkı, münhasıran anne ve babaya tanınan bir hak olup, evlat edinme hali hariç, anne ve baba dışında hiç kimseye tevdi olunamayacağından, mahkemece velayetin davacıya verilmesi şeklinde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.” , **Gençcan**, s.89, Y.2.H.D 03.10.2012 tarihli ve 4173/23368 s.k.: “Dosya içerisindeki nüfus kayıt örneğinden küçük S'nin tarafların müşterek çocuğu olmadığı, davalının önceki eşi A.K'dan olma çocuğu olduğu ve velayetinin annesine verildiği anlaşılmaktadır. Velayetinin annesi olmayan S.A.'ya verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.”, **Özüğür**, s. 660; Y.2.H.D 28.11.2011 tarihli ve 19919/20025 s.k.: “Tarafların ortak çocuğu olmayan S.N'un da velayetinin davacı Z'ye verilmesi şeklinde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.”, **Özüğür**, s. 661.

¹⁰¹ Y.2.H.D 11.03.2008 tarihli ve 2007/19530 E. ve 2008/3196 K. s.k., **Özüğür**, s. 682; Y.2.H.D 03.02.2016 tarihli ve 2016/348 E. 2016/1755 K. s.k., **Özdemir/Ruhi**, s. 1038; Y.2.H.D 12.03.2015 tarihli ve 2014/20740 E. ve 2015/4216 K. s.k. ,**Özdemir/Ruhi**, s. 1219.

¹⁰² Y.2.H.D 27.06.2005 tarihli ve 7730/9943 s.k. , **Özüğür**, s. 664; Y.2.H.D 05.10.2015 tarihli ve 13213/17436 s.k. , **Özdemir/Ruhi**, s. 1080.

¹⁰³ Öztan, s. 486; Akkışla, s. 80.

¹⁰⁴ YHGK 07.06.2000 tarihli ve 2-927/974 s.k.: “Velayet görevi ve hakkı, analık ve babalık haklarının kullanılmasında odak nokta, çocuğun fikren ve bedenlen sağlıklı gelişmesidir. Velayetin düzenlenmesinde veya değiştirilmesinde asıl olan küçüğün yararlarını korumak ve geleceğini güvence altına almaktır. Bunun yanında analık ve babalık duygularının geliştirilmesine de özen gösterilmesi zorunludur.” **Özüğür**, s. 701; **Özmen**, s. 426.

2.2.1. Tarafların Talebi

Boşanma talebiyle birlikte davacı, genellikle, müşterek çocuk veya çocukların velayetlerinin hangi tarafa bırakılmasını istediğine ilişkin talebini de belirtir. Davalı da cevabında aynı konudaki görüşünü beyan edecektir. Anlaşmalı boşanma halinde ise esasen taraflar mahkemeye bu konuda anlaşmış olarak geleceklerdir.

Velayet düzenlenmesi kamu düzeniyle ilgili olduğu için bu anlaşmaların hakim için hiçbir bağlayıcılığı yoktur. Velayet düzenlenirken ebeveynlerin istek ve tercihlerinden ziyade küçüğün sağlık, eğitim ve ahlaki bakımdan üstün yararı göz önünde tutulur.

Tarafların boşanma protokolünde yaptıkları düzenleme de, TMK md. 166/ 3 hükmü ve md. 184/ 5 hükmü gereğince “.. hakim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz.” çünkü, “çocuğun gelişim ve korunması için alınacak tedbirlerde anne baba arasındaki anlaşmalar hakimi bağlamaz”¹⁰⁵. Aynı nedenle davalının kabul beyanı da tek başına sonuca etkili olmayacaktır¹⁰⁶. Buna rağmen, tarafların beyanının velayetin düzenlenmesine ilişkin ilkelere aykırı olmaması ve çocuğun üstün yararına da uygun bulunması halinde bu beyanlara veya kabule itibar edilmesi gerekir¹⁰⁷. Yargıtay da, mahkeme nezdindeki uzmanlara gerekli inceleme yaptırılarak, “tarafların isteklerinin çocukların menfaati ile bağdaştığı ölçüde nazara alınması gerektiğine” karar vermiştir¹⁰⁸.

¹⁰⁵ Yargıtay 2. H.D 01.02.1999 tarihli ve 14425/443 s.k., **Özmen**, s. 162.

¹⁰⁶ Yargıtay 2. HD 27.10.1994 tarihli ve 9206/10227 s.k., **Özüğür**, s. 702; **Özmen**, s. 428; Yargıtay 2.HD 01.07.2013 tarihli ve 27160/18334 s.k. **Özüğür**, s. 660; Yargıtay 2. HD 20.10.2015 tarihli ve 17801/18849 s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s. 1070.

¹⁰⁷ Y. 2. HD 17.06.2015 tarihli ve E:2014/27272 – K:2015/12820 s.k.: “sosyal inceleme raporunda davalı-davacı baba çocuğun velayetinin annesine verilmesini, annesinin çocuğa daha iyi bakacağını, kendisinin de mahkemenin belirlediği günlerde çocuğunu görmek istediğini beyan ettiği gibi ortak çocuk da fiili ayrılık süresinde anne yanındadır. Annenin velayet sorumluluğunu yerine getirmesini engelleyecek bir delil de dosya içerisinde bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle ortak çocuk Y.E.’nin velayetinin annesine verilmesi gerekirken yetersiz gerekçe ile babasına verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir., **Özdemir/ Ruhi**, s.1113.

¹⁰⁸ Y. 2. HD 08.06.2015 tarihli ve 2014/26804 E. 2015/11996 K. s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s.1130.

Tarafların beyanına itibar edilmemesini haklı gösterecek bir delilin veya en azından bir emarenin bulunmaması halinde kabul beyanının geçerli olması gerektiği de belirtilmektedir ¹⁰⁹.

2.2.2. Tarafların Boşanma Davasındaki Kusurları

Hukuk sistemimizde, boşanmada kusursuz olan tarafın velayete hak kazanacağı yönünde bir kural yer almamaktadır. Bir kişinin kötü bir eş olması onun kötü bir anne veya baba olduğu anlamına gelmez. Burada asıl önemli olan çocuğun üstün yararadır ¹¹⁰.

Boşanma davasında eşlerin birbirlerine karşı olan davranışları sorgulanmakta ve buna göre karar verilmektedir. Eşlerin çocuklara karşı davranışlarından kaynaklanan bir kusurları söz konusu olmadıkça, boşanma kararına esas olan kusurlarının velayetin tevdiinde nazara alınmasının bir mantığı yoktur.

Velayetin verilmesi açısından anne veya babanın denk koşullarda bulunması halinde, boşanmada kusursuz tarafın tercih edilmesi gerektiğine ilişkin bir görüş de bulunmaktadır ¹¹¹. Ancak boşanmanın, akıl hastalığı, terk, yüz kızartıcı bir suçtan dolayı mahkumiyet veya haysiyetsiz hayat sürme nedenlerinden biriyle gerçekleşmiş olması halinde velayetin akıl hastası veya haysiyetsiz hayat süren tarafa verilmemesi gerekir ¹¹². Zina, hayata kast, gibi boşanma nedenlerinde de velayetin kusurlu tarafa verilmesinin sakıncalarının göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir ¹¹³.

İsviçre Federal Mahkemesinin, küçük kız çocuğunun velayetinin, eşine sadakatsizliği sabit olan anneye verildiği ve gerekçe olarak da annenin bu deneyi çocuğun yetişmesinde ders olarak kullanabileceğinin gösterildiği bir kararı da farklı bir örnek olarak belirtilmektedir ¹¹⁴.

¹⁰⁹ Y. 2. HD 05.10.2015 tarihli ve 13962/17285 s.kararındaki Karşı Oy Yazısı., **Özdemir/ Ruhi**, s. 1081.

¹¹⁰ Y. 2. HD 16.05.1985 tarihli ve 4589/4777 s.k., **Çelikel**, s. 89, dn.261; **Özmen**,s.435; **Gençcan**, s. 127; **Koçoğlu**, s.49, dn:72.

¹¹¹ Akyüz, s.72'ye atfen, **Çelikel**, s. 89, dn:258.

¹¹² **Çelikel**, s. 88; **Gençcan**, s. 126.; **Yücel**, s. 95, dn:140.

¹¹³ **Koçoğlu**, s. 50.

¹¹⁴ BGE. 62 II 616 = JdT 1936 I 617; Osman Kiper, Tüm Yönleriyle Boşanma Davaları, Adil Yayınevi, Ankara 1997, s.528'den naklen **Çelikel**, s. 88.

2.2.3. Çocuğa İlişkin Hususlar

2.2.3.1. Çocuğun Yaşı

Velayetin anne ve babadan hangisine verileceğinin belirlenmesinde hakimın göz önünde bulundurması gereken ölçütlerin başında çocuğun yaşı gelir.

Kanunla belirlenmiş herhangi bir yaş sınırı olmamakla birlikte çocuğun belirli bir yaşa kadar anne bakım ve şefkatine, belirli bir yaştan sonra da disipline edilme ve sosyalleşme süreci başladığında baba ilgisine muhtaç olduğu söylenebilir.

Annenin velayeti üstlenmek açısından herhangi bir engeli yoksa, yaşı küçük olan çocuğun anne şefkati ve ilgisinden mahrum kalmaması adına, velayetin anneye verilmesi doğru olacaktır ¹¹⁵. Çünkü bir kadın olarak annenin çocuk bakımını daha iyi bildiği, onun ihtiyaçlarını daha iyi anlayacağı ve yerine getireceği varsayılır ¹¹⁶.

Amerika'da küçük çocukların öncelikle anneye verilmesi konusundaki "tender years" doktrini benzerinin Yargıtay tarafından "şefkat yılları" adı altında geliştirilmiş olduğu belirtilmektedir ¹¹⁷.

Her çocuğun gelişimi farklıdır. Psikoloji biliminin verileri de çocukluk dönemlerinin belli yaş aralıklarıyla sınırlandırılmasının doğru olmadığına işaret etmektedir ¹¹⁸. Buna rağmen velayetin tevdiinde çocukları belirli yaş gruplarına ayırmak suretiyle yapılmış çalışmalar da bulunmaktadır ¹¹⁹.

Genel kabule göre (0-3) yaş aralığındaki çocukların velayeti kesinlikle anneye verilmelidir ¹²⁰. Çünkü "Oral Dönem" adı verilen bu yaş aralığındaki çocukların doğal yapıları gereği anne ilgi ve şefkatine ihtiyaçları bulunmaktadır ¹²¹.

¹¹⁵Y. 2. HD 18.04.2016 tarihli ve 2015/16387 E. 2016/7820 K. s.k. , **Özdemir/ Ruhi**, s. 999.

¹¹⁶ Namık Yalçınkaya/ Şakir Kaleli, Boşanma Hukuku, Ankara 1988, s.1846'dan naklen Çelikel, s. 70.

¹¹⁷ Baktır Çetiner, s. 114.

¹¹⁸ Akkışla, s. 79.

¹¹⁹ Akyüz, s. 98 vd.; Öztan, s. 492; Akkışla, s. 80 vd.; Koçoğlu, s. 51 vd.

¹²⁰ Çelikel, s. 72; Akyüz, s. 232; Akkışla, s. 80.

¹²¹ Öztan, s. 486; Akkışla, s. 80.

0-3 yaş aralığı çocuğun kişiliğinin biçimlendiği, anneye sevgi ve duygusal bağımlılığının en yüksek olduğu dönemdir. Bu yaş grubundaki çocuğun yaşayacağı en büyük psikolojik sarsıntı, annesinden ayrılmasıdır ¹²²

Yargıtay, sağır olan annenin, ağlayan çocuğun sesini duyamayacağı gerekçesiyle anne şefkatine ihtiyaç duyan küçüğün velayetinin babaya verilmesine ilişkin kararı doğru bulmamıştır ¹²³.

Hemen hemen tüm psikologlar çocuğun ilerideki bir çok davranış bozukluğu, gelişim ve zeka geriliklerinin, bu yaşlarda meydana gelen olumsuz yaşantı ve yoksunlukların sonucu olduğunu belirtmektedirler ¹²⁴.

“İlk Çocukluk Dönemi” olarak adlandırılan (3-6) yaş aralığındaki çocukların ise annelerine olan ihtiyacı (0-3) yaş aralığındaki çocuklara göre daha az olmakla birlikte, hala yetişme evresinde olduklarından velayetlerinin anneye verilmesi tercih edilebilir ¹²⁵.

Yargıtay’ın tercihinin de bu yaş aralığındaki çocukların velayetinin, “kişilik özelliklerinin oluşması, annelik kimliğini tanınması bakımından; annenin velayet görevini üstlenmesine yasal bir engelinin bulunmaması ve çocuğun üstün yararının babanın velayetini gerektirdiği belirlenmedikçe” anneye bırakılması yönünde olduğu anlaşılmaktadır ¹²⁶.

Yargıtay’ın bu konudaki duyarlılığının, uzman raporuna dayalı yerel mahkeme kararını bozacak ölçüde olduğu söylenebilir ¹²⁷.

Yargıtay’ın “şefkat çağı”nı sekiz yaşına kadar uzattığı kararlara da rastlanmaktadır ¹²⁸.

¹²² Akkışla, s. 81; Koçoğlu, s. 51-52.

¹²³ Y.2. HD 19.03.1996 tarihli ve 827/2825 s.k., **Özüğür**, s. 677; **Özmen**, s. 167.

¹²⁴ Spitz 1967, s.284, Bowlb 1972, s.11, Stampfli 1952, s. 12’den naklen Akyüz, s. 232, dn:366.

¹²⁵ Y.2.HD 15.01.2003 tarihli ve E:2002/14485 – K:2003/257 s.k.: “Çocuklardan E. 01.10.1997 doğumlu olup ana bakım ve şefkatine muhtaçtır.”, **Özüğür**, s. 670; Y.2.HD 04.03.2008 tarihli ve 1473/2783 s.k.: “Tarafların müşterek çocuğu Ş.E.26.06.2003 doğumlu olup, ana bakım ve şefkatine muhtaçtır.”, **Özüğür**, s.681; YHGK 22.12.2010 gün ve 2-649/683 s.k.: “ 27.01.2004 doğumlu T’nin yaşı dikkate alındığında annenin yakınlığına ve şefkatine muhtaç bir yaşta olduğu, benliğinin geliştiği bu yaşlarda ana yoksunluğunun derin izler bırakabileceği gözetilerek velayetin anneye bırakılması uygun olacaktır.”, **Usta**, s.113, dn:388.

¹²⁶ Y. 2. HD 14.03.2013 tarihli ve 6071/7014 s.k., **Özüğür**,s. 652.

¹²⁷ Y.2. HD 28.01.2008 tarihli ve 3950/549 s.k.: “ Müşterek çocuk Alican 2003 doğumlu olup yaşı gereği ana bakım ve ilgisine muhtaçtır. Doğduğundan beri davalı annesiyle kaldığı anlaşılmaktadır. Annesinin yanında kalmaya devam etmesinin çocuğun gelişimini olumsuz etkileyeceğine dair dosyada inandırıcı delil de bulunmamaktadır. Velayetin davalı anneye verilmesi gerekirken, dosya kapsamına uygun olmayan uzman raporuna dayanılarak yazılı olduğu şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” **Gençcan**, s. 95,dn:178.

“Orta Çocukluk” veya “Okul Çağı Dönemi” olan (6-13) yaş aralığında ise çocuğun yaşından çok diğer gereksinim ve eğilimleri dikkate alınmalı¹²⁹ ve velayet, çocuğun gereksinimlerini karşılayabilecek yeterlilikte olan tarafa bırakılmalıdır¹³⁰.

Altı yaşından itibaren çocuk açısından anne babanın eşit durumda oldukları söylenebilir¹³¹.

Yargıtay bir kararında, “beş yaşından itibaren babasıyla yaşayan ve on yaşına gelen çocuğun artık anne bakım ve şefkatine ihtiyaçtan kurtulmuş olduğuna”¹³², bir kararında da “dokuz yaşındaki küçükle babanın daha çok ilgilenmekte olduğunu, velayet hakkının babaya verilmesi gerektiğine”¹³³ işaret etmiştir.

Velayetin anneye verilmemesi için Yargıtay genel olarak, “velayetin anneye verilmesinin çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği, bedeni, fikri, ahlaki gelişimine engel olacağı yönünde ciddi ve inandırıcı deliller bulunması ya da hemen meydana gelecek bir tehlikenin varlığının kanıtlanması gerektiği” kanaatindedir¹³⁴. Ancak göz önünde bulundurulması gereken bu kural, aksine karar verilemeyecek kadar katı değildir. Yargıtay, çocuğun yaşı gerekçe gösterilerek, “kendini dine vererek çocuğun bakımıyla ilgilenmeyen”¹³⁵,

---

¹²⁸ Y. 2. HD 11.04.2000 tarihli ve 1876/4538 s.k. : “.. ana bakım ve şefkatine muhtaç 1992 doğumlu C'nin babanın velayetine bırakılması usul ve yasaya aykırıdır.”, **Özmen**, s.159; Y.2.HD 01.11.2001 tarihli ve 14234/16227 s.k.: “Anne bakım ve şefkatine muhtaç 1993 doğumlu M'nin velayet hakkı tedbiren anneye verilmelidir.”, **Özmen**, s.150; Y.2. HD 08.04.2003 tarihli ve 2003/5113 s.k.: “ana bakım ve şefkatine muhtaç 1995 doğumlu Küçük İrem'in babanın velayetine bırakılması usul ve kanuna aykırıdır.”, **Özmen**, s. 177; Y. 2. HD 11.06.2015 tarihli ve E:2014/26339 – K:2015/12411 s.k. :.. ana bakım, şefkatine muhtaç 2007 doğumlu A'nın babanın velayetine bırakılması usul ve kanuna aykırıdır.” **Özdemir/ Ruhi**, s.1126; Y. 2. HD 15.04.2015 tarihli ve 7331/7550 s.k. :”..2007 doğumlu müşterek çocuk yaşı itibarıyla anne bakım ve şefkatine muhtaçtır.”, **Özdemir/ Ruhi**, s.1189.

¹²⁹ Y. 2. HD 12.01.2001 tarihli ve 16322/433 s.k.: “ Küçük Burcu dokuz yaşındadır. Ana bakım ve şefkatine gereksinmesi azalmış, öte yandan aile bağlarını, kültür ve bilgisini geliştirecek çağa gelmiştir.”, **Özmen**, s. 158.

¹³⁰ Koçoğlu, s. 52.

¹³¹ Öztan, s. 486.

¹³² Y. 2. HD 01.02.2000 tarihli ve 13602/964 s.k., **Özmen**, s.165,430; **Akkışla** ,s.81,dn:226.

¹³³ Y. 2. HD 25.04.1995 tarihli ve 2193/5066 s.k., **Özmen**, s.169; **Akkışla** , s. 81,dn:226.

¹³⁴ Y2HD 04.04.2016 tarihli ve 6383/6646 s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s. 1005; Y.2.HD 17.09.2015 tarihli ve 2456/16245 s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s.1087; Y.2.HD 16.10.2008 tarihli ve 10069/13518 s.k., **Gençcan**, s.95-96, dn:179.

¹³⁵ Y.2.HD 07.06.2000 tarihli ve 5958/7631 s.k., **Çelikel**, s. 82, dn:235.

“çocuklardan nefret ettiğini beyan eden”¹³⁶ anneye velayetin verilmesini doğru bulmamıştır.

“Ergenlik Dönemi” de denebilecek olan (13-18) yaş aralığı ise çocuğun cinsiyeti ile birlikte değerlendirilmeli ve yeterli olgunluğa erişmiş olduğu kabul edilerek mümkün oldukça görüşüne itibar edilmelidir.

2.2.3.2. Çocuğun Cinsiyeti

Toplumumuzda boşanma sonrası kız çocukların velayetinin anneye, erkek çocukların velayetinin ise babaya verilmesi gerektiği yönünde doğru olmayan ancak yaygın bir inanış vardır.

Kız çocuğun annesini, erkek çocuğun da babasını rol model olarak görmesinin gelişimi açısından yararlı olabileceği düşünülse de, bu konuda ne bir hukuk kuralı ne de bir teamül mevcut değildir. Buna rağmen Yargıtay’ın velayetin tevdiinde, çocuğun yaşı ile birlikte değerlendirdiği cinsiyetinin de göz önüne alınmasını öngördüğü kararları da bulunmaktadır.

Örneğin bir kararını “.. anne ile kalmasının çocukların bedeni, fikri, ahlaki gelişmesine engel olacağı yönünde ciddi ve inandırıcı deliller bulunmadığı ve hemen meydana gelecek tehlikelerin varlığı da ispat edilmediği halde cinsiyetleri itibariyle annenin ilgi ve yakınlığına ihtiyaç duyan (1995 doğumlu) Gülcan ve (2000 doğumlu) Gizem’in babanın velayetine bırakılması usul ve yasaya aykırıdır.”¹³⁷ şeklinde gerekçelendirmiştir.

Yargıtay bir başka kararında da, “ .. tarafların ortak çocuğu S. 2008 doğumlu olup, tarafların ayrıldıkları tarihten beri fiilen anne yanında kalmaktadır. Mahkemece aldırılan uzman raporunda, çocuğun yaşı ve cinsiyeti gereği anne yanında kalmasının psiko-sosyal gelişimi açısından yararına olacağı belirtilmiştir. Çocuğun mevcut düzeninin değiştirilmesini gerektirir bir olay da kanıtlanamadığına göre velayetinin anneye bırakılması gerekir.”¹³⁸ demiştir.

¹³⁶ Y.2.HD 17.05.1985 tarihli ve 4289/4797 s.k., **Çelikel**, s. 81; **Baktır Çetiner**, s.115,dn:112; **Özmen**, s.434.

¹³⁷ Y.2.HD 22.09.2011 tarihli ve 2010/12075 E. 2011/13939 K. s.k., **Kaynak**:<https://www.legalbank.net.>, **E.T.:** 21.04.2021.

¹³⁸ Y.2.HD 23.06.2015 tarihli ve 2014/25183 E. 2015/13377 K. s.k., **Kaynak**:<https://www.legalbank.net.>, **E.T.:** 21.04.2021.

Doktrinde de, buluş çağı yaklaşan bir kız çocuğunun annesinin ilgisine muhtaç olduğu ve bu nedenle velayetinin anneye bırakılması gerektiği belirtilmektedir ¹³⁹. Aynı şekilde, “ergenlik döneminde bulunan erkek çocuğun sosyal aktivite alanlarında takip ve kontrolünün baba tarafından daha iyi yerine getirilebileceği” de kabul edilmelidir ¹⁴⁰.

2.2.3.3. Kardeşlerin Mümkün Oldukça Ayrılmaması

Boşanmadan sonra eşler, anne ve babalık duygularının tatmini arzusu ile çocukları kendi aralarında paylaşmayı düşünebilirler, ancak haklı nedenler olmadıkça kardeşlerin birbirlerinden ayrılmaları üstün yararlarına uygun değildir ¹⁴¹. Boşanma ile anne babasından ayrılmış ve bu nedenle kendisini güvensiz hisseden çocuk bir de kardeşinden ayrılmamalıdır ¹⁴².

Çocukların paylaştırılması, boşanmanın en ağır sonuçlarından biri dahi olabilir ¹⁴³. Yargıtay da, geçerli bir sebep olmaksızın kardeşlerin birbirinden ayrılmalarının “ruhsal bütünlüklerini olumsuz yönde etkileyeceği, ¹⁴⁴ kardeşler arasındaki aile bağlarını zayıflatacağı, ¹⁴⁵ fikri ve ruhi gelişimlerini engelleyeceği ¹⁴⁶ düşüncesindedir. Bu nedenle “aksinin kabulünü gerektirir ciddi bir sebep bulunmadıkça; velayet düzenlemesinde, çocukların kardeşlik ve paylaşım duygusunun gelişimi için ‘kardeşlerin birbirinden ayrılmaması ilkesi’nin esas” alınması ¹⁴⁷ ve “velayet düzenlemesine tabi birden çok çocuk bulunması halinde, çocukların kardeşlik duygusunu yaşayabilmeleri için, üstün yararları

¹³⁹ Bilal Köseoğlu/ Köksal Kocaağa, **Aile Hukuku ve Uygulaması**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2009 , s. 495; Baktır Çetiner, s.113; Akkişla, s.83.

¹⁴⁰ Yerel mahkemenin 15 yaşındaki erkek çocuk hakkında, çocuğun da görüşünü alarak bu gerekçeyle verdiği karar Y.2.HD’nin 04.05.2016 gün ve 8654/9148 s.k.ile “çocuğun üstün yararının belirlenmesi bakımından anne ve babanın yaşam koşulları ve çocuğa bakım olanakları konusunda bir araştırma yapılmamış olduğu” gerekçesiyle bozulmuştur., **Özdemir/ Ruhi**, s. 993.

¹⁴¹ Y.2.HD 30.06.2015 tarihli ve 2014/26551 E. 2015/13997 K. s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s. 1103 ve Y.2.HD 27.04.2015 tarihli ve 2014/17942 E. 2015/8446 K. s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s, 1170.

¹⁴² Öztan, s. 487.

¹⁴³ Gençcan, s.124.

¹⁴⁴ Y.2.HD 29.06.2010 tarihli ve 2009/13090 E. 2010/12924 K. s.k.,**Kaynak:** <https://www.legalbank.net>,**E.T.:** 08.04.2021.

¹⁴⁵ Y.2.HD 25.04.2013 tarihli ve 2012/25777 E. 2013/11475 K.; Y.2.HD 11.12.2017 tarihli ve 2016/8510 E. 2017/14273 K. s.kararları., **Kaynak:** <https://www.legalbank.net>, **E.T.:** 09.05.2021.

¹⁴⁶ Y.2.HD 03.07.2012 tarihli ve 2011/10552 E. 2012/18429 K. s.k., **Akkişla**, s. 93, dn:275.

¹⁴⁷ Y.2.HD 15.05.2013 tarihli ve 1183/13868, **Özüğür**, s. 650; Y.2.HD 11.02.2013 tarihli ve 16737/3133 **Özüğür**, s. 657, Y.2.HD 01.10.2018 tarihli ve 2016/24123 E. 2018/10325 K.s. kararları, **Kaynak:** <https://www.legalbank.net>,**E.T.:**01.05.2021

gerektirmediği sürece velayetlerinin aynı ebeveyne verilmesinin tercih edilmesi”¹⁴⁸ gerektiğini içtihat etmektedir.

Anne baba arasında paylaşılmış, farklı çevrelerde ve farklı etkiler altında yetişen kardeşlerin birbirlerine yabancılaşacakları, bunu ailenin parçalanması olarak algılayabilecekleri, hatta düşman bile olabilecekleri belirtilmektedir ¹⁴⁹. İstisnai olarak, iki kardeşin birbirlerinden çok farklı karakterlerde olmaları ve birlikte yaşamaya katlanamamaları gibi bir durumda, anne babanın ikisinin de velayet hakkı için gerekli nitelikleri taşımaları kaydıyla, çocuklardan birinin anneye, diğerinin babaya verilebileceği de öne sürülmektedir ¹⁵⁰.

2.2.3.4. Alıştığı Ortam (Çevre)

Yargıtay, olabildiğince çocuğun alıştığı ortamın değiştirilmemesi gereğini vurgulamaktadır ¹⁵¹. Çocuğun uzun zamandır yaşadığı ortamdaki ayrılması, ruh sağlığı açısından zararlı bir etken olarak kabul edilmektedir ¹⁵².

Yargıtay bir kararında ¹⁵³, “.. çocuğun baba yanında olup anaokuluna gittiği, bulunduğu ortama alıştığı uzman raporu ile belirlendiğinden ve babanın engel bir durumu da bulunmadığından, velayet hakkının alıştığı ortamdaki uzaklaştırarak şekilde anneye verilmesi doğru değildir.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Yargıtay başka bir kararında¹⁵⁴ da “.. davalı kadının müşterek çocuğu yanına almadan evi terk ettiği, bu tarihten sonra müşterek çocuğun davacı baba yanında kaldığı, burada okula başladığı, davacı kocanın müşterek çocukla yeterince ilgilendiği, çocuk ile baba arasında sağlıklı bir ilişkinin kurulup sürdürüldüğü .. müşterek çocuğun yaşı ve alışageldiği ortamdaki koparılmasının onun bedeni, ruhi ve ahlaki gelişimine olumsuz etki yapacağı hususları

¹⁴⁸ Y.2.HD 13.11.2013 tarihli ve 6296/26140 s.k., **Özüğür**, s. 668; Y.2.HD 18.04.2016 tarihli ve E:2015/16387 – K:2016/7820 s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s. 999.

¹⁴⁹ Gençcan, s. 124.

¹⁵⁰ Akyüz, Emine; Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, Ankara, 2000. s.78’den naklen, Filiz Güneşlioğlu, Boşanma ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2009, s.101.

¹⁵¹ YHGK 23.05.2018 tarihli ve E:2017/1567 – K:2018/1132 s.k.,**Kaynak**:<https://www.legalbank.net>.,**E.T.**: 11.02.2021.

¹⁵² Y.2.HD. 18.09.1998 tarihli ve 7923/9495 s.k., **Gençcan**, s. 119, dn:264.

¹⁵³ Y.2.HD. 24.01.2013 tarihli ve 14928/1658 s.k., **Özüğür**, s. 659.

¹⁵⁴ Y.2.HD. 18.11.2013 tarihli ve 22534/26809 s.k., **Gençcan**, s. 121, dn:270.

gözetildiğinde velayetin babaya verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır.” gerekçesiyle hüküm vermiştir.

Yargıtay’ın çocuğun alıştığı ortamın değiştirilmemesine ilişkin kararlarında çocuğun bu değişiklikten olumsuz yönde etkilenmemesi amaçlanmıştır. Ezcümle; “.. küçük yıllardır baba yanındadır. Alıştığı ortamdaki ayrılması onun ruhi gelişimini olumsuz etkileyeceğinden, velayet hakkının babaya verilmesi gerekir.”¹⁵⁵ “.. babanın yanında olduğu ve yurt dışında eğitimine devam ettiği anlaşılan küçüğün bulunduğu yerden ayrılması onun bedeni ve fikri gelişimine engel olacağından velayetin babaya bırakılması gerekir.”¹⁵⁶ “.. on yıldır anne yanında bulunan on dört yaşındaki çocuğun alıştığı ortamdaki uzaklaşmasını gerektirecek ciddi ve haklı bir sebep de bulunmamaktadır.”¹⁵⁷ Bu kararlardan da anlaşılacağı gibi Yargıtay, çocuğun yararına aykırılık teşkil etmemek kaydıyla, çocuğun alıştığı ortamın değiştirilmemesi gerektiği görüşündedir.

2.2.4. Anne Baba Açısından Göz önünde Tutulacak Hususlar

Velayet konusunda karar verilirken çocuğun özellikleri yanında anne-babanın durumları da göz önünde tutulmalı, sahip olmaları veya olmamaları gereken nitelikler birlikte değerlendirilmelidir.

2.2.4.1. Ekonomik Durumları

Anne veya babanın, velayetin kendisine tevdiinden sonra çocuğa iyi bir gelecek sağlayabilecek maddi olanaklara sahip olması tercih nedeni olabilir.

Yargıtay, annenin mali yönden zor durumda olup kendi anne ve babasıyla yaşamak zorunda kaldığı, ablası ile oturan babanın ise mali olanaklarının geniş olduğu ahvalde velayetin babaya verilmesinin yerinde olacağına karar vermiş¹⁵⁸; ancak, taraflardan birinin mali yönden daha iyi bir

¹⁵⁵ Y.2.HD. 26.11.2001 tarihli ve 14851/16692 s.k. **Özmen**, s. 150.

¹⁵⁶ Y.2.HD. 09.10.2001 tarihli ve 12480/13539 s.k., **Özmen**, s. 146.

¹⁵⁷ Y.2.HD. 17.04.2003 tarihli ve 4287/5573 s.k., **Çelikel**, s.76, dn:220; **Özmen**, s. 179; **Köseoğlu/Kocağa**, s. 516.

¹⁵⁸ YHGK 16.06.1978 tarihli 179/ 677 s.k., **Çelikel**, s.71 dn.198.

durumda olmasının, velayetin ona verilmesi için tek sebep olamayacağını da belirtmiştir ^{159 160}.

Velayet kamu düzenine ilişkin olduğu ve bu nedenle yargılama sırasında meydana gelebilecek gelişmelerin de nazara alınması gerektiği kuralı bu konuda da uygulama alanı bulmakta ve tarafların ekonomik durumunda meydana gelen değişiklikler de kararda etkili olabilmektedir ¹⁶¹.

2.2.4.2. Şahsen Bakabilme Olanakları

Velayet düzenlenirken, velayet kendisine bırakılacak tarafın çocuğa şahsen bakabilme olanağının olup olmadığı da nazara alınmalıdır ¹⁶². Çünkü “velayet, doğrudan doğruya anne ve baba tarafından bizzat kullanılmalıdır. Pek zorunlu hallerde bir süre için anne babanın gözetimi altında çocuk, bir akraba yanında bırakılabilir”¹⁶³.

Anne veya babanın çocuğa şahsen bakabilme olanaklarından kast olunan; çocuğun beslenme, giyinme, eğitim gibi ihtiyaçlarıyla bizzat ilgilenmeleri, bunların yerine getirilmesini başkalarına bırakmamalarıdır ¹⁶⁴.

Tecrübesizliği, başka bir yerde bulunması, hastalığı vb. nedenlerle velayet görevinin gereklerini şahsen yerine getiremeyecek durumda olan ¹⁶⁵ veya mesleği gereği genelde ev dışında veya şehir dışında olan ve çocuğun

¹⁵⁹ Y.2.HD. 12.09.1975 tarihli 7111/ 6586 s.k., **Akkışla**, s. 121 dn.363; Y.2.HD. 30.01.2001 tarihli ve 14741/1465 s.k., **Özmen**, s. 480.

¹⁶⁰ Y.2.HD. 30.06.2015 tarihli ve 728/13940 s.k.; “uzman raporunda, çocuğun annesinin yanında mutlu ve huzurlu olduğu, annesiyle arasında olumlu duygusal bağ geliştiği, babasıyla duygusal iletişiminin bulunmadığı; buna rağmen babanın bakım ve eğitim yönünden şartlarının anneye göre daha iyi olduğu, babayla duygusal bağ geliştirebilmesi için çocuğun velayetinin babaya bırakılmasının uygun olacağı yönünde görüş bildirilmişse de, .. velayetin düzenlenmesinde aslolan çocuğun üstün yararadır. Babanın koşullarının daha iyi olması, velayetin ona bırakılması için tek başına yeterli bir sebep değildir.”, **Özdemir/ Ruhi**, s. 1104.

¹⁶¹ Y.2.HD. 01.02.2016 tarihli ve 2015/11764 E. 2016/1428 K. s.k.: “.. her ne kadar uzman raporunda, velayetin, annenin uzman raporu alındığı tarih itibarı ile maddi şartları uygun olmadığından yalnızca M'nin velayetini talep etmesi nedeni ile, kardeşlerin ikiz olması ve ayrılmalarının uygun olmayacağı gerekçesiyle davalı babaya verilmesinin çocukların üstün yararına olduğu belirtilmiş ise de; yargılama sırasında davacı kadın maddi durumunu ve aile desteğini düzeltmesi nedeni ile her iki çocuğun velayetini de talep etmiş olup, toplanan delillerden annenin halen yanında olan çocuğun bakımında ihmal veya istismarının bulunmadığı anlaşılmıştır. İkiz olan çocukların yaşı, anne bakım ve şefkatine olan ihtiyaçları göz önüne alındığında müşterek çocukların velayeti konusundaki üstün yararlarının, annenin velayetine bırakılması olduğunun kabulü gerekir.”, **Özdemir/ Ruhi**, s. 1034.

¹⁶² Öztan, s. 487.

¹⁶³ Y.2.HD. 01.12.1980 tarihli ve 7422/8596 s.k., **Güneşlioğlu**, s. 99, dn:451; YKD C:7 S:3 Mart/1981 s.284.

¹⁶⁴ Akkışla, s. 110.

¹⁶⁵ Akkışla, s. 112.

bakımı, gözetimi ve eğitimiyle şahsen ilgilenemeyecek anne veya babaya kural olarak velayet verilmemelidir ¹⁶⁶.

Vesayet altındaki ebeveyn de, küçüğe şahsen bakma olanağı bulunmadığından velayet açısından doğru bir tercih değildir ¹⁶⁷.

Ancak günümüz koşullarında, özellikle boşanma sonucu çalışmak zorunda kalacak olan annenin çocuğa şahsen bakma olanağının da kısıtlı olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Bu nedenle Yargıtay “tarafkların sosyal ve ekonomik durumu itibariyle evde bakıcı bulundurulması”¹⁶⁸ ve “çalışmakta olan kadının çalıştığı sürece çocuğu annesi yanına bırakmasının”¹⁶⁹ ihmal olarak kabul edilemeyeceği görüşündedir. Yargıtay’ın bu yorumunun oldukça isabetli olduğu kanaatindeyiz.

2.2.4.3. Ahlaki Değer Yargıları ve Yaşam Tarzları

Kız çocuğun annenin; erkek çocuğun da babanın davranışlarını kendisine örnek alacağı tabiidir. Bu nedenle hakimin velayet hakkını düzenlerken, bilgi sahibi olduğu oranda anne ve babanın ahlaki değer yargılarını ve yaşam tarzlarını göz önünde tutması yerinde olacaktır.

Yargıtay, sabit bir işi, belirli bir konutu, düzenli bir yaşantısı olmayan anneye velayetin verilmesini dahi, çocuk üç yaşında olmasına rağmen uygun bulmamıştır ¹⁷⁰.

Ahlaki yönden çok düşük olan anne babanın yanında çocuğun yetişmesi ise, özellikle anne babanın çocuğu da bu yola teşvik etmeleri halinde oldukça sakıncalı olacaktır ^{171 172}. Ancak Yargıtay’ın bu konuda farklı içtihatları da

¹⁶⁶ Y.2.HD. 25.02.2003 tarihli 2002/15481 E. 2003/2440 K. s.k, **Çelikel**, s.78.

Y.2.HD. 06.05.2003 tarihli 3684/6706 s.k, **Çelikel**, s.78 dn.224-225.

¹⁶⁷ Y.2.HD. 07.04.1992 tarihli ve 3902/4034 s.k. : “Velayetin, vesayet altında bulunan ve velayeti kullanamayacak durumda olan anneye verilmesi isabetsizdir.” , **Özmen**, s.443; Y.2.HD. 16.01.2013 tarihli ve 26702/595 s.k. : “Dava sırasında davacının TMK 405.maddesinde yer alan sebeple (akıl hastalığı veya akıl zayıflığı) kısıtlandığı anlaşılmaktadır. Kısıtlanan davacının velayet görev ve sorumluluğunu ifa etmesinin mümkün olmadığı gözetilmeden müşterek çocuğun velayetinin anneye bırakılması doğru değildir.”, **Özğür**, s. 660.

¹⁶⁸ Y.2.HD. 04.04.2000 tarihli ve 1342/4131 s.k., **Özğür**, s. 674; **Özmen**, s.159; **Güneşlioğlu**, s.99, dn:451.

¹⁶⁹ Y.2.HD. 29.11.1993 tarihli ve 10383/11462 s.k., **Özğür**, s. 718; **Özmen**, s. 434.

¹⁷⁰ Y.2.HD. 07.11.2013 tarihli ve 5906/25541 s.k., **Özğür**, s. 647.

¹⁷¹ Baktır Çetiner, s. 94.

mevcuttur. Genel itibariyle Yargıtay, küçük yaştaki çocukların, annenin yaşantısını idrak edebilecek çağda olmadıkları gerekçesiyle, güvenliklerini tehdit edecek boyutta olmadığı sürece annenin yaşantısının, velayetlerinin anneye verilmesi için engel teşkil etmeyeceği kanaatindedir ¹⁷³. Ancak bu yaygın görüşüne rağmen Yargıtay'ın aksi yönde kararlarına da rastlanmaktadır ¹⁷⁴.

Annenin yaşantısının, velayetin kendisine verilmesi için engel teşkil edip etmeyeceğinin, her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi çocuğun yararı açısından en doğru yaklaşım olacaktır. Yargıtay bir kararında ¹⁷⁵ “davalı annenin başka bir erkekle evlilik olmaksızın birlikte yaşaması olayının, annenin velayet görevini ağır surette ihmal ettiği veya kötüye kullandığı kanıtlanmadıkça, tek başına velayetin kaldırılmasını veya velayetin ona verilmemesini gerektirmeyeceğini” belirtmişken; başka bir kararında ¹⁷⁶ “velayet hakkına sahip olan annenin evli olduğu halde bir başkasıyla evlilik dışı ilişkisinin olduğunun, zaman zaman ilişkisi olduğu şahsı eve aldığı ve yargılama sırasında uzmanlarla görüşmekten kaçındığının yapılan soruşturma ve toplanan delillerden anlaşılması halinde, annenin açıklanan bu şekildeki yaşam tarzının, (on altı yaşındaki) kız çocuğu için ciddi risk teşkil ettiğine” karar vermiştir.

---

¹⁷² Y.2.HD. 24.01.2013 tarihli 14294/1749 s.k.: “ Davacının, başkalarıyla para karşılığı fuhuş ve buna aracılık yaptığı anlaşılmaktadır. Bu durum mahkemece de sabit kabul edilmiştir. Davacının gerçekleşen yaşam tarzı, (1995 ve 2002 doğumlu) müşterek çocukların her ikisi için de ciddi tehlike oluşturur.” , **Özüğür**, s. 658.

¹⁷³ Y.2.HD. 12.07.2002 tarihli ve 8353/9319 s.k.: “.. 8.3.2001 doğumlu küçük N., annenin yaşantısını idrak edebilecek çağda değildir .. ana bakım ve şefkatine muhtaç küçük N.’un babanın velayetine bırakılması usul ve yasaya aykırıdır., **Gençcan**, s.95, dn:175; Y.2.HD. 18.07.2002 tarihli ve 8585/9729 s.k.: “.. küçük annenin yaşantısını idrak edecek yaşta değildir. .. ana bakım ve şefkatine muhtaç 21.08.1999 doğumlu E.S.’in babanın velayetine bırakılması usul ve kanuna aykırıdır., **Gençcan**, s.95, dn:174; Y.2.HD. 06.03.2008 tarihli ve 5526/2943 s.k.: “ .. müşterek çocuk E.N. 8.7.2002 doğumlu olup yaşı nedeniyle annenin olumsuz davranışlarını anlayamaz. O halde anne bakım ve şefkatine muhtaç yaşta bulunan küçüğün velayetinin anneye verilmesi gerektiğinin düşünülmemiş olması doğru görülmemiştir.”, **Gençcan**, s. 95, dn:176; Y.2.HD. 09.05.2003 tarihli ve 6238/6856 s.k.: “küçük A., annesinin yaşantısını kavrayabilecek olgunlukta değildir. Ana yanında kalmasının çocuğun bedeni, fikri, ahlaki gelişmesine engel olacağı yönünde ciddi ve inandırıcı deliller bulunmadığı ve hemen meydana gelecek tehlikelerin varlığı da ispat edilmediği halde ana bakım, şefkatine muhtaç 10.01.2000 doğumlu küçük A’nın babanın velayetine bırakılması usul ve yasaya aykırıdır.”, **Köseoğlu/ Kocağa**, s. 519, dn:449 ; **Akkışla**, s.81.

¹⁷⁴ Y.2.HD. 06.05.1985 tarihli ve 4103/4305 s.k.: “ Davalı ananın gerçekleşen ahlaki temayülleri karşısında 1981 doğumlu küçük B’nin, geleceğine yönelik tehlikelerin önlenilmesi bakımından velayetinin babaya verilmesi gerekir.” , **Özmen**, s.434; **Güneşlioğlu**, s. 95, dn:434 ; Y.2.HD. 06.12.2004 tarihli ve 13321/14573 s.k.: “ Baba cezaevinde hükmen tutuludur. Velayeti anneye verilen 8.5.2000 doğumlu müşterek çocuk, doğduğu tarihten beri babanın yanında ve babaannesi tarafından bakılmaktadır. Annenin ahlaki çöküntü içerisinde olduğu sabittir. Sosyal hizmet uzmanından alınan rapor doğrultusunda velayetin babaya verilmesi gerekir.”, **Köseoğlu/ Kocağa**, s. 515.

¹⁷⁵ Y.2.HD. 13.11.2013 tarihli ve 6296/26140 s.k., **Özüğür**, s. 668.

¹⁷⁶ Y.2.HD. 08.09.2014 tarihli ve 16098/16787 s.k., **Gençcan**, s. 94, dn:172.

Yargıtay küçüğün ahlaki gelişimine şefkatin üzerinde değer verilmesi durumunu “karşılaşılan iki kötülükten (zarardan), hafifinin tercih edilmesi” yolundaki kuralın gözetilmesi olarak açıklamaktadır¹⁷⁷.

Annenin, küçüğün velayetinin kendisine verilmesine engel teşkil eden yaşam tarzına örnek olarak birkaç Yargıtay kararından bahsedebiliriz. Yargıtay iki kararında “.. çocukları terk eden ve düzenli bir hayat yaşamayan anneye de küçüklerin velayet hakları verilemez”¹⁷⁸ ve “ .. dolandırıcılık suçundan yargılanıp mahkum edilen anneye de, çocuğun geleceği ve gelişimi düşünülerek velayet verilmemelidir”¹⁷⁹ şeklinde görüş açıklamıştır.

Babanın düzgün olmayan ve küçüğün velayetinin kendisine verilmesine engel teşkil eden yaşam tarzına örnek olarak da şu kararları gösterebiliriz. Yargıtay “ ..babanın işsiz olup, dengesiz hareketlerinin bulunduğu, sürekli içki içtiği belirlenmiştir. 1997 doğumlu E'nin velayetinin davacı anneye verilmesi gerekir ”¹⁸⁰ ve “ .. dinlenen tanık beyanlarından babanın uyuşturucu maddeler kullandığı, kullanınca kendini kaybettiği, eşyaları kırıp zarar verdiği, uzun süreler eve gelmediği anlaşılmaktadır. Mahkemece, çocukların üstün yararı gereği velayetlerinin anneye verilmesi gerekirken, yazılı şekilde babaya verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.”¹⁸¹ gerekçeleriyle babanın uygunsuz yaşam tarzının velayet hakkı açısından engel teşkil ettiğini belirtmiştir.

2.2.4.4. Meslekleri

Anne babanın mesleği çocukların eğitimi konusunda önemli bir etkidir. Ayrıca meslekler, anne ve babanın çocukla bizzat ilgilenip ilgilenememeleri açısından da hakime fikir verici niteliktedir¹⁸². Bu husus bir Yargıtay kararında şöyle vurgulanmıştır : “Velayet düzenlenirken annelik babalık duygularından önce küçüğün bedeni ve fikri gelişimine öncelik verilmelidir. Alper'in astım hastası olduğu, babanın geceleri gitar çalarak hayatını kazandığı, küçüğe yeterli

¹⁷⁷ Y.2.HD. 21.06.1982 tarihli ve 5077/5531 s.k., **Çelikel**, s. 90; **Baktır Çetiner**, s. 115, dn:115; **Özmen**, s.476; **Güneşlioğlu**, s. 96,dn:435; YKD C:8, S:9; Eylül/1982 s.1247.

¹⁷⁸ Y.2.HD. 05.07.2000 tarihli ve 7540/9281 s.k., **Özmen**, s.154.

¹⁷⁹ YHGK 24.09.1994 tarihli ve 2-283/539 s.k., **Çelikel**, s. 90; **Güneşlioğlu**, s. 95,dn:434; **Akkışla**, s.112, dn:340; Aynı mahiyette, Y.2.HD. 15.10.1992 tarihli ve 7072/7927 s.k., **Özmen**, s. 444.

¹⁸⁰ Y.2.HD. 27.12.2004 tarihli ve 14629/15838 s.k., **Köseoğlu/ Kocağa**, s. 515.

¹⁸¹ Y.2.HD. 02.10.2014 tarihli ve 8526/19193 s.k., **Gençcan**, s. 96, dn:181.

¹⁸² **Akkışla**, s.121; **Öztan**, s.487.

zaman ayıramadığı anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında Alper'in velayetinin anneye (davacıya) bırakılıp, baba ile uygun bir ilişki kurulması gerekir.”¹⁸³ .

Yargıtay bir kararında “davacı annenin mücerret genelevde çalışmakta olmasının onun kötü bir anne olduğunu göstermeyeceğini, annenin çocuğu bu yaşantısının dışında tutabilmesi ve çocukla yaşam biçiminin çocuğun yararına aykırılık teşkil etmemesi halinde, velayetin anneye verilebileceğini” içtihat etmiş¹⁸⁴, başka bir kararında da “davalı kadının meslek olarak konsomatrisliği seçmiş olmasının kanunen velayetin kaldırılması sebeplerinden sayılamayacağına, ancak çocuğu vaktiyle genelevde çalışmış olan anneannesinin yanında daimi surette bırakmasının ciddi sakıncalar yaratmış olması nedeniyle velayetin babaya verilmesi gerektiğine” karar vermiştir ¹⁸⁵.

2.2.4.5. Yaşam Alanları

Çocuk, velayet kendisine tevdi olunan ebeveyn ile birlikte yaşayacağından, onun yaşadığı ortamın da çocuğun sağlıklı gelişimi için uygun olması gerektiği de tabiidir.

Yargıtay bir kararında, “mahkemece alınan uzman bilirkişi raporunda velayete dair tam kanaat edinebilmek için tarafların yaşam alanlarının incelenmesi gerektiğine dair beyanda bulunduğu halde, rapor doğrultusunda, tarafların yaşam alanlarına dair inceleme yapılmadan hüküm tesisini” isabetli bulmamıştır ¹⁸⁶. Bu karardan, tarafların yaşam alanlarının da velayetin tevdiinde önemli bir etken olabileceği anlaşılmaktadır. Nitekim uygulamada, Yargıtay'ın, tarafların yaşadığı mekânları velayetin kendilerine tevdi için uygun ya da yeterli görmediği kararlara rastlanmaktadır.

---

¹⁸³ Y.2.HD. 06.05.2003 tarihli ve 3864/6706 s.k., **Akkışla**, s. 110, dn:333; **Özmen**, s.180; **Köseoğlu/Kocağa**, s. 519.

¹⁸⁴ Y.2.HD. 05.07.1995 tarihli ve 6964/7868 s.k., **Akkışla**, s.122; **Koçoğlu**, s.52, dn:78; **Arzu Genç Arıdemir**, “Evlilik Birliğinin Boşanma ile Sona Ermesi Halinde Çocuğun Hukuki Durumu”, **Çocuk Hakları Çalışmaları I**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.145.

¹⁸⁵ Y.2.HD. 02.05.1969 tarihli ve 2490/2349 s.k., **Özmen**, s. 468.

¹⁸⁶ Y.2.HD. 04.03.2014 tarihli ve 3404/4635 s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s. 1030.

Yargıtay “.. otelede kalan ve evi dahi olmayan babaya 1980 doğumlu kız çocuğu S'nin velayetinin tevdi doğru değildir.”¹⁸⁷ demiştir. Başka bir kararında ise, “ .. yaşadığı ilçede bir dinlenme tesisinde çalışan ve işyerinde kalan annenin ekonomik ve sosyal yönden düzenli yaşam koşullarına sahip olmadığı anlaşıldığından velayetin babaya verilmesinde müşterek çocukların üstün yararı bulunmaktadır.”¹⁸⁸ şeklinde görüş açıklamıştır.

2.2.4.6. Çocuğa Karşı Davranışları

Tarafların evlilik birliğinin devamı süresince veya boşanma davasının devamı sırasında küçüğe karşı davranışları da velayetlerinin kime verilmesi gerektiği konusunda hakime yol gösterebilir.

Yargıtay'ın özetleyeceğimiz şu kararlarında velayet konusunun bu hususlar nazara alınarak belirlendiği anlaşılmaktadır. Yargıtay bir kararında “ Mahkemenin de kabulünde olduğu üzere anne müşterek çocuklara şiddet uygulayıp, kötü muamelede bulunmuş, bu olaylar ceza davasına konu olarak annenin cezalandırılmasına karar verilmiştir. Velayetlerinin babaya verilmesi gerekir.”¹⁸⁹ demiştir. Bir diğer kararında ise, “ .. tarafların müşterek çocukları H'nin dava sırasında babayla birlikte kaldığı, davalı annenin müşterek çocuk ile ilgilenmeyip ona kötü davrandığı anlaşılmaktadır. 19.07.2014 doğumlu H'nin velayetinin davacı babaya verilmesi gerekirken, temyiz dilekçesinde çocuğa bakamayacağını belirten anneye verilmesi bozma nedenidir.”¹⁹⁰ şeklinde açıklama yapmıştır.

2.2.4.7. Diğer Etkenler

Velayetin tevdiinde sayılanlar dışında münferit bazı etkenlerin de söz konusu olabileceği; örneğin, çocuğun velayetinin, çocuğu eğitebilme yeteneği olan tarafa verilmesi gerektiği,¹⁹¹ çocukla aynı din veya mezhepten olan anneye veya babaya verilmesinin uygun olacağı¹⁹², babanın boşanma

¹⁸⁷ Y.2.HD. 14.11.1991 tarihli ve 11381/14149 s.k., Özüğür, s. 687.

¹⁸⁸ Y.2.HD. 20.01.2016 tarihli ve E:2015/11241 – K:2016/1020 s.k., Özdemir/ Ruhi, s.1030.

¹⁸⁹ Y.2.HD. 19.01.2016 tarihli ve E:2015/10008 – K:2016/865 s.k., Özdemir/ Ruhi, s.1030.

¹⁹⁰ Y.2.HD. 14.05.2015 tarihli ve E:2014/24307 – K:2015/10204 s.k., Özdemir/ Ruhi, s. 1149.

¹⁹¹ Öztan, s. 487, Akkışla, s. 97.

¹⁹² Çelikel, s. 93; Gençcan, s. 118.

davasının seyri sırasında ya da öncesinde çocuğun soybağı konusunda tereddütlü davranışlar göstermiş olması halinde anneye verilmesinin gerektiği¹⁹³ de öne sürülmüştür.

2.3. Velayetin Değiştirilmesi

Boşanma davası sonunda velayetin eşlerden birine tevdi edilmiş olması, bundan sonraki süreçte velayetin aynı ebeveyn tarafından süresiz olarak kullanılacağı anlamını taşımamaktadır¹⁹⁴.

Türk Medeni Kanunu md. 183. hükmü uyarınca “Anne veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması halinde hakim, re’sen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır.” Madde ile “çocuğun yaşayış ve gelişimine önemli etkiler yapacak gelişmelerin” velayetin değiştirilmesini gerektireceği hükme bağlanmıştır¹⁹⁵.

Velayetin değiştirilmesinin söz konusu olabilmesi için bu talebin altında yatan ciddi bir neden olmalıdır. Yargıtay’ın bir kararında “Çok ciddi olmayan sebeplerden dolayı çocuğun eğitiminde, bakılıp gözetilmesinde yapılacak değişiklik onun yararına olmaz.”¹⁹⁶ denilerek, sebebin önemi vurgulanmıştır.

Yargıtay başka bir kararında da, “Davacının boşanma davasında bulunduğu hal ve şartlar karşısında çocuğun velayetini istememiş olması, bilahare değişen şartlarda istemesine engel değildir.”¹⁹⁷ diyerek daha önce talep edilmeyen velayet hakkının, şartların değişmesiyle her zaman istenebileceğini ifade etmiştir.

Kural olarak velayet sık aralıklarla değiştirilemez. Bu noktada en önemli kıstas çocuğun yararadır. Yargıtay bu konu ile ilgili, “Kısa aralıklarla velayetin değiştirilmesi çocuğun bedeni ve fikri gelişimini olumsuz yönde etkileyeceğinden

¹⁹³ Çelikel, s. 94; Gençcan, s. 127.

¹⁹⁴ Esasen arapça “wd” kökünden gelen “tawdi”, emaneten bırakma anlamına gelmektedir.

¹⁹⁵ Y.2.HD. 30.10.2000 tarihli ve 12847/13179 s.k., Özüğür, s. 699.

¹⁹⁶ Y.2.HD. 21.11.2000 tarihli ve 12525/13085 s.k., Özüğür, s. 717; Özmen, s.161, 432.

¹⁹⁷ YHGK 07.06.2000 tarihli ve E: 2000/2-927 – K: 2000/974 s.k., Özüğür, s. 701.

velayet hakkı ağır bir ihmal ve suiistimal söz konusu olmadıkça kısa aralıklarla değiştirilemez.”¹⁹⁸ şeklinde bir gerekçe belirtmiştir.

2.3.1. Evlenme

Türk Medeni Kanunu md. 183 hükmü uyarınca boşanan anne veya babanın bir başkasıyla yeniden evlenmesi velayetin değiştirilmesi gerekçelerindedir. Ancak sadece yeniden evlenme velayetin değiştirilmesi için yeterli olmayacaktır.

Yargıtay’ın yerleşik içtihatları da anne veya babanın yapacağı yeni evliliğin tek başına velayetin değiştirilmesi için yeterli olamayacağı yönündedir. Yargıtay’ a göre “bu evlilik ya da başka bir sebepten çocuğun fikri veya bedeni gelişiminin tehlikede bulunması ya da çocuğun yararlarının bu değişikliği zorunlu kılması gerekir.”¹⁹⁹

Evlenme nedeniyle velayetin değiştirilmesi, genellikle velayete sahip anne ya da babanın evlendiği kişinin özel durumu²⁰⁰, ya da üvey anne veya babanın çocuğa karşı davranışları²⁰¹ sonucu ortaya çıkmaktadır.

Evlenme hazırlığı içinde olma, örneğin nişanlanma ya da evlenme ihtimalinin bulunması²⁰² velayetin kaldırılmasını gerektirmeyecektir.

¹⁹⁸ Y.2.HD. 08.11.1994 tarihli ve 9001/10744 s.k., **Özmen**, s. 430.

¹⁹⁹ Y.2.HD. 27.10.2000 tarihli ve 12525/13085 s.k., **Özüğür**, s.717; **Özmen**, s. 161, 432; **Akyüz**, s. 299,dn:590.

²⁰⁰ YHGK 08.03.2000 tarihli ve 2000/2-167 E. 2000/168 K. s.k.: “ Davalı sabıkalı bir şahısla evli olduğundan ve bu durum küçüğün gelişim ve yaşantısını olumsuz yönde etkileyeceğinden velayetin anneden alınması gerekir.”, **Özüğür**, s. 702; **Özmen**, s. 144.

²⁰¹ Y.2.HD. 22.03.2001 tarihli ve 3384/4392 s.k.: “.. toplanan delillerden babanın yeniden evlendiği, çocuğu üvey annenin dövdüğü, çocuğun hastalandığının tespiti için hastaneye sevk edilen çocuğu babanın hastaneye götürmediği anlaşılmış olup, Medeni Kanununun 149. (TMK 183) maddesi (velayetin değiştirilmesi) şartları oluşmuştur.”, Y.2.HD. 12.04.2001 tarihli ve 47565817 s.k.: “ “ Davalı babanın çocuğun bakımına gerekli özeni göstermesine karşın, üvey annenin çocukların annesi için ‘o...pu’ dediği, çocukları toplum içinde küçük düşürdüğü, çocukların bu tutum ve davranış karşısında huzursuz oldukları anlaşılmaktadır. Ortak çocuk, ‘annemin yanında daha mutluyum’ demektedir. Bu durumda velayetlerinin anneye verilmesi çocukların geleceğinin olumlu yönde gelişmesini sağlayacaktır.”, **Çelikel**, s. 109, dn:321.

²⁰² YHGK 09.09.1964 tarihli ve 2/240-540 s.k., **Baktır Çetiner**, s.105, dn:70.

2.3.2. Başka Bir Yere Gitme

Velayet hakkı kendisine tevdi edilmiş olan anne veya babanın bulunduğu yerden başka bir yere taşınması da tek başına velayetin değiştirilmesini gerektirmez²⁰³. Ancak, velayet hakkına sahip eşin, karar tarihindeki yerleşim yerinden ayrılarak başka bir yere gitmesi, velayetin tevdiinde nazara alınan koşulların değişmesine neden olmuşsa velayetin değiştirilmesi söz konusu olabilir²⁰⁴.

Velayet kendisine bırakılan eşin yer değiştirmesi, çocuğun sağlığı veya eğitimi açısından elverişsiz koşullar taşıyorsa ya da çocuğun diğer eş veya yakınlarından uzaklaştırılmak amacıyla yapılmışsa velayetin değiştirilmesi söz konusu olabilir²⁰⁵. Bu durum eşlerden biri tarafından dava konusu yapılabileceği gibi, hakim re'sen de gerekli önlemleri alabilecektir²⁰⁶.

Velayet hakkını elinde bulunduran ebeveynin başka bir yere taşınmasının mecburi olması hali ise farklı bir durumdur. Taşınma, zorunlu bir nedenden kaynaklanmışsa velayetin değiştirilmesini gerektirmeyebilir²⁰⁷.

2.3.3. Ölüm

Türk Medeni Kanunu md. 336/ 3'deki velayetin, anne ve babadan birinin ölümü halinde sağ kalana ait olacağına ilişkin hüküm, evlilik birliğinin devam ettiği süre içinde geçerli olup, bu halde kıyasen dahi uygulanma olanağı yoktur. Yani velayet, boşanma kararı ile kendisine verilmiş olan eşin ölümü halinde, kendiliğinden sağ kalan eşe geçmeyecektir. Bu durumda sağ kalan eşe, çocuğun velayetini üstlenmek isteyip istemediğinin sorulması, üstlenmek istediği

²⁰³ Y.2.HD. 14.11.2013 tarihli ve 7123/26801 s.k.: “.. velayet sahibi annenin yaşadığı yeri değiştirmesi, tek başına velayetin değiştirilmesini gerektirmez.”, **Gençcan**, s. 434, dn:191.

²⁰⁴ Y.2.HD. 02.04.2015 tarihli ve 5313/6433 s.k.: “Velayete sahip olan davalının, çocuğu 2012 yılında babaya bırakıp sürekli kalacak şekilde yurt dışına (Almanya) gittiği ve yeniden evlendiği eşiyile birlikte Almanya’da yaşadığı, bu suretle velayet görev ve sorumluluğunu son iki yıldır yerine getirmediği, çocuğun bu süre içinde babasının yanında olduğu ve onun yanında ilköğretime başladığı anlaşılmaktadır. Bu durum velayetin değiştirilmesini gerekli kılan yasal bir sebeptir. Velayetin anneden alınarak babaya verilmesi gerekir.”, **Özdemir/ Ruhi**, s. 1212.

²⁰⁵ Özden Özer Taşkın, “Velayet Hakkının Kullanılması Velayetin Değiştirilmesi”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1, Ocak, 2020 ,s.251.

²⁰⁶ Gençcan, s. 434.

²⁰⁷ Y.2.HD 24.10.2011 tarihli ve 3677/16615 s.k.: “Hemşire olarak görev yapmakta olan annenin, Eskişehir’den Adana iline tayin edilmiş ve taşınmış olması velayetin değiştirilmesi sebebi olarak kabul edilemez.”, **Özüğür**, s. 693.

ve yasal bir engel de bulunmadığı takdirde velayetin sağ kalan eşe tevdiine karar verilmesi gerekir²⁰⁸.

Velayet kendisine verilen tarafın ölümü üzerine diğer eş tarafından velayet talebiyle açılan davada, küçük kayyım vasıtasıyla temsil ettirilmelidir²⁰⁹.

Hakim velayetin sağ kalan eşe verilmesini uygun bulmazsa çocuğun vesayet altına alınmasının temini için vesayet makamına ihbarda bulunacaktır.

2.3.4. Diğer Olgular

Türk Medeni Kanunu md. 183 hükmünde düzenlenen evlenme, taşınma ve ölüm hallerinin sınırlayıcı bir sayım olmadığı madde metnindeki “.. gibi yeni olgular” ifadesinden açıkça anlaşılmaktadır. Yargıtay kararlarından çıkarılan benzer olgular da birkaç başlık altında incelenebilir.

2.3.4.1. Fiili Durum

Çocuğun yararı bazen de fiili durumun sürdürülmesi ve velayetin fiili duruma göre değiştirilmesi yönünde olabilir. Hatta çocuğun anne bakım ve şefkatine muhtaç olduğu halde, babanın yanında kalıyor ve annenin çocukla ilgilenmiyor olması halinde dahi fiili durum velayetin babaya verilmesini gerektirebilir²¹⁰.

Yargıtay, velayet kendisine bırakılan tarafın uzun süre çocuğu yanına almaması nedeniyle oluşan fiili durum karşısında da velayetin değiştirilmesine karar vermektedir. Örneğin bir kararında “.. müşterek çocukların velayeti babaya bırakılmıştır. Her iki çocuğun halen (altı yıldan beri) Almanya’da annenin yanında kaldıkları anlaşılmaktadır. Baba, geçen bu zaman içerisinde verilen kararların icrasını sağlayıp çocukları yanına almamıştır. Gerçekleşen bu durum karşısında velayet babadan alınmalıdır.”²¹¹ demiştir.

Yargıtay başka kararlarında da “ .. 12.07.1994 doğumlu küçük Osman'ın velayet hakkı anneye verildiği halde anne uzun bir süre çocuğu yanına almamış

²⁰⁸ Y.2.HD 13.02.2013 tarihli ve 8899/3450 s.k., **Özğür**, s.656.

²⁰⁹ Y.2.HD 20.06.2005 tarihli ve 9230/9523 s.k., **Özğür**, s. 665.

²¹⁰ Y.2.HD. 07.06.2000 tarihli ve 5958/7631 s.k., **Çelikel**, s.71, dn:199; **Özmen**, s. 427.

²¹¹ Y.2.HD. 06.07.2000 tarihli ve 8851/9375 s.k., **Özğür**, s. 700; **Özmen**, s. 427.

velayetle ilgili yükümlülüklerini yerine getirmemiştir. .. küçüğün üstün yararı da dikkate alınarak velayet hakkının anneden alınıp, değiştirilerek babaya verilmesi gerekirken davanın reddi doğru bulunmamıştır.”²¹² , “.. annenin, velayeti kendisine bırakılan 2010 doğumlu müşterek çocuğu kararın kesinleşmesinden sonra babaya bıraktığı, çocuğun dava tarihine kadar hatta dava sırasında da babayla birlikte kaldığı anlaşılmaktadır. Karardan sonra ortaya çıkan bu yeni durum da gözetilerek velayet hakkının anneden alınıp babaya verilmesi gerekir.”²¹³ şeklindeki gerekçeleriyle fiili durumun sürdürülmesi gerektiğini vurgulamıştır.

2.3.4.2. Kişisel İlişkinin Engellenmesi

Türk Medeni Kanunu md. 182 hükmü gereğince boşanma veya ayrılığa karar veren hakim, velayet hakkı kendisine verilmeyen eşin çocukla kişisel ilişkisini de düzenleyecektir. Ancak tarafları boşanma aşamasına kadar getiren ve velayetin eşlerden birisine verilmesiyle çocuğun kurtulacağı sanılan gergin ve çekişmeli ortam²¹⁴ kişisel ilişkinin engellenmesi suretiyle devam ettirilmek istenebilir. Oysa bu hüküm çocuğun velayet verilmeyen anne ya da babası ile kurulmuş olan kişisel ilişkisinin hayati öneminin bir sonucudur. Bu önemi yeterince kavramamış ve haklı bir sebebe dayanmaksızın hakimin belirlediği zaman dilimi içerisinde çocuğun diğer tarafla görüşmesine engel olan anne ya da babanın çocuğun yararına hareket etmemiş olduğu açıktır²¹⁵.

Yargıtay, bu engellemelerin sürekli hale gelmesini, velayetin değiştirilmesi nedeni olarak kabul etmektedir.

Yargıtay'ın bu konu ile ilgili verdiği kararlardan bazıları şu şekildedir. Örneğin bir kararında “ Davalı annenin, çocuğun babayla kişisel ilişki hakkını sürekli olarak engellediği, bu nedenle hakkında çocuk teslimine muhalefet etmekten yaptırım uygulandığı, bu suretle annenin TMK 325. maddesinde yer alan yükümlülüğüne aykırı davrandığı anlaşılmaktadır. Velayetin anneden

²¹² Y.2.HD. 21.06.2004 tarihli ve 7326/8201 s.k., **Köseoğlu/ Kocağa**, s. 529.

²¹³ Y.2.HD. 25.03.2015 tarihli ve E;2014/23212 – K:2015/5585 s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s. 1214.

²¹⁴ Akyüz, s. 230.

²¹⁵ Y.2.HD. 30.10.2000 tarihli ve 12847/13179 s.k., **Özüğür**, s. 699.

alınarak babaya verilmesi gerekir.”²¹⁶ diyerek velayetin kötü niyetli anneden alınmasına karar vermiştir.

Yargıtay başka bir kararında da “ Usulüne uygun icra takibine ve bildirilen adreste takibat icrasına rağmen, davalının, küçüğün baba ile görüşmesini engellediği anlaşılmaktadır. Medeni Kanun md. 149 (TMK md. 183) koşulları olduğundan velayet hakkının değiştirilmesi gerekir.”²¹⁷ demiştir.

Yargıtay’ın, “çocuğun anne ile görüştürülmesine sürekli engel olmanın ve bu nedenle yaratılan sürtüşmelerin çocuğun psikolojik gelişimine olumsuz etki yaptığını ve bu davranışların tek başına velayetin değiştirilmesi sebebi” ²¹⁸ olduğunu ifade ettiği kararı bu değişikliğin en önemli gerekçesini teşkil etmektedir.

2.3.4.3. Velayet Görevinin İhmali

Velayet kendisine bırakılan eş, velayet görevini ihmal eder veya velayetle ilgili yükümlülüklerini yerine getirmezse de velayetin değiştirilmesine karar verilir.

Yargıtay “.. davalının, boşanmadan sonra velayeti kendisine bırakılan küçüğü evlat edinmek isteyen üçüncü kişilere teslim ettiği, bu suretle velayet görev ve sorumluluğunu fiilen yerine getirmediği, davacı annenin ise çocuğa bakabilecek durumda olduğu anlaşıldığından velayetin babadan alınıp anneye verilmesi gerektiğine”²¹⁹ ilişkin kararıyla velayet görevinin ihmali halinde velayetin değiştirileceğini hükme bağlamıştır.

Yargıtay başka bir kararında da “ Davalı baba, kendisine velayet hakkı verilmesine rağmen uzun bir süre çocukları yanına almamış, velayet görevini yerine getirmemiş, üvey anne tarafından çocuklara şiddet uygulanmasına sessiz kalmıştır. Velayetin değiştirilmesi koşulları olduğundan müşterek çocukların velayet haklarının davalı babadan alınıp davacı anneye verilmesi

²¹⁶ Y.2.HD. 09.04.2012 tarihli ve 15511/8921 s.k. , **Özuğur**, s. 661. Aynı mahiyette Y.2.HD. 23.06.2015 tarihli ve 12545/13321 s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s. 1108.

²¹⁷ Y.2.HD. 02.04.2001 tarihli ve 3652/5107 s.k., **Özuğur**, s. 699; **Özmen**, s. 427; Y.2.HD 08.04.2003 tarihli ve 2139/5117 s.k., **Özmen**, s. 479; Y.2.HD. 10.01.2005 tarihli ve E:2004/14530 – K:2005/69 s.k., **Köseoğlu/ Kocağa**, s. 515.

²¹⁸ Y.2.HD. 30.10.2000 tarihli ve 12847/13179 s.k., **Özuğur**, s. 699; **Özmen**, s. 432; **Çelikel**, s.10, dn:326.

²¹⁹ Y.2.HD. 11.03.2014 tarihli ve 23406/5408 s.k., **Özuğur**, s. 687.

gerekir.”²²⁰ şeklinde görüş belirterek, ihmalin sonucunun velayetin değiştirilmesi olduğunu vurgulamıştır.

Yargıtay’ın “Velayeti davalı babaya tevdi edilen ve okul çağında olan çocukların babaanneye bırakıldığı ve okula gönderilmediğinin belirlenmiş olması karşısında velayetin değiştirilmesine karar verilmesi gerekir.”²²¹ kararı da aynı şekilde velayet sorumluluğunun ihmali halinde çocuğun üstün yararı uyarınca velayetin değiştirileceğini göstermektedir.

2.4. Velayetin Kaldırılması

2.4.1. Genel Olarak

Anne ve babanın hastalığı, tecrübesizliği, başka bir yerde bulunması veya bu gibi nedenlerle velayet görevini yerine getirememesi, anne ve babanın çocukla yeterince ilgilenmemesi veya ona karşı sorumluluklarını ağır biçimde savsaklamaları durumunda hakim velayet hakkını kaldırabilir. Türk Medeni Kanunu md. 348 hükmü velayetin kaldırılmasını düzenlemiştir.

Velayetin kaldırılması çocuğun korunmasına yönelik bir önlem olduğundan anne ve babanın kusurlu olmaları şart değildir. Önemli olan velayetin gerektirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmemiş olmasıdır.

Doktrinde çocuğun korunması için Türk Medeni Kanunu’na göre alınabilecek önlemlerin en ağırının velayetin anne babadan alınması olduğu ve bu nedenle bu önleme kanunun öngördüğü diğer önlemlerle çocuğun korunmasının sağlanamaması veya sağlanamayacağına anlaşılması halinde başvurulması gerektiği belirtilmektedir ²²².

Yargıtay’a göre de “ velayetin kaldırılması kararı anne ve/veya baba için ağır sonuçlar doğuran bir karardır. Bu nedenle, velayetin kaldırılması kararı verilmeden önce velayetin değiştirilip, diğer tarafa verilmesiyle yetinilip

²²⁰ Y.2.HD. 24.01.2013 tarihli ve 24749/1721 s.k., **Özüğür**, s. 691.

²²¹ Y.2.HD. 21.03.1994 tarihli ve 2167/2768 s.k., **Özüğür**, s.703; **Özmen**, s.429.

²²² Akyüz, s. 290; Grassinger, s. 162; Usta, s. 460; Taşkın, s. 253, Kılıçoğlu, s.516.

yetinilemeyeceği konusunda gerekli tüm araştırmaların yapılması; başka çözüm kalmadığı takdirde velayetin kaldırılması gerekir.”²²³

Önemle belirtilmesi gereken bir husus da, başka önlemlerle çocuğun korunması sağlanabiliyorsa velayetin kaldırılması yoluna gidilemeyeceğidir ²²⁴.

Velayetin değiştirilmesi koşullarının gerçekleşmesi halinde de velayetin kaldırılması kararı verilemez, değiştirilme kararı verilmesi gerekir ²²⁵.

Velayetin kaldırılması oldukça ağır bir önlem olduğu için şartları, Medeni Kanun’da olduğu gibi Türk Medeni Kanunu’nda da sınırlı olarak öngörülmüştür. Bu koşullar TMK md. 348. hükmünde sayılan; velayet görevinin gereği gibi yerine getirilmemesi, anne ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması ve kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı mahkumiyet (TCK 53/l-c) gibi, diğer kanunlarda sayılan haller dışında velayetin anne babadan alınması mümkün değildir ²²⁶.

Velayetin kaldırılması davasını ilgililer açabileceği gibi, hakim de ihbar üzerine veya kendiliğinden olaya el koyup gerekli düzenlemeleri yapabilir ²²⁷. Kamu yararı söz konusu olduğundan velayetin kaldırılması davasını savcılar da açabilecektir ²²⁸.

Velayetle ilgili davalarda herkes ihbar yetkisine sahiptir ²²⁹. Bu nedenle Yargıtay “kardeşin dava açma yetkisi olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” demiştir ²³⁰.

²²³ Y.2.HD. 13.06.2012 tarihli ve E:2011/20139 – K:2012/16117 s.k., **Usta**, s. 460, dn:1738; Y.2.HD. 28.04.2015 tarihli ve 7900/9060 s.k., **Özdemir/ Ruhi**, s.1166.

²²⁴ Y.2.HD. 02.04.1992 tarihli ve 3630/3688 s.k. : “ .. velayetin nez’ine ancak çok ciddi durumlar karşısında gidilmelidir. Çocuğun korunması için alınacak önlemlerin mümkün olduğu kadar kademeli bir şekilde olması, daha hafif önlemlerle yetinmek mümkün iken ağırlına başvurulmaması gerekir. Bu sebeple mümkün oldukça ana baba dinlenmeli, eğer onların uyarılması ile çocuğun üzerindeki tehlikenin giderilmesi umulur ise onların uyarılması .. veya diğer önlemlere başvurulmalıdır.”, **Akyüz**, s. 290, dn:552; **Çelik**, s. 269, dn:68.

²²⁵ Y.2.HD. 07.02.2006 tarihli ve 15342/1087 s.k., **Özüğür**, s. 698.

²²⁶ Çelik, s.269, (velayetin kaldırılması nedenleri arasında diğer kanunlardaki haller arasında TCK 53.md.de sayılmışsa da 53.md.de velayetin kaldırılması değil, velayetten yoksun bırakılması söz konusudur.)

²²⁷ Y.2.HD. 30.12.1975 tarihli ve 9587/9916 s.k.: “ Gerek kanun koyucunun bu hükümleri düzenlemekteki amacı, gerekse küçüklerin korunması ilkesine kamu açısından verilen özen ve değer gözetildiği takdirde şartları varsa hakim bu konuda her çeşit tedbiri re’sen alabilir” , **Özüğür**, s. 719; **Özmen**, s. 442.

²²⁸ Baktır Çetiner, s.92.

²²⁹ Y.2.HD. 16.04.2012 tarihli ve E:2011/15967 – K:2012/9807 s.k., **Usta**, s. 462, dn:1742.

²³⁰ Y.2.HD. 03.05.2000 tarihli ve 5501/5771 s.k., **Özüğür**, s.645.

Velayetin kaldırılması davalarında taraflar arasında çoğunlukla bir güç savaşı ve menfaat çatışması bulunduğu ve her iki taraf da çocuğun menfaatini koruma iddiasında olduğu için davada çocuğun TMK md. 426/ 2 hükmü gereğince atanacak bir kayyım tarafından temsili gereklidir ²³¹.

2.4.2. Velayet Görevinin Gereği Gibi Yerine Getirilmemesi

Madde metninde velayet görevinin yerine getirilmemesine örnek olarak deneyimsizlik, hastalık ve başka bir yerde bulunma halleri sayılmış, benzeri nedenler denmek suretiyle de sayılan sebeplerin sınırlayıcı olmadığı ifade edilmiştir ²³². Esasen bu sebeplerin sınırlayıcı olarak sayılması da işin doğası gereği mümkün değildir ²³³.

Anne babanın deneyimsizliği, çocuğun bakımı, eğitimi ve malvarlığının idaresi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamalarını ifade etmektedir. ²³⁴

Hastalık nedeniyle velayetin kaldırılabilmesi için de hastalığın velayet görevinin yerine getirilmesini engelleyecek ölçüde olması gerekir. Uzun süre iyileşme olasılığı bulunmayan akıl hastalığı ve akıl zayıflığında da durum aynıdır ²³⁵. Ancak Yargıtay bu durumda velideki ruhsal bozukluğun, çocuğun eğitimi, gelişimi, ruhsal sağlığı açısından sakınca yaratması gerektiği görüşündedir ²³⁶.

Sayımda yer alan sebeplerin ortak özelliği, velayet görevinin gereği gibi yerine getirilmesini engelleyen ve belli bir süreklilik gösteren sebepler olmasıdır ²³⁷. Bu nedenle, örneğin geçici bir rahatsızlık nedeniyle velayet görevini gereği gibi yerine getiremeyen anne veya babadan bu sebeple velayet

---

²³¹Grassinger, s.166; Y.2.HD. 04.05.2016 tarihli ve 8440/9144 s.k.: “ Velayetin kaldırılması davasında, velayet sahibi anne ve baba ile küçük arasında menfaat çatışması vardır. ÇH Avrupa Sözleşmesinin 4. ve 9.maddeleri ve TMK 426/2.maddesi gereğince küçüğü davada temsil etmek üzere kayyım atanması için vesayet makamına ihbarda bulunulması gerekir.” , **Özdemir/ Ruhi**, s. 994, Y.2.HD. 03.02.2003 tarihli ve 15604/1404 s.k.: “.. eğer velayetin kaldırılması davasında davacı kardeş, davalı baba ise, davacı olan kardeş (davalının çocuğu olduğundan) ile davalı baba arasında menfaat çatışması olacağından, MK md.426/b.2 gereği davacıya kayyım tayin ettirilerek, küçüğün kayyım yoluyla temsil ettirilmesi gerekir.” , **Grassinger**, s. 166, dn:210.

²³² Akyüz, s. 292.

²³³ Grassinger, s. 269.

²³⁴ Özdemir/ Ruhi, s. 988.

²³⁵ Akyüz, s. 293; Özdemir/ Ruhi, s. 988.

²³⁶ Y.2.HD. 18.06.2001 tarihli ve 819/9535 s.k., **Akyüz**, s. 293, dn:561.

²³⁷ Madde gerekçesi; **Usta**,s.463; **Akyüz**,s.292; **Çelikel**,s.112.

kaldırılmamalıdır²³⁸. Velayet kendisinde bulunan annenin bulaşıcı bir hastalığa yakalanması halinde de velayetin kaldırılması yerine çocuğun geçici olarak baba veya bir yakınının yanında bulunmasına karar verilebilir²³⁹.

Anne veya babanın çocuğun yaşadığı yerde bulunmaması ve hapis cezası²⁴⁰ da velayet hakkının usulünce kullanılmasını engelleyen nedenlerdendir²⁴¹, ancak yasal veya fiili zorunluluklar nedeniyle geçici bir süre için çocuktan ayrı yaşamak zorunda kalması, tutuklanması veya bir yıldan kısa süre hapse mahkum olması, süreklilik göstermediği için velayetin kaldırılması nedeni sayılamaz²⁴².

Velayet sahibi anne babadan sadece birinin başka yerde bulunmasına rağmen, diğer eşin bu eksikliği telafi edebildiği durumlarda velayet kaldırılmamalıdır²⁴³.

Çalışan annenin gündüzleri çocuğu bakıcıya bırakması ya da çocuğun büyükanne, büyükbaba veya başka bir tanıdık aile yanında bırakılması, annenin çocukla sürekli ilişkisinin kesilmemiş olması koşuluyla ve çocuğun sağlıklı gelişimini olumsuz yönde etkilemediği sürece velayetin kaldırılması nedeni değildir²⁴⁴.

Medeni Kanun' un md. 274/ 1 hükmünde, anne babanın akıl hastalığı, akıl zayıflığı, savurganlık, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı ..gibi nedenlerle kısıtlanması velayetin kaldırılma nedenlerinden biri olarak belirtilmişti²⁴⁵. Medeni Kanun'dan (Md. 274) farklı olarak Türk Medeni Kanunu'nda yer verilmeyen "kısıtlılık" da velayet görevinin gereği gibi yerine getirilmesini engelleyen nedenler arasında değerlendirilecektir; çünkü "kısıtlı" bir kişinin, o kişi ayırt etme gücüne sahip olsa dahi, zaten kendisi sınırlı ehliyetsiz olan bir

---

²³⁸ Çelikel, s.112; Gençcan, s. 393.

²³⁹ Baktır Çetiner, s. 93.

²⁴⁰ Y.2.HD. 23.01.2007 tarihli ve 10576/220 s.k. : “.. çocukların babasının öldüğü, cezaevinde tutuklu olup kısa sürede salıverilme olasılığı bulunmayan velayet hakkına sahip annenin, velayet görevini gereği gibi yerine getirmesinin mümkün olmadığı anlaşıldığından, velayetin kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.”, **Akyüz**, s. 294, dn:565; YKD,C.33,Sayı:3, 2007, s.451; **Gençcan**, s. 400, dn:73.

²⁴¹ Akyüz,s.293.

²⁴² Y.2.HD. 23.10.1972 tarihli ve 6553/6031 s.k.: “ Annenin (ya da babanın) eşini öldürmekten sanık olmasının -tutukluluk devamlılık ifade etmediğinden- velayetin kaldırılması nedeni olamaz.”, **Özdemir/Ruhi**, s. 988.

²⁴³ Akyüz, s. 293.

²⁴⁴ Akyüz, s. 295.

²⁴⁵ Akyüz, s. 294.

kişi olarak, velayet görevini gereği gibi yerine getiremeyeceği açıktır ²⁴⁶. Bu halde, hakimin ayrıca çocuğun yararının tehlikede olup olmadığını araştırmasına gerek yoktur ²⁴⁷.

2.4.3. Anne veya Babanın Çocuğa Yeterli İlgiyi Göstermemesi

Çocuğa yeterli ilginin gösterilmemesi de velayetin kaldırılması nedenlerindedir. Ancak ilgisizliğin ciddi ölçüde olması gerekir ²⁴⁸. Yargıtay'ın ihmal olarak değerlendirdiği bu davranış biçimlerine şu örnekler verilmektedir. Bir kararında “ Davalının, velayeti kendisinde olan çocuğu zorunlu olan ilköğretime kaydettirmeyip göndermediği anlaşılmaktadır. İlköğretim parasız olup davalının davranışı velayet görevinin ağır ihmaldir ”²⁴⁹ demiştir.

Yargıtay başka bir kararında da, “ Boşanma sonucu küçük M'nin velayeti anneye verilmiş, baba ise daha sonra ölmüştür. Toplanan delillerden 11 yıldır küçüğün S. isimli üçüncü bir kişinin yanında kaldığı, bakım ve eğitiminin onun tarafından karşılandığı anlaşılmaktadır. Bu durum annenin velayet görevini kullanmada ağır ihmalinin bulunduğunu göstermektedir.”²⁵⁰ gerekçesiyle ağır ihmalin sonucunda velayetin kaldırılacağını vurgulamıştır.

2.4.4. Anne ve Babanın Yükümlülüklerini Ağır Biçimde Savsaklamaları

Savsaklamak, bir işi geçerli bir neden olmaksızın geri bırakmak, zamanında yapmamak, umursamamak anlamlarına gelmektedir. Velayetin kaldırılması için öngörülen bu neden de, anne baba tarafından, çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki yararlarının gerektirdiği özenin gösterilmemesi halini kapsamaktadır ²⁵¹.

Çocukla yeterince ilgilenilmemesi ile velayet görevinin ağır surette savsaklanması arasında çok ince bir ayırım vardır. İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre savsaklamanın çocuğa karşı kusurlu bir davranıştan

---

²⁴⁶ TMK md. 348 gerekçesi.

²⁴⁷ Akyüz, s. 294.

²⁴⁸ Akyüz, s. 295.

²⁴⁹ Y.2.HD. 14.09.2000 tarihli ve 9763/10306 s.k., **Özüğür**, s. 717; **Özmen**, s. 434; **Akyüz**, s. 296, dn:573.

²⁵⁰ Y.2.HD. 14.06.2004 tarihli ve 6832/7827 s.k., **Akyüz**, s. 296, dn:576; **Taşkın**, s. 257, dn:98.

²⁵¹ Akyüz, s. 297.

kaynaklanması gerektiği belirtilmekte ²⁵², öğretideki ve Yargıtay kararlarındaki örneklerin de bu yönde olduğu anlaşılmaktadır.

Savsaklamaya örnek olarak; tehlikeli bir hastalığa yakalanmış çocuğun tedavi ettirilmemesi, ana baba ya da bunlardan birinin alkol bağımlılığı nedeniyle çocuğun güvenliğini tehlikeye düşürmesi veya yerleşim yerinin sık sık değiştirilerek çocuğun eğitiminin aksatılması gibi davranışlar gösterilebilir ²⁵³.

Yargıtay bir kararında “..davalı annenin evli ve çocuklu bir kişiyle evlilik dışı birlikte yaşadığı, .. çocuğun, annesinin birlikte yaşadığı kişinin kendisine karşı uygunsuz davranışlarda bulunduğunu uzmanlara anlatmış olması karşısında velayet hakkı sahibi annenin çocuğa karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığı ve olayda velayetin kaldırılması şartlarının gerçekleştiği anlaşıldığından annenin velayetinin kaldırılarak vasi tayini için ihbarda bulunulması gerekir.”²⁵⁴ şeklinde görüş bildirmiştir. Bu noktada annenin, eşinin ölümünden yada boşanmadan sonra başka biriyle evlilik dışı birlikteliğinin Yargıtay’a göre velayetin kaldırılması için yeterli bir gerekçe olmadığı da belirtilmelidir. Velayetin kaldırılması için annenin ağır ihmali de bulunmalıdır. Yargıtay başka bir kararında kocası ölmüş ve velayete tek başına sahip olan annenin başka bir erkekle evlilik dışı yaşadığı, ancak bu kişinin çocuklara karşı olumsuz davranışlarda bulunduğuna ilişkin bir delil bulunmadığı hallerde velayetin anneden alınamayacağına hükmetmiştir ²⁵⁵.

Anne ve babanın velayet görevini kötüye kullanmaları Medeni Kanun’ da açıkça (Md. 274)²⁵⁶ düzenlenmişken, Türk Medeni Kanunu’nda bu hususa yer verilmemiştir. Bu nedenle velayetten doğan yetkilerin kötüye kullanılması ve çocuğun veli tarafından fiziksel, duygusal, cinsel ya da ekonomik yönden istismarının, velayetten doğan yükümlülüklerin ağır biçimde savsaklanması

---

²⁵² Akyüz, s. 298, dn:584.

²⁵³ Akyüz, s. 298.

²⁵⁴ Y.2.HD. 03.03.2003 tarihli ve 1468/2770 s.k., **Köseoğlu/ Kocaağa**, s. 518; **Akyüz**, s. 296, dn:579; **Grassinger**, s.179, dn:259; **Taşkın**, s. 257, dn:102.

²⁵⁵ Y.2.HD. 16.04.2003 tarihli ve 4523/5537 s.k., **Grassinger**, s. 180, dn:269.

²⁵⁶ Md.274 : “ Velayeti ifadan aciz veya mahcur olan yahut nüfuzunu ağır surette sui istimal eden veya fahiş ihmalde bulunan ana ve babadan, hakim, velayet hakkını nez edebilir.”.

kapsamında değerlendirilmesi ve velayetin kaldırılmasını gerektiren bir neden olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir ²⁵⁷.

2.4.5. Velayetin Kaldırılmasının Sonuçları

Velayet hakkı eşlerden birinden kaldırılırsa, diğer eş velayete tek başına sahip olur. Diğer eş hayatta değilse ya da velayet her iki eşten birden alınırsa çocuğa vasi tayini gerekecektir ²⁵⁸.

Velayetin kaldırılmasının bütün çocuklar için geçerli olup olmayacağına hakim karar verir. Kararda aksi belirtilmedikçe velayetin kaldırılması mevcut ve doğacak tüm çocukları kapsayacaktır. (TMK md. 348/3)

Eğer velayetin kaldırılması kararı belirli bir veya birkaç çocuk için verilmişse, velayetin ileride doğacak çocuklar için devam ettiğinin kabulü gerekir ²⁵⁹. Ancak, velayetin kaldırılmasının amacı, anne babayı cezalandırmak değil çocuğu korumak olduğu için, velayetin kaldırılmasının bütün çocukları kapsamaması, çocukların yararına aykırı olabilecektir ²⁶⁰.

Yargıtay bu konuda şu şekilde görüş belirtmiştir. “Velayetin kaldırılması ileride doğacak çocuklara da şamil olur.”²⁶¹ Ancak “boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren üçyüz gün içinde doğan ve taraflar boşanmış olduğu için velayet düzenlemesi askıda olan çocuğun henüz düzenlenmemiş velayet hakkının kaldırılmasına karar verilmesi doğru değildir.”²⁶².

---

²⁵⁷ Akyüz, s.298; Y.2.HD. 29.01.2001 tarihli ve E:2000/336 – K:2001/1443 s.k.: “ .. toplanan delillerden babanın ölen eşinden ¼ payı küçüğe intikal eden taşınmazı sattığı, elde edilen parayı sünnet gideri ve kendisine kurduğu iş için harcadığı anlaşılmaktadır. Babanın bu davranışı velayet hakkının kullanılmasyla bağdaştırılamaz.”, **Çelikel**, s. 111, dn:328. Y.2.HD. 26.05.2000 tarihli ve 6703/6894 s.k.: “ ..davalı kocasının ölümünden sonra miras yoluyla kendisine ve çocuklarına intikal eden meskeni çocukların payı ile birlikte satmış, çocukların payına isabet eden parayı nasıl kullandığını gösterememiş, ayrıca kendisine ve çocuklarına miras yolu ile gelen iki dükkan ve otomobili satmış, çocukların payına isabet eden paraların ne surette değerlendirildiğini açıklayamamıştır. Bu suretle velayet hakkı kötüye kullanılmıştır.”, **Gençcan**, s. 396.

²⁵⁸ Baktır Çetiner, s.123; Grassinger, s.186-187.

²⁵⁹ Taşkın, s. 259.

²⁶⁰ Baktır Çetiner, s. 93.

²⁶¹ Y.2.HD 23.10.1972 tarihli ve 6553/6031 s.k. , **Baktır Çetiner**, s. 93,dn:16.

²⁶² Y.2.HD 19.02.2014 tarihli ve 17517/3186 s.k. **Özüğür**, s. 645.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VELAYET DAVALARINDA ÇOCUĞUN GÖRÜŞÜNÜN ALINMASI

3.1. Hukuki Düzenleme

Mevzuatımızda velayetin tevdi, kaldırılması veya değiştirilmesi sebepleriyle açılan davalarda çocuğun görüşünün alınmasına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

Anayasa md. 90 hükmüne göre “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletler arası antlaşmalar kanun hükmündedir.” Dolayısıyla anayasa md. 90 hükmü gereğince iç hukuk normu haline gelmiş ve doğrudan uygulanma niteliği kazanmış iki sözleşme bulunmaktadır. Bunlar Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme²⁶³ ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi²⁶⁴ dir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ülkemiz tarafından imzalanmış, mecliste onaylanmış ve iç hukuk normu haline gelmiştir. Ancak henüz uyum ve uygulama yasaları çıkarılmamıştır²⁶⁵. Kanaatimizce bu eksikliğin bir an önce giderilmesi gerekmektedir.

3.1.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme md. 12 hükmü gereğince çocuğun, haklarının aktif öznesi olduğu düşüncesinin bir sonucu olarak, “ Taraf devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırırlar. Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli

---

²⁶³ Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 20.11.1989 tarihinde onaylanarak 02.09.1990 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Türkiye Cumhuriyetince de kabul edilip 27.01.1995 gün ve 22184 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

²⁶⁴ Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi 25 Ocak 1996 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarafından 9 Haziran 1999 tarihinde imzalanan sözleşme 1 Şubat 2001 tarihinde 24305 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁶⁵ Serozan s.70.

veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.

Sözleşmenin bu maddesi ile ilgili olarak Çocuk Hakları Komitesi 25 Mayıs - 12 Temmuz 2009 tarihli elli birinci oturumunda şu açıklamalarda bulunmuştur²⁶⁶

- Çocuk Haklarına dair Sözleşme md. 12 hükmü, bir insan hakları anlaşmasında bulunan benzersiz bir hükümdür. Madde, bir yandan yetişkinlerin tam özerkliğine sahip olmayan öte yandan hakların öznelere konumunda olan çocukların yasal ve sosyal statüsünü ele almaktadır. Birinci fıkra kendi görüşlerini oluşturma yeteneği olan her çocuğa, kendini etkileyen tüm konularda bu görüşleri serbestçe ifade etme hakkı vermekte ve çocuğun görüşlerine çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak gereken özenin gösterilmesini güvence altına almaktadır. 2. Fıkra özellikle çocuğa kendini etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada dinlenme hakkının verileceğini belirtmektedir.

- Tüm çocukların dinlenme ve ciddiye alınma hakkı sözleşmenin temel değerlerinden birini oluşturmaktadır. Komite md. 12 yi sözleşmenin dört genel ilkesinden biri olarak belirlemiştir, diğer temel ilkeler ise ayrımcılık yapılmaması hakkı, yaşam ve gelişme hakkı ve çocuğun yüksek yararının temel düşünce olmasıdır. Bu, söz konusu maddenin sadece başlı başına bir hak oluşturmakla kalmayıp tüm diğer hakların yorumlanmasında ve uygulanmasında da göz önüne alınması gerektiği gerçeğine vurgu yapmaktadır.

3.1.2. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin ÇOCUĞUN USULE İLİŞKİN HAKLARI – Davalarda bilgilendirilme ve dava sırasında görüşünü ifade etme hakkı başlıklı 3. Md.ne göre,

Yeterli idrake sahip olduğu iç hukuk tarafından kabul edilen bir çocuğa, bir adli merci önündeki, kendisini ilgilendiren davalarda, yararlanmayı bizzat da talep edebileceği aşağıda sayılan haklar verilir.

²⁶⁶ Çocuk Hakları Komitesi 51. Oturum, Cenevre, 25 Mayıs – 12 Temmuz 2009.

- İlgili tüm bilgileri almak
- Kendisine danışılmak ve kendi görüşünü ifade etmek
- Görüşlerinin uygulanmasının olası sonuçlarından ve her tür kararın olası sonuçlarından bilgilendirilmek

ADLİ MERCİLERİN ROLÜ – Karar süreci başlıklı 6. Md.ne göre de, bir çocuğu ilgilendiren davalarda adli merci, bir karar almadan önce,

- Çocuğun yüksek çıkarına uygun karar almak için yeterli bilgiye sahip olup olmadığını kontrol etmeli ve gerektiğinde özellikle velayet sorumluluğunu elinde bulunduranlardan ek bilgi sağlamalıdır.
- Çocuğun iç hukuk tarafından yeterli idrak gücüne sahip olduğunun kabul edildiği durumlarda, çocuğun bütün gerekli bilgiyi edindiğinden emin olmalıdır. Çocuğun yüksek çıkarına açıkça ters düşmediği takdirde, gerekirse kendine veya diğer şahıs ve kurumlar vasıtasıyla, çocuk için elverişli durumlarda ve onun kavrayışına uygun bir tarzda çocuğa danışmalıdır. Ve çocuğun görüşünü ifade etmesine müsaade etmelidir.
- Çocuğun ifade ettiği görüşe gereken önemi vermelidir.

Kısaca değindiğimiz iki sözleşmenin, çocuğun görüşünün alınması ilkesinin klavuzları olduğunu söyleyebiliriz. Bu sözleşmeler uyarınca taraf devletler çocuklara tanınan bu hakları iç hukuklarında da benimsemeli ve uygulamalıdır. Ayrıca devletler, çocuklarını, sözleşmenin bu ilke ve hükümleri hakkında bilgilendirmeli ve çocukların bu haklarını öğrenmelerini sağlamalıdır

267

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmelerinin, çocuğun düşüncelerini ifade etme hakkına herhangi bir yaş sınırlaması getirmediğini görüyoruz.

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi md. 3 ve 6 hükümlerinde “iç hukuk uyarınca yeterli idrak gücü olan” çocuğun görüşünün alınacağı belirtilmektedir.

---

²⁶⁷ Tanrıbilir, Feriha Bilge, **Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011, s.88.

3.2. İdrak Yaşı

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi md. 3 hükmüne göre, yeterli idrake sahip olduğu iç hukuk tarafından kabul edilen çocuk, kendisini ilgilendiren davalarla ilgili tüm bilgileri almak, görüşlerini ifade etmek ve görüşlerinin uygulanmasının sonuçları hakkında bilgilendirilmek haklarına sahip olacaktır.

Sözleşme md. 6 hükmünde ise, çocuğun iç hukuk uyarınca yeterli idrak gücüne sahip olduğunun kabulü halinde, görüşlerini ifade etmesine izin verilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

İdrak “akıl erdirmek, anlamak, kavramak, algılamak” anlamına gelmekte, idrak çağı da çocuğun bir şeyi ya da olguyu kavrayabilme, algılayabilme yeteneğine kavuştuğu yaşı ifade etmektedir.

İdrak yeteneği (ayırt etme gücü) ise, bireyin, anlamlı davranma, eylemlerinin neden ve sonuçlarını algılayabilme ve tüm bunlara uygun hareket edebilme becerisi olarak ifade edilmiştir²⁶⁸.

Roma Hukuku'nda İmpuberes, yani küçük çocuklar arasında bir ayırım yapılarak yedi yaşını doldurmayanlar “İnfantes”, yedi yaşından büyükler de “İmpuberes infantia maiores” olarak tanımlanmıştır²⁶⁹. Bunlar infantes gibi tam ehliyetsiz olmayıp, sınırlı ehliyetli olarak ifade edebileceğimiz bir durumdadır. Evlenme ve vasiyet dışındaki hukuki işlemleri vasilerinin himayesi altında yapabilirler²⁷⁰. Roma Hukuku'nda yedi yaş sınırının kabul edilmesinin nedenleri tam olarak bilinmezken, bu sayının büyük olasılıkla Pisagor'un mistik sayı denkleminde geldiği kabul edilmektedir. Ayrıca Romalı aydınlar, yedi yaşın bir çocuğun eğitimi için en uygun dönem olduğunu belirtmişlerdir²⁷¹.

Bazı hukuk sistemlerinde de bireylerin kaç yaşından itibaren ayırt etme gücünü haiz olabilecekleri özel olarak düzenlenmiştir. Alman ve Avusturya Hukuku'nda ayırt etme gücü yedi yaşın doldurulması ile kazanılırken, bu yaş

---

²⁶⁸ Akyüz, s.110.

²⁶⁹ Usta, s.43

²⁷⁰ Seldağ Güneş Ceylan, **Roma Hukukundan Günümüze Velayet Vesayet Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004, s. 109.

²⁷¹ Serdar Nart, Ayırt Etme Gücünden Yoksun Kimselerin Hukuki Sorumluluğu, **Doktora Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İzmir 2007, s.4-5.

Yunanistan Medeni Kanunu'na göre on, Macaristan Medeni Kanunu'na göre on iki, Rusya Medeni Kanunu'na göre ise on beştir ²⁷².

Çocuk Hakları Komitesi, md. 12 hükmünün çocuğun düşüncelerini ifade etme hakkına bir yaş sınırlaması getirmediğini, taraf devletlerin çocuğun kendisini ilgilendiren konularda dinlenilme hakkını kısıtlayacak yaş sınırlamaları koymamaları gerektiğini vurgulamıştır ²⁷³.

Mevzuatımızda çocuğun hangi yaşta yeterli idrak gücüne kavuşacağına dair herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Yasalarımızda bir düzenleme olmamasına rağmen, Yargıtay'ın çocuğun idrak çağına ilişkin kararları bulunmaktadır.

Örneğin Yargıtay altı - yedi yaşlarındaki çocuğun idrak çağında olmadığını belirtmiştir ²⁷⁴.

Yargıtay başka bir kararında ²⁷⁵ da 2004 ve 2008 doğumlu müşterek çocuklardan sadece birinin yaşı sebebiyle idrak çağında olduğunu kabul etmiş, karar tarihinde yedi yaşında olduğu görülen çocuğu idrak çağında saymamıştır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da 27.06.2018 tarih ve 2017/ 2-3117 Esas, 2018/ 1278 sayılı kararında ".....dava tarihinde sekiz, karar tarihinde on, bozma tarihinde on iki yaşındaki" çocuğun, davanın tüm aşamalarında idrak çağında olduğunu ifade etmiştir.

Yargıtay, sekiz yaşındaki ortak çocuğun velayetinin davacı anne ve davalı babadan kaldırılarak, vasi tayini yönünden ihbarda bulunulan davada da, çocuğun görüşüne başvurulmadan verilen kararı, bu yönden bozmuştur ²⁷⁶.

Yargıtay, yakın zamana kadar dokuz ve üzeri yaşlardaki çocukların idrak çağında olduğunu²⁷⁷, sekiz yaşındaki çocukların ise idrak çağında olmadıklarını

---

²⁷² Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu- Ergun Özsunay (1959), s. 36'dan naklen, Vehbi Umut Erkan/ İpek Yücer, Ayırt Etme Gücü (Maturity), **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 60 (3), Ankara 2011, s. 490, dn:11.

²⁷³ Çocuk Hakları Komitesi 51. Oturum, Görüşlerin Oluşturulması Başlığı No:21.

²⁷⁴ Yargıtay 4. H.D.nin 11.03.1981 tarihli ve 1981/1247- 3013, Yargıtay 2. H.D.nin 14.05.2014 tarihli 2014/3856- 11160, Yargıtay 18. H.D. nin 12.05.2016 tarihli ve 2016/ 5035- 7858 sayılı kararları, **Kaynak:** <https://www.kazanci.com>, **E.T.:** 02.04.2021.

²⁷⁵ Yargıtay 2. H.D.nin 13.01.2016 tarihli ve 2015/ 8105 Esas, 2016/470 Karar sayılı kararı, **Kaynak:** <https://www.corpus.com>, **E.T.:** 09.03.2021.

²⁷⁶ Yargıtay 2. H.D.nin 17.04.2017 gün ve 2015/ 25793 Esas, 2017/ 4300 Karar sayılı kararı, **Kaynak:** <https://www.kazanci.com>, **E.T.:** 15.04.2021.

kabul etmişken²⁷⁸, yeni tarihli kararlarında bu yaşın sekiz olduğunu görüyoruz. Bu kararlardan yola çıkarak; şu anda Yargıtay'ın velayet incelemesine tabi çocukların, sekiz yaşından itibaren idrak çağına ulaştıklarını kabul ettiğini söyleyebiliriz.

Yargıtay, genel olarak sekiz yaşından itibaren idrak çağında kabul ettiği çocukların, velayetin tevdiinde ve değiştirilmesinde olduğu gibi kaldırılmasında da görüşlerinin alınmasının zorunlu olduğunu kabul etmektedir.

Doktrinde ise, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin 51.oturumunda yaş sınırı ile ilgili olarak getirdiği “taraf devletleri hukukta veya uygulamada çocuğun kendini ilgilendiren her türlü konuda dinlenilme hakkını kısıtlayacak yaş sınırları getirmemeye teşvik etme” önermesi²⁷⁹ doğrultusunda bir “asgari yaş” belirlemekten kaçınma eğiliminin hakim olduğu söylenebilir.

Belirtilmelidir ki; çocukların idrak düzeyleri her zaman yaşlarıyla doğru orantılı değildir²⁸⁰. Yapılan incelemeler, çevre, tecrübe, bilgi, sosyal beklentiler ve destek seviyelerinin tamamının çocuğun fikir oluşturabilme yetilerinin gelişmesine yardımcı olduğunu göstermektedir. Bu sebeple, çocuğun görüşleri, her somut vakada ayrı ayrı incelenerek analiz edilmelidir²⁸¹.

İsviçre Federal Mahkemesi, bir kararında yaşın, idrak gücüne etkisi açısından kati bir ölçüt olmayacağını, bunun, her vakanın özelliğine göre incelenmesi gerektiğini belirtmiştir²⁸².

Esasen Yargıtay da, bir kararında²⁸³ babaları tarafından yönlendirildikleri tespit edilen yedi ve sekiz yaşlarındaki iki çocuğun görüşlerine idrak çağında olmadıkları gerekçesiyle itibar etmemiştir. Yargıtay bu kararıyla, bir nevi

---

²⁷⁷ Yargıtay 2. H.D. 06.03.2003 tarihli ve 1779/ 2976 sayılı kararı , **Fatih Alkan, Çocukla Kişisel İlişki Kurma Hakkı Bağlamında Devletin Pozitif Yükümlülükleri**, Legal Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 48,

Yargıtay 2. H.D 06.05.2015 tarihli ve 8671/ 9384 sayılı kararı , **Özdemir/ Ruhi**, s. 1154.

²⁷⁸ Yargıtay 2. H.D 17.09.2015 tarihli ve 2456/ 16245 sayılı kararı, **Özdemir/ Ruhi**, s.1087.

²⁷⁹ Evgen Gülçin Elçin, “Çocuğun Menfaati Gereği Çocukla İlgili Uyuşmazlıklarda Görüşünün Alınmaması Gereken Durumlar”, **Çocuk Hakları Çalışmaları – I**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2017, s.15.

²⁸⁰ Özdemir, s.1231 vd.

²⁸¹ Evgen Gülçin Elçin, “Çocuğun Menfaati Gereği Çocukla İlgili Uyuşmazlıklarda Görüşünün Alınmaması Gereken Durumlar”, **Çocuk Hakları Çalışmaları – I**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2017, s.15.

²⁸² Erkan/ Yücer, s. 490, dn:9.

²⁸³ Yargıtay 2 H.D, 18.03.2010 gün, 14128/ 4564 sayılı kararı, **Özüğür**, s. 694.

çocuğun idrak çağında olup olmadığı, somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmelidir demiştir.

Kanaatimizce Yargıtay'ın bu yorumu çok isabetlidir. Zira doktrinde de; ayırt etme gücünün nisbiliği nedeniyle varlığı ya da yokluğunun genel olarak değil, belirli bir kişi ya da davranışa göre belirlenmesi gerektiği²⁸⁴ idrak çağı olarak belirlenecek yaş altındaki çocukların dinlenilemeyeceği yolunda kesin bir hüküm oluşturulamayacağı²⁸⁵, çocukların anlama düzeylerinin her zaman biyolojik yaşları ile bağlantılı olmadığı, bu nedenle beyanlarının somut olay temelinde yapılacak incelemeye dayanarak değerlendirilmesi gerektiği²⁸⁶ şeklinde görüşler ifade edilmiştir.

3.3. Çocuğun Görüşünün Alınması İlkesinin Kapsamı

3.3.1. Bilgilendirilme Hakkı

Kişinin, bir konu hakkında görüşlerini ifade edebilmesi için o konu hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Dolayısıyla çocuğun, velayetin tevdi, değiştirilmesi veya kaldırılması hakkında görüşünün alınabilmesinin ilk şartı, çocuğun velayet konusunda bilgilendirilmesidir.

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin “Dava sırasında bilgilendirme ve kendi fikirlerini açıklama hakkı” başlıklı 3. maddesi uyarınca “...yeterli idrake sahip olduğu iç hukuk tarafından kabul edilen çocuca, kendisi ile ilgili davalarda, ilgili tüm bilgileri almak, görüşlerinin uygulanmasının ve her tür kararın olası sonuçlarından bilgilendirilmek hakları tanınır.

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi md. 6. hükmü ise adli mercilerin, çocuğun yararına uygun bir karar alabilmek adına, karardan önce somut olayla ilgili yeterli bilgi sahibi olup olmadıklarını kontrol etmeleri ve gerektiğinde velayet hakkı sahiplerinden ek bilgi almaları gerektiğini düzenlemiştir.

---

²⁸⁴ Erkan/ Yücer, s.494.

²⁸⁵ Grassinger, s.90.

²⁸⁶ Elçin, a.g.m., s.15

Çocuğun hangi durum ve koşullar altında görüşlerini açıklamak isteyebileceği de ona izah edilmeli, çocuk özellikle bu konu hakkında da bilgilendirilmelidir ²⁸⁷.

Çocuk bilgilendirilirken, yaşına ve zeka düzeyine uygun bir dil seçilmelidir. Ayrıca çocuğu rahatsız edebilecek söylemlerden kaçınılmalı, çocuğun kendisini bu süreçte rahat hissedebileceği bir ortam yaratılmalıdır.

Çocuğu bilgilendirme aşamasında yapılacak görüşmelerin pedagog, sosyal çalışmacı, psikolog ve uzman kişiler ile birlikte yapılması şüphesiz sürece katkı sağlayacaktır ²⁸⁸.

Yargıtay da velayet ile ilgili kararlarında çoğu kez çocuğun bilgilendirilme hakkını vurgulamıştır. Örneğin bir dosyada “...Mahkemece yaşı nedeniyle idrak çağında bulunan ortak çocuk 12.01.2007 doğumlu.....’nın velayeti konusunda görüşlerine başvurulmadan karar verilmiştir. Bu nedenle ortak çocuğun bizzat ya da istinabe yoluyla eğitim, kültür, yaşam olanakları bakımından nerede yaşamak istediği konusunda bilgilendirilerek, velayet hakkındaki tercihinin hakim tarafından kendisinden sorulması ve ... gerekirken, eksik inceleme ile karar verilmesi isabetli bulunmamıştır.” gerekçesiyle kararı bozmuştur ²⁸⁹.

3.3.2. Görüşlerini Serbestçe İfade Etme Hakkı

Bireyin düşüncelerini, özgürce dile getirme hakkı uluslararası sözleşmeler ve anayasa tarafından kendisine tanınmış en temel insan haklarındandır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi md. 12 hükmüne göre sözleşmeye taraf devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine haiz çocuğun kendisi ile ilgili hususlarda düşüncelerini özgürce ifade etme hakkını, çocuğun yaşı ve olgunluk seviyesine uygun olarak tanırlar.

Çocuk Hakları Sözleşmesi md. 13 hükmü uyarınca; çocuk, görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir. Bu hak, ülke sınırlarından bağımsız,

²⁸⁷ Sevgi Usta, **Çocuk Hakları ve Velayet**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012, s. 99.

²⁸⁸ Hilal Karaca, “Türk Hukukunda Velayetin Kapsamı ve Hükümleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Ticaret Üniversitesi SBE, İstanbul 2014, s.76 .

²⁸⁹ Yargıtay 2. H.D 17.04.2017 gün, 2015/ 25793 E., 2017/ 4300 K. Sayılı kararı, **Kaynak:** <https://www.mevzuat.kararara.com>, **E.T.:**02.02.2021.

yazılı, sözlü, basılı veya çocuğun tercih edeceği başka bir araçla her çeşit haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi hürriyetini kapsar.

Çocuklar, görüşlerini aktarmak konusunda yetişkinler kadar rahat olmayabilirler. Düşüncelerini ifade etmede zorlanan çocuğa, herhangi bir baskı uygulamak veya onu etkilemeye çalışmak, bu hakkın verilmiş amacına ters düşecektir²⁹⁰.

Çocuğun, kendisini ilgilendiren konularda serbestçe düşüncelerini ifade edebilme hakkı, aslında hayatının her alanında ona tanınmalıdır. Çocuğun hayatta aktif rol alması ve katılımı çok önemlidir. Çocukların sadece adli ve idari

konularda değil, okulda, evde, ulusal ve uluslararası alanlarda da düşüncelerini ifade edebilmeleri, görüşlerini çekinmeden özgürce dile getirebilmeleri toplumsal olarak da yararımıza olacaktır²⁹¹.

3.3.3. Dinlenilme Hakkı

Çocuk Hakları Sözleşmesi md. 12 hükmüne göre, çocuğu ilgilendiren herhangi bir adli veya idari kovuşturmada, çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da elverişli bir makam vasıtasıyla, ulusal mevzuatın usul kurallarına uygun şekilde dinlenilmesi temin edilecektir.

Doktrinde çocuğun dinlenilmesinin, kişiye sıkı sıkıya bağlı en temel insan haklarından olduğu kabul edilmektedir²⁹². Çocuğa verilen hukuki dinlenilme hakkının sebepleri, öncelikle çocuğun kişiliğine değer vermek ve hakim karar verme aşamasında somut olayı daha iyi anlamasını sağlamaktır²⁹³.

Çocuğun görüşünün alınması ilkesi, çocuğun dinlenilmesi sayesinde bir anlam ifade eder. Çocuğun gerektiği gibi dinlenilmesi halinde, duygu ve düşünceleri daha net anlaşılabilir, istekleri tespit edilebilir²⁹⁴.

Sözleşme md. 12 hükmü metninde, “çocuğu etkileyen” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Bu ifadeden yola çıkarak, çocuğun yalnızca kendisini

²⁹⁰ Hacı Can/ Ekin Tuna/ Nehir Tuna, **Çocuk Hukuku**, Nobel Yayıncılık, Ankara 2019, s. 89.

²⁹¹ Hasan Fendoğlu, **Çocuk Hakları Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s.91.

²⁹² Grassinger, s.86, Elçin, a.g.m., s.11, Usta (Velayet Hukuku), s. 180

²⁹³ Sevgi Usta, “Velayet-Vesayet Kayımlık Çocuk Yargılamasına Hakim İki Temel İlke”, **İstanbul Barosu Dergisi** (23 Nisan Özel Yayını), Nisan 2017, s.180

²⁹⁴ Usta, a.g.m., s.180.

İlgilendiren kovuşturma süreciyle ilgili dinlenebileceği söylenebilir. Çocuğu ilgilendirmeyen kovuşturmalarda, çocuğun yararı, hakikatin ortaya çıkmasından daha üstün görülmüştür ²⁹⁵.

Çocukların görüşlerinin öğrenilebilmesi için, dinlenmeleri gerekir. Çocukları gerektiği gibi dinleyebilmek ise beceri isteyen bir konudur ²⁹⁶.

Çocukların, söylediklerinin ötesinde gerçek düşünce ve isteklerini anlayabilmek, genellikle uzmanlık isteyen bir durumdur.

Çocukların görüşlerini ifade edemediği bazı durumlarda, uzman kişilerle oyun oynanması, düşünce ve isteklerinin anlaşılmasında daha etkili olabilecektir.

Oyunun yanında, şiir, şarkı, resim de çocuğun düşüncelerinin ve endişelerinin anlaşılabilmesinde kullanılacak araçlardır. Bilhassa, çocukların çizdikleri resimler, etraflarındaki kişilerle ilişkilerini anlatan en etkili iletişim araçlarından ²⁹⁷.

Çocuğun dinlenilmesi çocuğa verilen bir hak, bir yetkidir. Kesinlikle bir görev değildir. Çocuk bu hakkını kullanmamayı da seçebilir. Keza, çocuğun dinlenilmesi, ona faydadan çok zarar getirecek ise hakim bu kuralı kısmen ya da hiç uygulamayabilecektir ²⁹⁸.

Yargıtay da velayet davaları ile ilgili olarak çocuğun dinlenilmesi hakkına birçok kararında değinmiştir. Örneğin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında ²⁹⁹, "...yeterli idrak gücüne sahip olduğu kabul edilen çocukların, kendilerini doğrudan ilgilendiren kişisel ilişkinin kaldırılması konusunda bizzat dinlenerek, görüşlerini gerekçeleriyle birlikte ifade etme imkanı sağlanması; ifade edecekleri görüşlerin çıkarlarına ters düşmediği takdirde, buna değer verilmesi ve gerektiğinde bilirkişiden yeniden görüş alınmak suretiyle birlikte inceleme yapıp sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiği ..." şeklinde hüküm vermiştir.

---

²⁹⁵ Karaca, s.78.

²⁹⁶ Veli Duyan, **Sosyal Hizmet ve Çocuk Hakları BM Sözleşmesi Profesyonel El Kitabı**, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Ankara 2004, s.40.

²⁹⁷ Hatice Dizman/ Gülümser Gültekin/ Aysel Köksal Akyol, "Çocukları Tanımada Çocuk Resimlerinin Önemi", **Adli Psikiyatri Dergisi**, C.2, S.2, 2005, s. 25.

²⁹⁸ Usta, a.g.m., s. 181.

²⁹⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 17.10.2012 tarih ve 2012/2-401 E., 2012/ 723 K. Sayılı kararı, **Kaynak:**<https://www.legalbank.net.>, **E.T.:** 11.02.2021.

Çocuğun dinlenilmesi, her somut olayda, mutlaka uyulması gereken şekli bir kural değildir. Şayet ortam müsait değilse, çocuğun korunması sağlanamıyorsa, çocuk ürkmüş ve tedirgin olduğu için konuşmak istemiyorsa ısrarla görüşme yapılmamalıdır. Böyle bir durumda çocukla hiç görüşülmeyebilir ya da görüşme ertelenebilir³⁰⁰.

Çocuğun dinlenilmesinin sebebi, çocuğun duygusal iradesini anlamak ve çocuğu korumaktır.³⁰¹ Bu nedenle özellikle travmatik vakalarda, çocukla gerektiğinden daha fazla görüşme yapılmamalıdır³⁰².

3.4. Çocukla Görüşme

Velayeti düzenlenen çocuğun, idrak çağında bulunması halinde ve tercihi onun aleyhine bir sonuç doğurmayacak ise, kendisini çok yakından ilgilendiren bu konu hakkındaki görüşlerinin öğrenilebilmesi için çocuğun dinlenilmesi, bunun da yüz yüze bir görüşme ile yapılması gerekir.

Çocuklarla yapılacak görüşmelerde, yetişkinlerin ifadesinden farklı olarak dikkat edilmesi gereken pek çok husus bulunmaktadır³⁰³. Çocukla yapılacak görüşmenin başarıya ulaşabilmesi ve velayetin çocuğun üstün yararına en uygun şekilde düzenlenmesi amacını hedefleyen sürece katkı sağlaması için, çocukla görüşmeyi kimin yapacağı, görüşmenin şekli ve görüşmenin nerede yapılacağı konuları büyük önem taşımaktadır.

3.4.1. Görüşmeyi Kimin Yapacağı

Çocuk Hakları Komitesi'nin 51. Oturumunda çocuk ifade vermeyi kabul ettikten sonra, bunun ne şekilde olacağına kendisinin karar vermesi önerilmiştir. Çocuğun bizzat, bir temsilci ya da elverişli bir aracı ile de ifade verebileceği

---

³⁰⁰ Gülçin Elçin Grassinger, **Çocuğun Menfaati Gereği Görüşünün Alınmaması Gereken Durumlar**, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, Cilt:I, İstanbul, 2010, s. 839-840.

³⁰¹ Grassinger, s. 836.

³⁰² Çocuk Hakları Komitesi, 51. Oturum.

³⁰³ Neylan Ziyalar, Çocuklarla Adli Görüşme, **İstanbul Barosu Dergisi** (23 Nisan Özel Yayını), İstanbul 2017, s.134.

düzenlenmiştir.³⁰⁴ Ancak komite, şartlar elverdikçe çocuğun bizzat dinlenilmesine şans verilmesini önermiştir³⁰⁵.

Uygulamada, hakim, anne babanın beyanları ve dosyadaki bilgilerden yola çıkarak çocuğu bizzat kendisinin dinlemesi, çocuk psikoloğunun bu konuda bir rapor vermesi, ya da uzman kişinin görüşünün alınması seçeneklerinden hangisinin isabetli olacağına karar verir, ve buna göre bir yol izler³⁰⁶.

Hakim, uzman kişiden veya çocuk psikoloğundan görüş alsa dahi, çocuğu doğrudan doğruya da dinleyebilir³⁰⁷.

Hakimin çocuğu bizzat dinlemesi, somut olayı daha iyi anlamasına, isabetli bir karar verebilmek adına sağlıklı bir görüş oluşturmaya hizmet edecektir.

Yargıtay da kararlarında çocukla görüşmeyi kimin yapacağı konusuna değinmiştir. Bir kararında³⁰⁸, "...idrak çağındaki çocuğun, kendisini ilgilendiren konularda, bizzat hakim tarafından dinlenmesi, açık şekilde yararına ters düşmedikçe görüşüne gereken değerin verilmesi ÇHS ve ÇHKİAS'nin gereğidir. Bu bakımdan, adı geçen küçüğün doğrudan hakim tarafından dinlenerek görüşünün tespiti ve yararına ters düşmedikçe belirttiği görüşe önem verilmesi sonucuna göre velayetin düzenlenmesi gerekir" demiştir.

Yargıtay bir başka kararında³⁰⁹ da, yine çocuğun mahkemede dinlenmesine vurgu yaparak, kararını "...idrak çağındaki çocuğun anne ve babasından hangisiyle kalmak istediği hakkında mahkemede görüşünün alınmasıyla birlikte tüm kanıtlar incelenerek ortaya çıkacak sonuca göre velayet düzenlenmelidir." şeklinde gerekçelendirmiştir. Başka bir kararında³¹⁰ da Yargıtay, "küçüğün mahkeme salonunda bizzat dinlenerek, velayeti hususunda görüşünü belirtmesine imkan verilmesi, küçüğün görüşünü özgür iradesiyle mi,

³⁰⁴ Çocuk Hakları Komitesi Ellibirinci Oturum, No:35.

³⁰⁵ Bilge Öztan/ Fırat Öztan, "Boşanmada Velayetin Tevdii", **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:1 Sayı:2, Ankara 2016,s.

³⁰⁶ Öztan , a.g.m, s. 490-491.

³⁰⁷ Öztan , a.g.m, s. 491.

³⁰⁸ Yargıtay 2. H.D. 23.03.2015 tarihli ve 2014/ 20636 E. 2015/ 5115 K. sayılı kararı, **Özdemir/ Ruhi**, s. 1215.

³⁰⁹ Yargıtay 2. H.D. 02.02.2016 gün ve 2015/ 16387 E. 2016/ 7820 K. Sayılı kararı, **Özdemir/ Ruhi**, s. 999.

³¹⁰ Yargıtay 2. H.D. 15.03.2013 tarihli ve 2012/ 5972 E. 2013/ 7023 K. sayılı kararı, **Kaynak:** <https://www.kazancı.com.>, **E.T.:** 17.03.2021.

yoksa baskı altında mı ifade ettiğinin gözlenmesi” gerektiği içtihadında bulunmuştur.

“Müşterek çocuğun idrak çağında olduğu göz önünde bulundurularak, mahkemece ifadesi alınıp, gerek görülürse bu konuda yeniden uzman görüşü alınarak hüküm verilmelidir” kararından³¹¹ hareketle; Yargıtay’ın çocuğun bir uzmanla görüşmesini ve bu konuda rapor tanzim edilmesini de gerekli bulduğunu belirtmeliyiz.

Yargıtay bir kararında da “ortak çocukların velayet düzenlemesi yönünden pedagog, psikolog, sosyal çalışmacı gibi uzmanlardan...sosyal inceleme raporu istenmeli...” şeklindeki ifadeleriyle uzman raporunun gerekliliğini vurgulamıştır. Hatta Yargıtay, velayetin tevdiinde 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine İlişkin Kanun’un 5. Maddesi uyarınca pedagog, psikolog ve sosyal çalışmacı gibi uzmanların raporu olmaksızın eksik inceleme ile hüküm kurulmasını doğru bulmamaktadır.

Çocukla görüşmek için görevlendirilecek uzman Aile Mahkemeleri’nin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair 4787 sayılı kanunun 5. Maddesinde belirtilmiştir. Bu maddeye göre, Adalet Bakanlığı’nca tercihen, evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile problemleri konusunda lisansüstü eğitim almış olanlar arasından, birer psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı görevlendirilir.

Bu görevlilerin bulunmaması, iş durumlarının uygun olmaması veya görevin bu kişilerce yapılmasında fiili veya hukuki herhangi bir engel olması veyahut başka bir uzmanlık branşına gerek duyulması durumlarında, diğer kamu, kurum ve kuruluşlarında çalışanlar veya serbest meslek icra edenlerden faydalanılır.

---

³¹¹ Yargıtay 2. H.D. 10.06.2016 tarihli ve 2787/9535 sayılı kararı, **Özdemir/ Ruhi**, s. 1009.

3.4.2. Görüşmenin Şekli

Çocukla görüşmeyi yapacak olan kişinin faydalanacağı iletişim yöntemleri, sorulacak soruların türleri ve çocuk karşısındaki davranışları bu konudaki ilmi gelişmelere uygun olmalıdır ³¹².

Görüşmeyi yapan kişinin çocukla kuracağı iletişimin kalitesi, çocuktan alınacak bilgi ve cevaplara da yansıtacaktır. Bu nedenle, çocuğa isabetli soru sorulmalı, çocuk etkili bir şekilde dinlenilmeli ve çocukla gerekirse sözlü, gerekirse de sözsüz iletişim kurulmalıdır ³¹³.

Çocukla görüşülürken, ilk önce açık uçlu sorulardan başlamak faydalı olacaktır. İletişimcilerin 5N 1K olarak adlandırdığı Ne, Nerede, Ne zaman, Nasıl, Neden soruları, açık uçlu sorulardandır. Bu tip sorular, evet veya hayır ile yanıtlanamayacak, çocuğun birşeyler anlatmak durumunda kalacağı sorulardır. Bu tarz sorular sorulduğunda çocuk kendisiyle ilgili konuları daha rahat anlatacak ve görüşmenin devamlılığı sağlanacaktır ³¹⁴.

Evet veya hayır şeklinde kesin cevapları olan sorular ise kapalı uçlu sorulardır. Bu sorular çocuğun rahatça konuşmasına engel olabilir. Fakat görüşmede bu tip soruların da sorulması gerekebilir. Özellikle somut gerçekleri öğrenmek adına bu sorulardan da faydalanılacaktır ³¹⁵.

Çocukla görüşmenin önemli bir kısmı da çocuğu etkili bir şekilde dinlemektir. Dinlemek, salt çocuğun söylediklerini işitmek ve anlamak değil, çocuğu dinlediğini hal ve tavırlarla yansıtmaktır.

Çocukla görüşmenin kalitesini artırmak için, görüşmeye başlarken güncel olaylarla ilgili bir diyalog başlatmak, çocuğun kendisini rahat hissetmesini ve görüşmeci ve çocuk arasında bir güven ilişkisi yaratmayı sağlayabilir. Yine görüşmeye başlarken, görüşmeci kendini tanıtmalı, niçin orada bulduklarını çocuğa izah etmelidir ³¹⁶.

Görüşme sırasında sade ifadeler kullanılmalı, çocuğu yönlendirici ve yargılayıcı söylemlerden kaçınılmalıdır.

---

³¹² Ziyalar,a.g.m., s.135.

³¹³ Ziyalar,a.g.m., s. 135.

³¹⁴ Ziyalar,a.g.m., s.136.

³¹⁵ Ziyalar,a.g.m., s. 136.

³¹⁶ Ziyalar,a.g.m., s. 138.

Görüşmeci, görüşme esnasında farklı bir şeyle meşgul olmamalı, çocuğun dikkatini dağıtacak davranışlardan kaçınmalıdır³¹⁷.

Şüphe yoktur ki, çocukla ilgili her olay özel ve tektir. Bu nedenle görüşmeci her zaman bunu aklında bulundurarak, her çocuk ve vakayı ayrı analiz etmelidir.

3.4.3. Görüşmenin Nerede Yapılacağı

İdrak çağında olduğu kabul edilse dahi, çocuk yine de bir çocuktur ve bir çocuk için adliye ve duruşma salonlarının çok uygun yerler olmadığı kabul edilmelidir. Bu nedenle, görüşmenin çocuğun duruşma salonuna getirilerek değil de, çocuklara özel tasarlanan görüşme odalarında yapılması şüphesiz sürece katkı sağlayacaktır.

Adli görüşme odaları bu amaçla faydalanılabilecek en elverişli mekanlardır. Bu odalar, Adalet Bakanlığı'nca 3 Nisan 2017 tarihinde oluşturulmaya başlanmış ve bu tarihte 23 il ve 26 adliyede 30 oda olarak kullanılmaya başlanmıştır. 5 Nisan 2018 tarihi itibarıyla adliye sayısı 55'e, görüşme odası sayısı ise 59'a yükselmiştir. Şu anda 70 ilde, 86 adliyede, 90 adli görüşme odası bulunmaktadır.

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Adli Görüşme Odaları Yönetmeliğinin md. 5/ 1 ve 15 hükümlerinde adli görüşme odalarından öncelikli olarak mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocukların faydalandırılmasının esas olduğu belirtilmişse de, md. 4 hükmü 1. bendinde, yönetmelikte geçen "mahkeme" kelimesinin "adli görüşme odalarının bulunduğu yerlerde faaliyet gösteren her türlü ilk derece hukuk ve ceza mahkemelerini" kastettiğinin ve md. 25 hükmünde de "Hukuk mahkemelerinde taraf veya tanık olarak bulunan, bu yönetmeliğin md. 15 hükmü kapsamına girdiği kabul edilen bireylere ilişkin işlemler de ilgili hakimin uygun bulmasıyla adli görüşme odalarında gerçekleştirilebileceğinin" düzenlenmesi karşısında, bu hükümlerin, velayetin tevdi durumunda görüşüne başvurulacak çocukla yapılacak görüşmelerin de söz konusu odalarda gerçekleştirilebilmesi için yeterli bir hukuki dayanak olduğu söylenebilir.

---

³¹⁷ Ziyalar, a.g.m, s. 139.

Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği md. 11 hükmü uyarınca adli görüşme odaları; görüşme odası, bekleme odası ve gözlem odası olmak üzere yan yana veya yakın konumda en az üç bölümden oluşur.

İlgili yönetmelik md. 13 hükmüne göre, görüşme odası, çocuk ile görüşmeyi yapan kişinin ses ve görüntü kaydı alınarak yüz yüze görüşme yapabileceği bölümdür.

Görüşme odasında, yüksek kaliteli kayıt yapabilecek en az iki kamera bulundurulması, bu kameraların görüşülen kişi tarafından fark edilmeyecek şekilde odanın iki köşesine, bir tanesi odayı görecektir, diğeri ise gerektiğinde görüşme yapılan kişinin beden diline, yüz ve mimiklerine yakın çekim yapabilecek şekilde yerleştirilmesi gerekir. Ayrıca odada görüşme yapılan kişinin yaşına uygun ve kendisini rahat ifade edebileceği boyama kalemleri, oyuncak, kağıt gibi araçların bulundurulması gerekir.

Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği md. 14 hükmü uyarınca gözlem odası, görüşme sırasında ilgili hakim, savcı ve gerekli diğer kişilerin görüşmeyi takip ettiği bölümdür. Görüşme odasındaki donanımın kontrol edildiği teknik cihazlar bu bölümde bulunur.

Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği md. 13 hükmünde ise görüşme odası ve gözlem odası arasında ses ve görüntünün kamera ile aktarılacağı düzenlenmiştir.

3.5. Çocuğun Görüşünün Alınması ve Çocuğun Yararı İlkeleri Arasında Denge Kurulması

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuğun görüşünün alınması ve çocuğun üstün yararı ilkeleri birbirlerinden üstün görülmeyip, dengeli bir şekilde iki ilkenin de önemi vurgulanmıştır³¹⁸.

Çocuk Haklarına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nde ise, md. 6 hükmünün, çocuğun yüksek çıkarına ters düşmediği takdirde çocuğun görüşü alınmalıdır ifadesinden yola çıkarak, çocuğun yararı ilkesinin temel prensip olarak görüldüğü söylenebilir.

---

³¹⁸ Karaca, s. 79.

Doktrinde ve velayet konusunda yazılan birçok kaynakta, çocuğun üstün yararı ilkesi en temel ilke olarak yorumlanmıştır³¹⁹.

Çocuğun üstün yararı ve görüşünün alınması ilkelerinin amacı, çocuğun menfaatine uygun kararlar verilmesini sağlamaktır. Ancak, bu iki ilke zaman zaman çatışabilir ve hangi ilkenin uygulanmasının çocuk için daha karlı olacağı sorunu ortaya çıkabilir. Çocuğun yararı ilkesinin benimsenmesi durumunda, problem, somut olayda çocuğun değil onun adına bir başkasının bakış açısıyla karar verilecek olmasıdır. Bu sorunun önüne geçebilmek için, karar verecek kişinin kendisini çocukla özdeşleştirip, somut olaya onun dünyasından bakabilmesi gerekecektir³²⁰.

Yargıtay, ilkeler arası çatışma olması durumunda, çocuğun yararı ilkesinin öncelikli olduğunu belirtmiştir. Kararlarında da eğilimi bu yöndedir. Örneğin bir kararında³²¹ "...idrak çağında olan çocuğun yüksek yararı gerektirdiği hallerde, çocuğun görüşünün aksine hüküm verilebilir" ifadesi yer almıştır. Yargıtay bir başka kararında³²² da, "...Velayetin düzenlenmesinde asıl olan çocuğun yararadır" demiştir.

Çocuğun üstün yararı ve çocuğun görüşünün alınması ilkeleri içiçe geçmiş iki ilkedir. İkisinin özünde de çocuğun menfaati vardır. Bu ilkeler birbirlerini tamamlarlar. Her somut vaka kendi içinde özenli bir şekilde analiz edilerek, hangi ilkenin diğerine kıyasla daha uygulanabilir olduğu değerlendirilmelidir.

Çocuğun üstün yararı ve çocuğun görüşünün alınması ilkeleri birbirlerine o denli bağlıdır ki, çocuğun görüşünü ifade etme hakkının aşamalarına gerektiği gibi uyulmazsa, çocuğun üstün yararının hakkaniyetli bir şekilde uygulanması imkansız hale gelecektir³²³.

Çocuk Hakları Komitesi 14 Nolu Genel Yorumu'nda, çocuğun görüşlerinin dikkate alınmadığı her hükmün, çocuğun kendi üstün yararının

---

³¹⁹ Reyhani Yüksel, s.89, Grassinger, s.61, Çelikel, s.68, Usta, s.136, Akkışla, s.86, Koçoğlu, s.12, Yücel, s.13

³²⁰ Usta (2012), s.106.

³²¹ Yargıtay 2. H.D nin 09.04.2013 tarih ve 2012/ 9745 E. 2013/ 9865 K. sayılı kararı. **Kaynak:** <https://www.kazanci.com>, **E.T.:** 02.02.2021.

³²² Yargıtay 2. H.D nin 19.11.2013 tarih ve 2013/ 2558 E. 2013/ 26858 K. sayılı kararı, **Gençcan**, s.110.

³²³ Onat Çopur, "Çocuğun Yüksek Yararı Nedir", **Ankara Barosu** , ankarabarusu.org.tr, 2021, s.24, **E.T.:** 18.05.2021.

saptanmasında etkide bulunma ihtimaline saygı duymayan bir hüküm olacağını belirtmiştir³²⁴. Belirtilmelidir ki, bu ilkelerden hangisinin diğerine kıyasla daha önemli olduğuna ilişkin bir genelleme yapılmamalıdır. Her çocuk biricik ve tektir. Dolayısıyla çocukla ilgili her vaka da öyledir. Bu sebeple; kendi görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuklarla ilgili tüm konularda, yargı önüne gelen her olay, tüm aşamalarıyla özenle incelenmeli, bu iki ilke birlikte değerlendirilerek, verilen karar gerekçelendirilmelidir.

3.6. Hakimin Velayet Konusundaki Takdir Yetkisi

Türk Medeni Kanunu md. 4 hükmü hakimin takdir yetkisini düzenlemiştir. Bu madde uyarınca, “Yasanın takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde bulundurmaya emrettiği konularda hakim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir.”

Takdir yetkisi, hukuk kurallarını tatbik etmekle görevli kişilerce, yasa koyucunun kasten bıraktığı kural-ıçi boşlukların, hukukun birliği, toplumsal ahlaki fikirler, takdir hakkını veren kuralın amacı, sosyal adalet gibi kavramlar, dikkate alınarak, kişiselleştirilip doldurulması hakkıdır³²⁵.

Hakimin takdir yetkisini kullanması, söz konusu kurala bağlı kalarak, kişisel kanaati ve hakkaniyet ile kuralın asıl manasını ortaya çıkarmaktır.

Velayet davalarında ve velayet düzenlenmesi konusunda hakimin çok geniş bir takdir yetkisi olduğu yadsınamaz³²⁶.

Hakim velayet davalarında, ilgili kanunların sınırları içinde kalarak, çocuğun görüşünün alınması ve çocuğun üstün yararı ilkelerini birlikte değerlendirmelidir. Bunun neticesinde hakkaniyete uygun olarak takdir yetkisini kullanmalı ve çocuk için en doğru hükümü vermelidir.

Çocuğun yararının belirlenmesi aşamasında onun bedensel, ruhsal, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişiminin öncelikli olduğu her daim göz önünde bulundurulmalıdır. Anne ve babanın yararı, boşanmadaki kusurları, sosyal konumları gibi durumlar çocuğun yararını etkilemediği ölçüde dikkate alınır.

³²⁴ Genel Yorum No:14.

³²⁵ Seyfullah Edis, “Hukukun Uygulanmasında Yargıca Tanınmış Takdir Yetkisi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:30, Sayı:1, Ankara 1973, s.172.

³²⁶ Koçoğlu, s.46, Akkışla, s.48.

Türk Medeni Kanunu md. 335- 351. hükümleri arasında düzenlenen velayet düzenlemeleri esasen kamu düzeni ile ilgilidir ve velayet davalarında resen araştırma ilkesi geçerli olduğundan, hakim tarafların talepleriyle bağlı olmayacaktır.

Kamu düzenini ilgilendirmesi sebebiyle resen araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda, hakimin somut olayı araştırma yükümlülüğü nedeniyle, iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı da söz konusu olmayacak, bu nedenle karar verildikten sonra, temyiz veya istinaf sürecinde ortaya çıkan durumlar dahi dikkate alınacaktır ³²⁷.

Hakim, çocuğun yararına ters düşmedikçe, çocuk ve velayet hakkını kaybeden taraf arasında da kişisel ilişki düzenlemelidir. Kişisel ilişki, yüzyüze veya telefonla görüşme, yazışma ve çocuk hakkında bilgi edinme haklarını da kapsar ³²⁸.

Hakim, velayet verilmeyen taraf ve çocuk arasında kişisel ilişki düzenlerken, idrak çağındaki çocuğun görüşlerini dikkate alarak, bu ilişkinin çocukların eğitimlerine engel olmamasını, bunun her iki taraf için de tatminkar olmasını ve infazda olumsuzluklar yaratmayacak şekilde ayarlanmasını sağlamalıdır ³²⁹.

Hakimin velayet davalarında takdir yetkisinin çok geniş olması ve çocuğun yararı ilkesinin nelerden oluştuğunun kanunlarımızda yer almaması farklı uygulamalara yol açabilmektedir. Buna ek olarak çocuğun görüşünün alınması ilkesi de detaylı olarak mevzuatımızda düzenlenmemiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi mahkemelerin farklı uygulamalarının önüne geçecektir.

---

³²⁷ Yargıtay 2. H.D. nin 20.04.2016 tarih ve 2016/ 6876 – 8088 ve Yargıtay 2. H.D nin 05.05.2016 tarih ve 2016/ 5382- 9290 sayılı kararları, **Kaynak:**<https://www.corpus.com.>,**E.T.:** 03.04.2021.

³²⁸ Rona Serozan, Yeni Medeni Kanun'un Çocuklara (Soybağı Hukukuna ve Çocuk Haklarına) İlişkin Düzenlemesi, İstanbul, 2003'ten naklen Oğuz Polat, Evin Göldoğan, "Uzman Görüşünün Boşanma Davalarında Velayetin Saptanmasındaki Önemi", **TBB Dergisi**, Sayı: 118, Ankara 2015, s.252.

³²⁹ Özüğür, s. 573.

SONUÇ

Evlilik birliğinin sona ermesi, eşler kadar ortak çocukları da etkileyen bir olaydır. Bu süreçte çocukların velayetinin kime verileceği konusu, çocuğun yaşayacağı zorlukların en aza indirgenmesi açısından oldukça önemlidir.

Velayet konusu çocuğun geleceğini her anlamda etkileyecektir. Hakim velayetin kime verileceğini belirlerken çocuğun özellikleri, ihtiyaçları, boşanan anne babanın sosyal, psikolojik, maddi özellikleri, çocuğa verilebilecek sevgi ve ilgi gibi birçok parametreyi göz önünde bulunduracaktır.

Velayetin kime verileceğinin belirlenmesi sürecinde çocuğun görüşü en önemli kriterlerden biridir. Özellikle idrak çağına gelmiş çocuğun, kendisi için en uygun yaşama ortamının nasıl olması gerektiği konusunda yeterli bilinç düzeyine ulaştığı kabul edilmelidir. Çocuğun üstün yararı ilkesine açıkça ters düşmediği takdirde, çocuğa, bizzat kendisine veya diğer şahıs ve kurumlar aracılığıyla, kavrayışına uygun bir şekilde danışılmalı, düşüncelerini ifade etme hakkı verilmelidir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi de belirli bir görüş oluşturma yeteneğine sahip her çocuğun, kendisi ile ilgili tüm konularda görüşlerini özgürce ifade edebilmesi ve çocuğun görüşlerine yaşı ile uygunluk derecesi dikkate alınarak gereken önemin verilmesini öngörmektedir.

Bu sözleşmeler uyarınca çocuk, haklarının aktif bir öznesidir ve velayetin belirlenmesi sırasında sürece dahil edilmeli, muhakkak görüşü alınmalıdır.

Mevzuatımızda velayetin tevdi, kaldırılması veya değiştirilmesi sebepleriyle açılan davalarda çocuğun görüşünün alınmasına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak ÇHDS ve ÇHKİAS meclis tarafından onaylanarak iç hukuk normu haline gelmiştir. Anayasa gereği iç hukuk normu haline gelen çocuğun görüşünün alınması ilkesi Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararları ile de vurgulanmaktadır. Son yıllarda Yargıtay, idrak çağına gelmiş çocuğun görüşüne başvurulmadan verilen velayet kararlarını bozmaktadır.

Yargıtay'ın velayet davalarında çocuğun görüşüne başvurulmasını gerekli kılan uygulaması kararlılık kazanmalıdır. Bu ilke ile ilgili olarak uyum ve

uygulama yasalarının çıkarılması da gereklilik arz etmektedir. Önemle belirtilmelidir ki, velayet davalarında çocuğun görüşünün alınması kavramının sadece şekli bir kural olarak görülmesi ve bu şekilde uygulanması ilkenin ruhuyla bağdaşmayacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ, Derya, **Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku**, Cilt: 2, 21. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul 2019

AKKIŞLA, Hasibe Sena, **Velayetin Tevdii**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2017

ALKAN, Fatih, **Çocukla Kişisel İlişki Kurma Hakkı Bağlamında Devletin Pozitif Yükümlülükleri**, Legal Yayıncılık, İstanbul 2019

AKYÜZ, Emine, **Çocuk Hukuku (Çocukların Hakları ve Korunması)**, 6. Basım, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2018

BAKTİR ÇETİNER, Selma, **Velayet Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2000

CAN, Hacı/ TUNA, Ekin/ TUNA, Nehir, **Çocuk Hukuku**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2019

CEYLAN, Seldağ Güneş, **Roma Hukukundan Günümüze Velayet Vesayet Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2004

ÇELİKEL, Serdar, **Çocuk Haklarına Dair Uluslar arası Sözleşmeler Işığında Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukuki Sonuçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012

DEVELİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Sözlük**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2001

DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan/ GÜMÜŞ, Mustafa Alper, **Türk Özel Hukuku**, Cilt 3, Aile Hukuku, Filiz Kitapevi, İstanbul 2015

DUYAN, Veli, **Sosyal Hizmet ve Çocuk Hakları BM Sözleşmesi Profesyonel El Kitabı**, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Ankara 2004

FENDOĞLU, Hasan, **Çocuk Hakları Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2014

GENÇCAN, Ömer Uğur, **Velayet Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2015

GRASSİNGER, Gülçin Elçin, **Çocuğun Menfaati Gereği Görüşünün Alınmaması Gereken Durumlar**, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, Cilt: 1 , İstanbul 2010

GRASSİNGER, Gülçin Elçin, **Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009

HATEMİ, Hüseyin/ OĞUZTÜRK, Burcu Kalkan, **Aile Hukuku**, 6. Basım, On iki Levha Yayınları, İstanbul 2018

KILIÇOĞLU, Ahmet, **Aile Hukuku**, 4. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2019

KOÇOĞLU, Safa, **Boşanmanın Çocuk Açısından Sonuçları**, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2018

KÖSEOĞLU, Bilal/ KOCAAĞA, Köksal, **Aile Hukuku ve Uygulaması**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2009

ÖZDEMİR, Hayrunnisa/ RUHİ, Ahmet Cemal, **Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2016

ÖZDEMİR, Saibe Oktay, **Boşanma Davalarında Çocuklara İlişkin Kararlar Bakımından Çocuğun Dinlenme Hakkı**, Hüseyin Hatemiye Armağan, C: 2, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009

ÖZKAN, Hasan, **Türk Medeni Yasası ve Uygulaması** – Aile Hukuku II, Legal Yayıncılık, İstanbul 2017

ÖZMEN, İsmail, **Velayet Hukuku Davaları Çocuk Hakları Aile ve Çocuk Mahkemeleri**, 3. Basım, Adalet Yayınevi, Ankara 2013

ÖZTAN, Bilge, **Aile Hukuku**, 6. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2015

ÖZTAN, Bilge, **Medeni Hukuk'un Temel Kavramları**, 8. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2002

ÖZUĞUR, Ali İhsan, **Kişi Hukuku-Velayet-Vesayet-Soybağı Evlat Edinme Hukuku Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler**, 5. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016

SEROZAN, Rona, **Çocuk Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017

TANRIBİLİR, Feriha Bilge, **Çocuk Haklarının Uluslar arası Korunması ve Koruma Mekanizmaları**, Yetkin Yayınları, Ankara 2011

USTA, Sevgi, **Velayet Hukuku**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016

USTA, Sevgi, **Çocuk Hakları ve Velayet**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012

YILDIZ, Mustafa, **Türk Siyasi Bilgeliğinin Kadim Kapıları**, Ötüken Yayınları, İstanbul 2017

YÜCEL, Yeliz, **Türk Medeni Hukukunda Boşanma Halinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018

YÜKSEL, Sera Reyhani, **Velayet Hakkının Anayasal Sınırları**, Legal Yayıncılık, İstanbul 2016

ZEVKLİLER, Aydın, **Medeni Hukuk**, 6. Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1999

MAKALELER

ARIDEMİR, Arzu Genç, “Evlilik Birliğinin Boşanma ile Sona Ermesi Halinde Çocuğun Hukuki Durumu”, **Çocuk Hakları Çalışmaları I**, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.139-154.

ÇETİNER, Selma, “Velayet Müessesesinin Tarihi Gelişimi ve Hukuki Niteliği”, **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, C.19, Özel Sayı – 217, İzmir 2017, s. 25-46.

ÇOPUR, Onat, “Çocuğun Yüksek Yararı Nedir”, **Ankara Barosu** , ankarabarusu.org.tr, 2021

DİZMAN, Hatice/ GÜLTEKİN, Gülümser/ KÖKSAL AKYOL, Aysel, “Çocukları Tanımda Çocuk Resimlerinin Önemi”, **Adli Psikiyatri Dergisi**, C: 2, S. 2, 2005, s. 23-30.

EDİS, Seyfullah “Hukukun Uygulanmasında Yargıca Tanınmış Takdir Yetkisi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:30, Sayı:1, Ankara 1973, s.169-196.

ELÇİN, E. Gülçin, “Çocuğun Menfati Gereği Çocukla İlgili Uyuşmazlıklarda Görüşünün Alınmaması Gereken Durumlar”, **Çocuk Hakları Çalışmaları I**, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2017, s.1-25.

ERKAN, Vehbi Umut/ YÜCER, İpek, “Ayırt Etme Gücü” (Maturity), **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 60 (3), Ankara 2011, s. 485-522.

İLKNUR, Serdar, “Birlikte Velayet”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 10, Sayı 1, İzmir 2008, s. 155-197.

ÖZTAN, Bilge/ ÖZTAN, Fırat, “Boşanmada Velayetin Tevdii”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, Ankara 2016, s. 473-495.

POLAT, Oğuz/ GÜLDOĞAN, Evin, “Uzman Görüşünün Boşanma Davalarında Velayetin Saptanmasındaki Önemi”, **TBB Dergisi**, Sayı: 118, Ankara 2015, s. 243-270.

ŞİRİN, Memduh Cemil, “Çocuğun Yüksek Yararı, İdare Hukukunda Uygulanabilirliği Üzerine Bir Deneme”, **Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, Yetişkin Bildirileri Kitabı 2**, Çocuk Vakfı Yayınları, C: 2, İstanbul 2011, s. 219-240.

TAŞKIN, Özden Özer, “Velayet Hakkının Kullanılması Velayetin Değiştirilmesi”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1, Eskişehir 2020, s. 239-262.

USTA, Sevgi, “Velayet- Vesayet Kayyımlık Çocuk Yargılamasına Hakim İki Temel İlke”, **İstanbul Barosu Dergisi** (23 Nisan Özel Yayını), İstanbul 2017, s.176-183.

YÜKSEL, Sera Reyhani, “Türk Medeni Kanunu’ndaki Evlenme Yaşına İlişkin Düzenlemenin Çocuk Hakları Açısından Değerlendirilmesi”, **Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi**, Cilt:7, Sayı:17, İstanbul 2015, s. 21-42.

ZÜMBÜL, Hatice/ DOĞAN, Oğulcan, “Velayet Hukukuna Genel bir Bakış”, **Zümbül Hukuk**, <https://www.zumbul.av.tr>.

TEZLER

GÜNEŞLİOĞLU, Filiz, Boşanma ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009

KARACA, Hilal, “Türk Hukukunda Velayetin Kapsamı ve Hükümleri”,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi SBE,
İstanbul 2014

NART, Serdar, “Ayırt Etme Gücünden Yoksun Kimselerin Hukuki Sorumluluğu”,
Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İzmir 2007

VERİ TABANLARI VE İNTERNET SİTELERİ

www.kazancı.com

www.corpus.com

www.legalbank.net

EKLER

EK- 1 : Tez Etik Kurul İzin İstek Formu

T.C.	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ/ ARAŞTIRMA/ ANKET/ ÇALIŞMA İZİNİ/ ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Cavide Develli GÜRANİ
ÖĞRENCİ NO	20183026
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	Ozel Hukuk
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEMİ AIT DÖNEMLİK KAYDINI YAPILIP - YAPILMADIĞI	2020 / 2021 - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Velayet Davaları ve Velayet Davalarında Çocuğun Görüşünün Alınması
TEZİN AMACI	Velayet Davalarında Çocuğun Görüşünün Alınmasının Çocuğun Üstün Yararı Açısından Öneminin Vurgulanması
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Velayetin tevdi, değiştirilmesi ve kaldırılmasına ilişkin davalarda göz önünde tutulması gereken hususlar ve idrak çağındaki çocuğun bu konudaki görüşünün alınması incelenmiştir.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AIT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	

CamScanner ile tarandı

YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNDE/ HANGİ KURUMUNDA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINDA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER			
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AIT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI			
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AIT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) ..... (.....) Sayfa ..... Ölçeği. 2) ..... (.....) Sayfa ..... Anketi. 3) ..... (.....) Sayfa ..... Formları. 4) ..... (.....) Sayfa		
Cavide Develli GÜRANİ	Enstitü Müdürlüğünde Evrak Ashı İmzalıdır. 8.06.2021		
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU			
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.			
2. Anılan konu ..... Medeni Hukuk ..... faaliyet alanı içerisine girmektedir.			
1. TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2. TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI

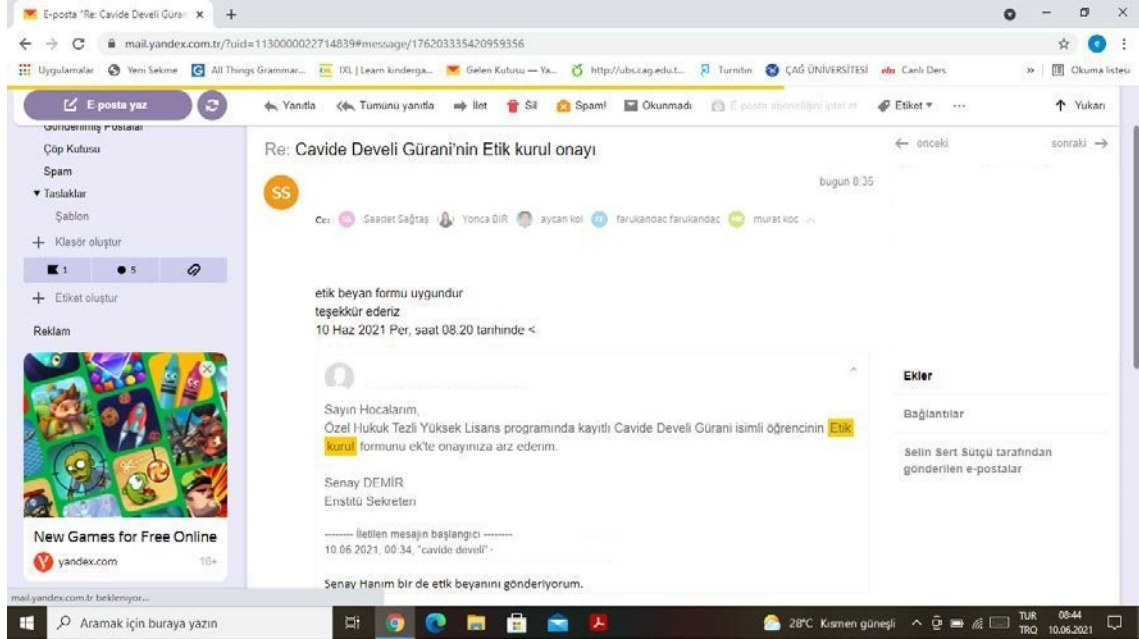
CamScanner ile tarandı

Adı - Soyadı: SELİN SERT SÜTÇÜ	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: FARUK ANDAÇ	Adı - Soyadı: MURAT KOÇ			
Unvanı: DOÇ.DR.	Unvanı:	Unvanı: PROF.DR.	Unvanı: DOÇ.DR.			
İmzası: Enstitü Onayı E-Posta ile Alınmıştır	İmzası:	İmzası: Enstitü Onayı E-Posta ile Alınmıştır	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır.			
..... / 20.....	..... / 20.....	..... / 20.....	..... / 20.....			
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHINKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FISUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır.	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır.	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır.	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır.	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır.	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır.	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır.
..... / 20.....	..... / 20.....	..... / 20.....	..... / 20.....	..... / 20.....	..... / 20.....	..... / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
☐	☒	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, ... / 20..... - ..... / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi tarafımızca uygundur.				
☐	☐					
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

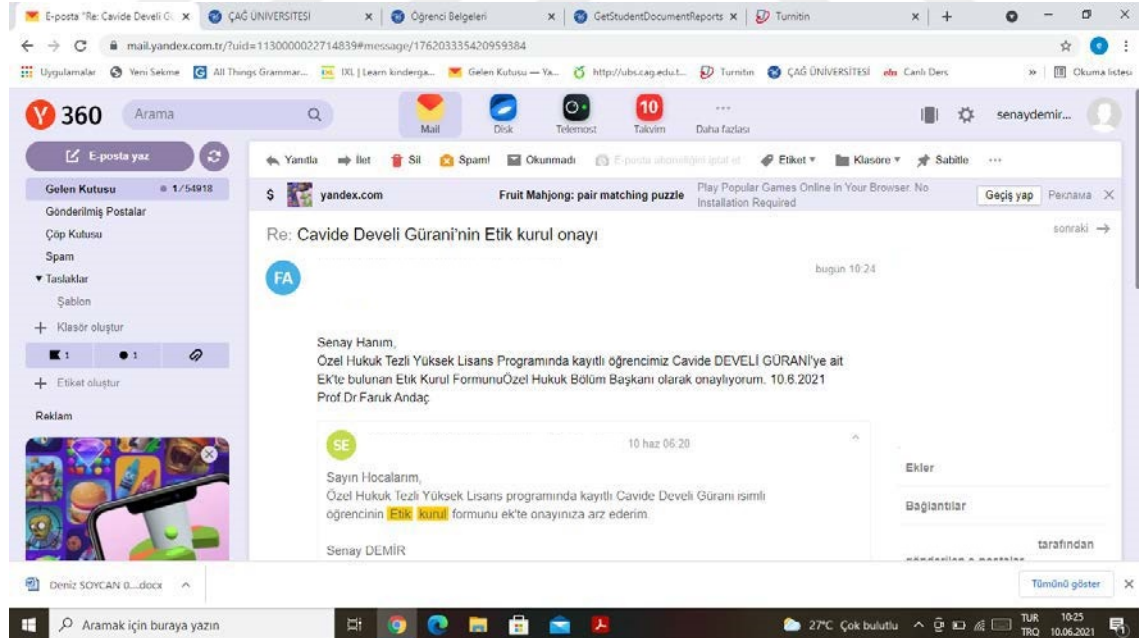
CamScanner ile tarandı

EK- 2 : Tez Etik Kurul İstek Formu Onay E-Postaları

Doç. Dr. Selin Sert SÜTÇÜ – Tez Danışmanı Tez Etik Onay E-Postası

Prof. Dr. Faruk ANDAÇ - Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı Tez Etik Onay E-Postası

EK- 3 : Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2100004325
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hakkında

15.06.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Cavide DEVELİ GÜRANİ** isimli öğrencimize ait tez evrakının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

E-Posta: aycankoi@cag.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

DoÄYrulama adresi: <https://ubs.cag.edu.tr/BelgeDogrulama> - DoÄYrulama kodu: 35F0ADC

EK- 4 : Çağ Üniversitesi Tez Etik İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2100004676
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

24.06.2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 15.06.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100004325 sayılı yazımız.

İlgi yazıda söz konusu edilen Cavide DEVELİ GÜRANİ isimli öğrencinin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

E-Posta: mertfikircioglu@cag.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

DoÄ Yrulama adresi: <https://ubs.cag.edu.tr/BelgeDogrulama> - DoÄ Yrulama kodu: 8AF1B14